

Akqusqó dqukqunúñ Ndú u Fámiilí

Addór -1

Alyóóm- 1

Ndú u Fámiilí (arraía)

Akqakqábá roothó

Gundí afafaríñua u Alú buura:

Azañaña

Gundí afafaríñua u Rootha dqukqúnúñá ma katabá, álé afafariñu gundi shambá kqábiláne.

Alú buura: Roothá mbá áfaruólá gundi shiñ álé gia ma dqukqúnúñ

Gíigi: míñ tha garra kqaliiyú thá ndu u arraqiá máré shákqala roothá zíiqí tha assandúkqú ma faru gundi u ma ma ma álu buurá.

Massal: Alkqaa-nún alkaanún

Garra ma faru gundi		Garra ma ma álu buurá.
I	bee-bé	Beebé
A	Mu-gúñ	Mugúñ
M	Alkqaa-nún	Alkqaanún
L	Attá-jir	Attájir
D	Maa-má-náñ	Maamánáñ

Garrá thárígálá ile thamthám

Garra

Ndu

Móótháthá dqokqothálégú shambá shábbahané háthuéqí.

Dqokqothá thárláqi

1. Náñ shábaha hathuéqí sha kqalgalá sha ndú? roothushúthaqí thaalú shambá-lé dquoñóshiháthú tha abuura.
2. kqérishútha hu na alfáídá mbá daa ndu.

Alfáítá ndú u gíñ maané

Gundí dqukqúnúñ

Maabá árothu maabíqí: maabá ágarrañí Zúhal ñíneñ maané.

Iíroothua u garrá shokqoñú tha alí ñínéñ ádídíñne pqíshí tha thíkquógáhá tha azzáman thá zíátha thayú, shókqóñ hatháñ adí rothuqí tha “Ndu alú u arraía» arraqiá” Ashan shúgo iiroothuáñkqa pqishí matharaañaqí tha nduyú na gíñ maané ma álé daaña alú tha arráy pqishí.

Ustás Zúhal

abá ágarrañí gárra geedíé

Ustas Áádam:

Ndu gíñ pqúlí min maabí thanduyú ma gídí booloyú mbá haalulá ndu tháñ ñinéñ maané. Maabí náfaqí tha ndu máré rootha gíñ zíí máré thá bishi maamánáñqí. U mathí haliñó alfigírá mámanañiyú thañ ma rootháné. Assáqá mbá rothílí roothálé tha alkqaanúná ndú ñinéñ maané, lé hathú gíñ rothi háthú gíñ zíí háthú thá bishí thañ ndu ñinéñ maané. Ashan shúgo ndu gíñ gídi booloyú ñinéñ maané mbá haalulá ndu tháñ ma gídi almáqana.

Geedi gárraqí! Billáhí áshuriñshútha garra hu márra háthú daashútha mootha u array thá dqokqothálé álúgú. Ma hatháñ kqáláqí tha ndu gíñ roothulá thañ ma halíyu ñinéñ maané mbá daa almáqana, gíñbuushú haalu ndugú thá booloyú beebeé.

Beebeé gíñ búúshu gádariña áñ kqala tha ndu ñinéñ maaneá? Ábadqiñathá mootháñgámaqí tha Attalíll ároothathá.

Thá ásqara hathúé roothálé hu lé gíñbuushú thá booloyú ñinéñ haalu máré ndu. Másal, thañ níñelé gídí mugúñ ma gúdoqí thá ñeerayú, míñ mbá mili áñ mbá máthóóné thaayúéqí tha áné haalu ndu. Thá mágúñákqedqelé áné gía «Añbááñ» gabul áné hulu thá gádikqedqele. U

Magúñ shíñ míñ mbá haliné dídíné ndu áné gámula ndu shambálo tha áné pqúlágá tha ñine zíiqí u walá ma má dqooshá áné buunagá áné hulu are tháñ. Roothálé bakqí álá kqala tha gímbuushú haalu ndu thá booloyú giigí lakín ndu géedí ndímílu dqafaruqí míñ mbá gímbúúshu tha walá daa almáqana mbá máre míthil mbá geedí ndamilu. Tha mbá géedí ndimílu gídi almáqana u alkqaanúnákqedqe u thothóhiñi.

Ndu gíñ ólilá míthil ndímíli ñinéñ maané. Áné ádá ma dqáñí thá maabíkqedqe ma thámá máreqi tha albál u ma haaluo máré ndu tháñ thá guugúdá máreyú u áné dqúkqá wálla gádarí áné músha ma thura maabí rothíne, ma maabí rothíne dqúkquthiñá gíñmañ ndugú mbá ma halagá wálla mbá gii géedí ndímílu.

Lakín ndu ma gídi maabí rothíne walá gádarilá álá kqala tha «Múshé wálla múshí. Ndu mbá ndímíílu ma dqááñáqí bakqí attaqríh. Alqááda u añ gundi maadá máre áné ádá tharthéqí u tha álá ádqafara aqolí pqueriñiéqí ma agundií.

Ustás Áádam

maabá ágarrañí gárra geedíé

The mbálé álú áyu geedí híqí mbá tqokqoló tha nduyúéqí tha álá pqúlágí thá booloyú, thá kataba u thá thoñoríndú dqafaraqí.

Ustas Zúhal:

Arráy daaólá ustas Áádam dámí roothá pqiishí míliañ u mbá ámadiñ maabí añ gundi. Thá iiroothúákqedeyú pquló haitháñé tha ndu gíñ gidi booloyú daa almáqana nínéñ maane. Mín thálé añ mathí roothuqí tha alfáítá ndú álú.

Ustas Mákka:

Ndu gidi gíñ damuqí holoñoníñ ñine thayú. Nímír wáhit tha álá gia gíñ zíí maabí thá bishiqa tháñ u nímír itinén shiñ tha álá fágada gíñ roothólá tháñ u gíñ maané na maabá roothóqí. Roothá zíí maaba thá bishi mbá roothine tha alfáítá ndúyú sqúlla tha “Bua roothó thá rootha tha ndu”. Buá púlin gíñ maa máábá rothíqi shiñ squllá tha buá guugudú ma dqukqúnúñ.

Ustas Mákka

abá ágarrañí gárra geedíé

Tha mbálé álú maamánáñ ma roothá maabíé roothámañ, giné holoñoníñ ñinéñ ádqafariné maabíéqí mbá thámí ile. Dqukqúnúñ array daaóné ma gothí gillo are ñinéñ maané. Holóñóiñ, gíñ ma máábá rothíne thoñoríndú fágadíne máábí thámí ile tháñ ñinéñ maané. Maabí mbá thámí ile array máábá rothíéqí assáqá rothíne míñ mbá halimáréneyú na arráykqedqe na rootha are u na gíñ féédqóné tha áné pqúlásqí míñ mbá halí måréneyú na booloyú ma pqishí bakqí måré måré fágada gíñ máábaló u måré

pqúláqi na gíñ maané. Másal maabá roothóqí maabá álkquró wala maabá álmadínó, maabá pqálí wálla attájir, boñgór wala musháñ, Maabá dqááñí wálla gadí mbálogú kqillíñ gádarí máábí thámí ile maabá rothié thá máré fágada.

Ustás Zúhal

abá ágarrañí gárra geedíé

Ustas Zúhal

Míthil mbá kqaóláné á ustas Mákka, gásámóné ale holóñóníñ. Ali shiñ tha zíí na gíñ thápqílíqi addóró pqueríñí áñ dámí hooletháqi shambálo.

Giigí-1

Móótháthá dqokqothálégú thá kataba shambá zííóné thá garrayú

1. Náñ kqalígalá sha ndu?
2. Fámiilí u gíñ buushú náñ dqafarumárétháñ?
3. Ndú haalú gíñ búúshundutháñ u ndú haalu fámiilindu than shaañíné dqafarumáré?
4. Thá garráléyú alquistásí kámmu sháárágégú?
5. Náñ sqúllá alquistásá kqálé sha ndu gíñ pqúlí míñ maabí thanduyú ñinéñ maané?.

Gíígí -2

I. Geerathá roothá ma daadólégú thá bulúéqí háthú daathága almáqáná roothá iipqupulúé fufúthákqedqe.

Masal: Ndu gíñ haalulá ndu tháñ

i. Arraqia -	l. bíshi -
a. Pqúlí-	d. Shokqoñ-
m. Azzáman -	g. Múshé-

II. Geerathá roothá ma daadólégú thá buluéqí háthú shákqalathá roothá suríñí tháñ.

1. ndámiilí	5. booloyú
2. beebe	6. dqukqá ndu
3. dqafaruqi	7. mbá tqokqoló
4. thoñori ndu	8. buá

Gíigí -3

I. Kátabathá dqokqothálégú holí thá bulúéqí háthú móóthathá tha ndu

1. Nán̄ sqúllá alquistázá dá array dámi roothá pqiishi milláñ u mbá ámadiñ añgundi?
2. Ndú rothilá míñ waáné pquliné?
3. Giñ buushú thánámbálo haalumaréndu?
4. Ma maabá ágarrañí álē ágarrañí ñgó maabá gárraqí shiñ náñ giíñó?
5. Ma maabí rothi gíñmáñ náñ thámga máába ile?
6. Náñ kqabigañó ndú máámanañ sháñgó maada?

II. Geerathá roothá ma daadólégú thá bülúéqí háthú kátabathága adqafaruámáré.

Másal: halimáréyú - bísqi máréyú

1. Rothí	5. Didíriñí
2. Zíiqí	6. Dqáñí
3. madí añ gundi	7. Dqafaruqí
4. thapqílá	

I. Ile thamthám u fagada

Azazaña

Gíñ kqalgalá sha ile thamthám: gíñ roothí máámanáñ álé thá magá ile sqíí bakqá shakqalgañóneqí thá giñmáñ u sha álé ákkada sha ñgó thamó ilé giñ roothólá illá ma móóthañó shambá maaóné ñinéñ maané..

Fágada shiñ: giñ roothólá wälla giñ shákqalólá ma hía maaba alú ma pqishí u ma giáné shiñ shambá shákqalóláné bakqa ádagazunáne alú ñinéñ maané.

III. Geerathá roothathá madaadólégu thá bulúéqí háthu ahulú tháqí thá shabahua mbá ziiqí thá “I” hu thambá zíiqilé thá “A’hule.

Másal- damundu - ziyundu

“I”

1. ithigági
2. thá belló
3. aagu
4. hózoloqí
5. giigí
6. pqishí
7. fia

“A”

- i. gódqí
- a. fioalú
- m. lisqági
- L. maadara
- d. dooló
- g. shakqala
- h. shapqutha
- e. rumbúñ

IV. Geerathá dqoothá ma daadó thá bulúéqí háthú azalathágá alharífá dámí mootha mbá ma “assé”

1. Mínthá garrá gárraóháthúyú náñ squllá al ustásá dá array pqiishí uroothá pqiishí?
 - i. Ustas Mákka a. Ustas Áádam m.Ustás Zúhal
2. Mín thá rootháléyúgú ándí mbá ma alfáídá ndú?
 - i. iiqahuluéqí thá maabile a. attijáréqí
 - m. i u a mootha ñinéñ maané
 1. Mootha wala zííqí
3. Ndú ma thikqa maabí rothiné -----
 - i. walá dqukqí ndu a, dqukqíndu m, múshíñdu
 1. kqillíñ mootha mmané.
4. Alláhajá mín thá ----- ñinéñ musqiláné.
 - i. mín thá boolayú a. mín thá hala alú
 - m. mín tha nda are 1. moothá kqedqe walá zííqí

Dqokqothá thárlaqi

1. Náñ shábaha háthué sha gárragalá ndu?
Roothushúthaqi tha alú:
2. Iiroothua náñ náfaqagané? Roothu shúthaqi tha alú.
3. Náánó kqaligalá sha ndú rothilá kqillíñ alfáídá máre namuqí?

Garrá thámigalá ile**Ustaz Zúhal****Garra Gundi holóñoníñ**

Íiroothuá shokqoñú mbá damuqi thá iiroothua thára hule mbá gárraaóna thá garrá zióqiyú tha addór alqáwwalú shókqóñ shiñ garrá adí gárraaña mbá thámigalá ile ma álé gárra máábá ágarrañí. Mín mbá kqódilíneqí ádqokqotha hathú dqokqotháñgúnuñ mba móthí háthú shambá halo háthúneyú tha garrayú.

Addórá dqafáré hatháñ roothuóqí u hatháñ fágádó roothá Ustas Mákka tha ndu kásamílá alañ holóñoníñ thámíshúthaga ile mbáñkqó shiñ shambá thápqóólíneqi.

Ustás Zúhal

Ma hatháñ kqáláqí thá áñ kqééra alfáítá ndú hu dqáñí, míhil mbá kqáláláné á Ustas Mákka tha ma kasamá ale añ holóñóníñ tha buá roothó thá rootha tha ndu u buá roothó mbá roothu fámiíli thá gugúdá máreyú. Ashan shúgo, iíroothúáñkqa mbá shokqoñú gabula ákqódaqí, ma hathú gídí array mbá thápqi háthúqi gádari háthú áthápqáthaqi.

Ustas Áádam:

Alí gídi rotha baalá shúgo mbá thápqílí roothá ustas mákkaqi thañ. Ndu thá annúfáqákqedqe thá gugúdáfamílayú masharma booloyú máába dqúkqunuñ thá roothayúle ziízi aañú mathí ádqafaru ndu dqukqúnúñ.

Másal: shambá rothilá arrutqána tha azoolámáñí u shambá rothiláne tha azoolámáñí dqafaruqí na halayú (na alláhaja) roothálo bakqí hátháñ tha áñ maada ndu ma pqishí. Ziizí fámílu ma riíkqi añ tha assábaba dqóñóshá sqákqó ñinéñ ádqafaru ndu dqukqúnúñ na halayú, na booloyú u ñinéñ bákqí maabí thá máré daa giné dqukqúnúñé hu thá hú dqafaruqí.

Ma hatháñ hasqúla ndu álbarto ma almásal mbá rothilá thoñor thá kúrmuk na halayú thá Mange, thá Hómasha, thá Bambahí u thoñor aañígúnuñ rothilá thá booloyú u, thá halayú dqafaruqí, maálé ziíqí shambáló ndú álbartó mbá rothila máábí gúdí aañá dqafaruqí na halayú nakqakqál u na rootháñguñ. Aañí squiriña u dñoñoshá sqákqo hasqúli booloyú u halayú dqafaruqí tha ndu alúéqí.

Maabí thoñor tha Asósa, óda u Mañge kqalígú tha ooqól u thoñor thá Hómasha shíñ kqalilá tha wawál u maabíkqalí aañígúnuñ tha Áámad u aañígúnuñ shíñ Áhmad. Thoñor thá Bambasí thoñorá kqaligalá tha dqafaruga hu na rootha assáqá rothiláne thá roothayú.

Thambálé álú, adqafaruá ndú na booloyú u na halayú míñ añ le añ walá pqarí maabíé ndu halua are. Maabá tha Asósa ma zaaqí thá Bambasí gádari áné haalundu thíthiu maabí thá kurmúk ma zaaqígú aañamáñ thoñor thá óda gádari áné haalundu. Ashan shígo adqafaruá booloyú thá Benishangúl shimbil ñinéñ maané ñínéqí walá hasqúli roothámáñ ashan

mbá shaarí aañámáñ thíkqílá míñ aañámañ u walá zíí giñ máthí kqúrídígalá ndú thuuthó.

II. Dqokqothá mothilá tha ndu míñ thá garrayú

1. Garrálé garra akqitho kámmu zííne thayú?
2. Náñ gárragalá ndú rothilá?
3. Ndá kqálaqí sha ñine gídi rootha baalá shúgó mbá thápqíné Roothaqítháñ?
4. Náñ sqúllá alustásá kqáláqí thandu gásamlá aléñ holóñoníñ?
5. Garra akqítho kámmu mbá da ndú albartó ma almásal shambá dqafaruné tha boolayú u tha halayú?

Giigí -2

II. Geerathá roothá squriñí ma dadólégu holí thá bulú éqí walá mbá matimma háthú áhorathá aañá dqutuné ndú.

Másal/ Ndú rothilá walá ma muusqálá hu dqukqí ndu.

1. Mañgó tháma ----- pqishíñgó hali roothá roothóláñgoyú.
2. -----álé roothu tháñ ñinéñ náfaqagané.
3. -----ñinéñ fédqi alkqaanúná roothó.
4. Amalhásan----gadí baalá beñení gíidí tha alhakímú.
5. tha írothua alú -----dqáñí mbá da máábí shaarakuqí.

III Geerathá rootha madadólágu holí thá bulúéqí háthú móótha thá mbá ma assé “assé” u mbá ma busqáñ shiñ “busqáñ”

1. Ndú rothilá walá ma ádqañthiñálá múshihú.
2. Alláhaja gíñ adqafaru ndú ñiné maané.
3. Gíñ gárragalá tha almádarasayú shá álé allama katabá bás tha alkqaanúná kqedqe shambá zííné.maané.
4. Demerámáñ u assabámáñ roothá dqafaruqí ñinéñ maané.
5. Fámiílí ma riikqa sqakqalúgú añ kqílliñálé gádarí áné ádqafaru ndu alú.

IV. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí háthú fúthathá
tha mbá shabahaunátháñle.

Másal: Shari íle - tqiikqá íle

1. Alú -----
2. Dírishí -----
3. Holígú -----
4. Límmáné alú -----
5. Ma musqúth -----

Giigí-1

- I. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí áshákqalathá roothá squriñí tháñ.

Másal: Gárraqí- Mähadi gadí gárraqí tha Asósa tha almadíínayú.

1. Addór
2. Gásamlá
3. Rothí
4. Gádarlá
5. Dqukqí
6. Ágarrañí

Giigí-2

- I. Geerathá roothá ma agalúálégú holi thá bulúéqí háthú muusqathá shambá daané almáqana.

Másal: tha almádasúéqi gadi adaqí - gadi adaqí tha almádasúéqi.

1. Thámi ile mahámad pqishí ma ágarrañiéqí maabá
2. Assabá Ahamad tha assúgú adí adí
3. gárraqí geedí giigí daaógalá thaayugú,
4. rothilá ndu dqafaruné thandúyú ñinéñ

Azazáña

Ndú rothilá kqílliñ tha addúníáláyú namuqí na ziizí, walá dqafaruqí, náánóqí sha haalulá ndu tháñgú.

Ndu walá ma thámá máábikqedquéqi tha albáál múshí hú u walá gádar géédi dágázóqí shá máré náfaqitháñ.

Ndú rothilá walá ma gárrálá tha almádarasú walá adí thaarthéqí u walá mädíñ attáqaríhá ádaarúqi ma pqishí.

Dqokqothá tháríláqi

1. Náñ shábaha hathúéqí sha kqaligalá sha agúri ndu?
2. Náñ bakqí asháqab mbá thúliga máré alhakúmá adaarú alú?
3. Hathú haalá roothá kqaligaláyú sha roothá ma asséyá ?

Añ hibithiña u gíñ hásqikqiné

Maabá dqááñimáñ zié mbá squlalá tha abbá Alhídir tha azzámáná ágúríndú Ashé Hójel Alhásan. Assáqálo anamuá míhú thá maabí fááléle walá ziizíñí.

Abbá Alhídir míñ mbá ziané walá hoshali míhi tháñ míhil gíñ namuqí thá maabí fááléle tha alhoríayú. Ma níñekqedqe hárábá gíñmáñ áné mádqá thá báñ walá móthigané ndu goróñ. Ma maré álé gúdí shambálo márra áné kqala niñékqedqéqí tha áné ádá kqíthó shiñiré ñeera tha ñiné adí aañámáñ tha amúrú. Ma maabáló álé dqáfári gúndi ááróó dqááñi áné bídá u á niñé áné híá tháñtháñéqí gorróñ áné dqóñsha lámin añ miilé u shiñir fiá húlañi.

Náñ shábbaha hathúé tha adí sqíkqí niñélóqí.?

Ááróó áné fúlá ma añ miilé walá niñé adé sha áné kqíthó ñeera. Shambá thíkqo máába ma shiñir zííqí thá hulañ áné árapqu niñé thá báñ ma álé géri shúli hu shambá maadáné ídékqedqeqi u niñélo ólgíni gadí arbaqa shaharú. Niñé buuné thá márrthéqí áné dúgá u ná móótho.

Múnzúmáñ Abbá Alhídir ahátháqí á íyu ná kqóla na abuldu are áné kqala niñékqedqéqí tha áné gámusha ñine alú tha alhakimú, tha áné geero boolókqedqeqi. Mín mbá fiá máré álú tha alhakimú álá daagá bilkqádí ndu tha áné hásqúlo sqoro álá geera ñiné dqúndqúshiyú tha walá madíyu ma ñine gídi badqíñgíñá sqúllá tha alkila.

Maaba búla sqoro kqithané baalá shúrggo dááné niñekqedqéqí tha áné ádá daa addakdáréqí áné geere. Mín mbá gámúshá níñé sqoro álá kqalagá tha “Assáqa dímmáqí, mathóthá tháñ arrágigié” Máré máthá

tháñrthaayúéqí. Shambá fiá márē álú thaayú á níñé áné thámá tha mañgifa ndu u márē shóóra.

Niñé ahátháqí tha áné feetha añ áné buudqa sqoro alú kqilíñ. shambá maadáné tha sqoro buudqá álu á búsqikqe áné hózá u ná buuna thuuthéqí áné dqóñóshá áné góthá álú ma ñine álé máhani. Áné kqala shaañíné giilíqi? Ma ñine álé rothí shambálo áné zañzaña gíñmáñ. Áné kqala albádálá fiilági ahér ábúla sqooróñkqo ámaala ámbá máábalétháñ gabuli á álú áné shúkqá.

Maaba baró shokqa álu maré zaaqí tha alhakimú. Mín mbá dáá márē sqoro geeráláqi, maaba thíkqálá ma ólgíñ gadí arbaqa shuhurú. Addakdór shukqa álu mathí thóhánéqi ahapqúnéqí mathí thíkqálá shambálo. Maaba baró squlalá tháñtháñéqí pqlagalá tha walá ñine badqí illa gadí arbaqa shuhurú ñinéñ ziíqi ñine thayú. Shambá pqlaláne ñinéqí shukqa álu hiibáqí. Maabí buuruo alú maabálo tha alúéqí. Shambá thuraláneqi mathí squlagalá addakdóórá dqáañí geeránéqi mathí maadáneqi shambálo u áné kqalagá tha ágerishú ñgóqi na iyú? thíkqáné tha walá shábbaha maabá ólgíñí. Áné kqalagá tha shaañíné gúdí háthú háthú ñiñéqa thaayú? Ma già gíñmáñ fiiñó wálla hibithiñño aañá? Ná kqaliné tha hííñ.

Á áddakdor ná kqalagá tha ádá máthí hásqúloshú sqoorómáñ áñgáne gerishúqi. Shambá hásqúlonáne mmánáñ thíkqálá tha walá maa íyu gadi. Ná kqaligalá tha ñgó huha tha assaláma, laakin adishú thuuthéqí márra. Mín mbá adanéqi niñé dqokqothálá tha sqoorólé mbá ndaló maané? Ná kqaliné tha buudqogé álu mbákqedqe, lakín mbáñkqo ñinéñ maaóné u gíñ gíogálí shambálo tha hibólí tha fiigi tha walá maabá gadaruqí ñinéñ maané na maabálo. Maaba baró squlalá tháñtháñéqí faragalá shimiñ, tha fiifi u añ hibithiña ñinéñ hásqúló ñiné roothálé u dáá thabákqedqe addakdóréqí tha walá ñine mathí giiqí shambálo u maré baró mathaqí thaassaláma.

Giigí-1

I. Dqokqothá mothilá thandu míñ thá garrayú.

1. Garrálé garra akqitho kámmu zííne thayú?
2. Náñ sqikqa abbá Alhídíréqí?
3. náñ bakqa niñé mbá búlagané sqoorókqedqe thá gínéyúéqí?
4. Náñ kqaligalá tha goróñ míthili mbá zíóné thá garrayú?
5. Náñ kqaligalá tha gorróñ u náñ dqafaruné tháñ maré góroñ?

Giigí-2

Addór -3

Alyóóm-2

I Geerathá roothá maadadólégú holi thá bulúéqí háthú kqabáthagá roothá shabahau márétháñ.

Másal: féeda alú – fútha alú

1. Baadala -----
2. Kquéeli -----
3. Dogoshí -----
4. Algálam -----
5. Squnthiña -----
6. Borshasha -----
7. Arrágigié -----
8. Dúndqúsh-----

II, Geerathá roothá ma daadólágú holí thá bulúéqí háthú giathá roothá squriñítháñ.

Másal: Thulaqí- geedí thulaqí thaayúéqí.

1. Goróñ
2. Gorróñ
3. alhakúma
4. assábab
5. agúrindu
6. alqúmur
7. busqikqe
8. boñgóri

Giigí-3

Geerathá roothá ma daadólégú holí tha bulúéqí á áhulutháqi tha mbá dqafarunátháñ le.

Másal: Díimadiíma- Múnzuñgunúñ

1. Gundi -----
2. Kqazí -----
3. Squthí -----
4. Dqafaruqí -----
5. shóli añ gundi -----

II. Alú límmá garrá akqusqó míñ aañá tharanáqí lé aañá lafíne alú.

- Mín thá akqúsqóláyú hatháñ gárraó roothá kqalí sha ndu giñ áhulu maabíqi ñinéñ maané.
- Mín tha akqusqóléyú hatháñ gárraó garra kqalí sha giñ buushú gídí ndú máré mbá haalumáré ndutháñ.
- Ndú gídí alláhajá dqafarugi.
- Ndú gidi annúfaqa holóñoníñ.
 1. Álé haalu ndu tháñ.
 2. Álé mádiña boolá fámíluqi tháñ.

- ❖ Ma maabí gúdá ma dqafaruqí thá sqakqaalú ndu shiñ gadarí ná dqafaru thá alláhaja u thá hala alú.

Dqokqothá tháriqi

1. Hathú roothá sqaasqariña wálla haaláháyú má álé rothilá márrayá?
2. Ile thamthám sqaasqariñéqí náñ maané ná alfáídá kqedqe?
3. Sqaasqariña roothóhá wálla mbá haalóháyú maabá jáhazáneqi madihúá? Walá ma madi hú,náánóqí mbá wálá madigane hú shábbahaané háthúéqí?

Gíigi: míñ tha garra kqalíiyú thá sqaasqariña máré shakqala roothá ziíqi tha assandúkqú ma faru gundi u ma ma má álu buurá ma dqukqúnúñ.

Massal: Shi-miñ - shimiñ

Garra mafarugundi	Garra ma maa álu limmá
Abuu-ra	Abuura
Ro-thi-lá	Rothilá
Fé-dqi-ña	Fédqiña
Fa-ga –da	Fagada
Haa-ra	Haara

Akqusqo Holoñóníñ

shimiñfafár

Roothá ndú (gundií – 1)

Gíñ kqaligalá tha rootha akqítho wákkali alfíkir holóñóníñ ñinéñ maané. Mín thá már eyú dqukqúnúñ ziizí álhíbírá roothó mbá sqúlilá ñine tháñ holoñoníñ ñinéñ ma buá akqakqabú u mbá añ gundi maadó. Assáqá mbá hoshaliña rootha akqitho tháñ na hú dááñíné ábúúrá akqakqabú roothá walá makatabá lakín buá mbá kqábí alhíbírá ndú ñinéñ maané.

Míhil mbásqúlláne tha alhíbírá roothóyú naziizíkqedqe gíñ ádafarílá geedí pqueríniéqí ñinéñ maané “lé gadí gádiyu” tha áné thíkqo alú ma álé rothilá tha ndu thá roothá máábi gábulu (thá sqasqaríñá) thá shimiñ, thá rootha alú dqaakqa tha almáqana, thá rootha gundi kqíira thá roothá

dqúgurí thá gíndalía u thá haara ñinéñ maané, Rootha akqitho gídi giñ dqafaruné tháñ na atqábaqa thá búá róóthá ma katabále.

Mín thá máréyú sqasqariña, iipquuppqúlá kqedqe ndu giñ rothiláthié u roothaqi mamaliñua maré ñinéñ madihúgú. Mín thá máréyú ma fédqíña tha áñ fágada na iihuluá máre wálla na atqábáqá máre añ hasqúla giñda ália áñ hoshala tháñ ma almásal.

Gíndaalía giñ gídi aañákedqe u azzáman mbá sqásqariñláne thayú. Ashan shúgó maabá sqásqariñí áné hulu añ dqukqún thá maabí sqásqariñgalále ma dqukqúnúñ. Assáqa mbá thári máábá sqásqariñí sqasqariñaqi áné kqala maabí sqásqariñgaléqí tha “gíndalía” ámaabí sqásqariñgalá máré shíñ kqala”ginégino.”

Ámáábí sqásqariñgalá máré máthí dqokqotha tha “Náñmaané? Ámáábá sqásqariñí áné baró thárá roothaqi thá kqakqál tha “Gilló, shúgó shúhgó náñ maané? Squlátha hu.”

Maabí roothogálá shíñ máré járaba na mootha walá ma squlaláhu áné kqalagágú adátháñ, Ámáámanañ fish áné jéraba áné máthí kqalagá adátháñ. Ma squala mare hu áné baró daa maamánñé thoñor tha áné rootha u ma walá thíkqáána moothotha ánékqala” Daathágé azoolámáñ áshapqútha” Ámáábí roothigalá máré daa azoola ma azoolá pqishi ñinéqí áné kqala tha” Náánó áshólátha” Máré shíñ kqala tha “Náánó áñ maada” Áné kqalagágú tha “ Ma ali álé lúfí thá irkqooshú, ma hathú álé lúfí thá shíñir hóósqeyú, Maagane giñ sqúllá “shúgo---” ñinéñ maané.

Áné pqúlá marthéqí u áróótha baró áné kqóóda shambálo. U giñ sqásqariñlá ma má sqasqariñá máábí gábulu shíñ adidiñákqedqe gúdur ñinéñ maané. Másal maabá sqásqariñne thothohiñuqi na booloyú. Ashan sqasqariña dqukqúnúñ assáqá rothine máábí hóloñoniñ áyu maaba thá thoñori ndúkqedqe ñinéñ adidiñné sqasqariñá máábi gábulú assáqá thárílaneqí shúgo ñinéñ maané. “ Múnzúmáñ shúgo” u áné baró thárá sqasqariña shíñ ma sqawari u ma álé thóthohiñgané booloyúqi tha áné hibá añ u áné kqala tha assé lakin sqasqariña shíñ haliláyú míñ aañá zíí bárañi bíilo u álá shíñ rootha ñinéñ maané mamánáñéqí.

Lakín walá shambá haalóné máábayú ñinéñ rothiné, yá wálla áné thápqá ndu yá wálla áné sqooma ndu, walá rothiné kqíllíñ shíñ aañá dqukqané ñineqi áné shíñ thápqáqí thá roothá álukqedqué tha áné ásqabathiña.

Roothálo ñinéñ bakqí sqasqariña shíñ tha áné thóthohiña atqábáqákqedqe. Tha mbálé álú sqasqariñá máábi gábulú gídi thoñorindú iipqulúkqedqe mbá rothiláné tháñ.

Sqasqariña gídi aañákqedqe u azzámánákqedqe mbá rothiláné tháñ. Rothi máábi dqóñondi geedí márthéqí thá hábíthañ habíthañ aañá sqásqariñlá u gádari máábá ágarráñí wálla ágéédí gárraqí máré sqásqariña shíñ tha algíráyayú ahapqúnáthéqí. Mbá shiñ fédqílá tha álá pqúlaqí thálé bas tha gídi thoñori ndú iipqupqulúkqedqe ñinéñ maané. Roothálé ñinéñ pqúliñ thoñorindú rootha akqithóqi tha gídi thoñori ndú iipqupqulú.

Rootha akqítho, roothá walá gídi abuné dqukqúnúñ (náfar) mbá sqúlláne hu tháñ wállá maabá ákqaakqabúkqedqe ñinéñ maané, sha shimbilá árraqió, mbá abuuró u mbá máábi kqíllíñ ñinéñ maané. Maabá hálagine tha álá náfaqí tháñ dqáñí na giñ shíñ huluné are tháñ ma álé áhuhiné maabiéqí. Mín thá márémáshilangi, sqisqíkq iithamthám tha albál u múñgúnuñ ñinéñ ma máré.

Thá gundíleyú hatháñ gádarí áñ hasqúla rootha gundi kqiira ma Almásal míñ thá roothá akqithoyú mbá buri máábí álú tha addáqab arraqiéqí thá máré náfaqi tháñ.

Roothá ndú mbá ágarrañlá maabí tháñ thá áre ná bádqia: (gund holóñoníñ)

Maabí adaarú ma fédqi geedí máré thá áre áné bádqíagú u thá máré maada añ gundi ma pqishí thá gugúdá máreyú ma dqukqúnúñ thá máré haalundu ma ñalú máre ágarrañ márégú.

Thá rootha akqítho másal thá sqaasqarshíñá máábí gábulu u thá roothá gundi kqiira tha almáqana.

másal- Dárú lafa nágura hibí ruubayú (maabá biidqá kqúria hibí diiñí guura thá hu). Rootha holóñóníñálé shíñ namuqí na almáqana. Gíñ pqúliñné hátháñéqí maabá kqáshá áhapquné alú márra walá mathí áámani roothá mámanañ mandáñ.

Roothálé rothi busqáñ tha bakqá álafiné maré añ tháábá” ágarraañ maabí tha mare “Tháma albál maabíéqí mbá rothí ma pqishí.

Roothá ndú mbá dqakqilá maaba alú tháñ wálla mbá ábadqíñlá giigí maabúqi tháñ: (gundi 3)

Maabí gúdigú ma dqukqúnúñ gidi rootha akqithogú u rootha gundi kqiira tha almáqana mbá ábadqíñ máré rootha pqiishíqi tháñ mbá gió mámanañ u mbá ádqashiñlá maabá gidi alfiqilá shúúní alfiqilákqedqe alú tháñ tha áné bákká wálla tha áné áshuriña hu

Másal- Hú tqorí hasqúli misqé ñgúñ rootha gundi kqiirálé ágarrañ maabí tqorí tha áné áshuriña tcoora hu, tha maabá tqorí míliañ walá lafí róótha shúúni

“Roothálégú ma hasqulá míñ thá alkítábá rootha gundi kqiiróyú tha almáqana mbá Abdunásir Áli 2002-2009 mbá jáhásáné hu maabí gárraqiéqí.”

Giigí -1

Dqokqothá móthilá tha ndu míñ thá garrayú

1. Rootha aré mbágú thíkqóhá thá garráléyú náñ ma máré?
2. Garrále kqillíñ garra akqitho kámmú dámné?
3. Garra akqitho árbaqa náñ maané na gshíñ rothinéthííéqí?
4. Garrálé náñ maané na alfáídá daané háthúéqí?

- I. Thá roothá squriñí ma daddóléyúgú holí thá búluéqí á ahuhathá huqi u giigí álú shambá zííné tha almásalú.

Másal: Nagura kqóló thaañá miili.

Hu - Nagura

Giigí- Kqóló

1. Ráhama hadqó níñé.

Hu (alqísim)- -----

Giigí- -----

2. Gali gaga mugu.

Hu (alqísim) - -----

Giigí - -----

3. Híliñ méri firi.

Hu (hu (alqísim)) - -----

Giigí - -----

4. Maabá dqááñí pqálí thá gáfú.

Hu (alqísim) - -----

Giigí - -----

5. Marú múúfa Amazshíñ.

Hu (alqísim) - -----

Giigí - -----

Gíigí -3

II. Geera thá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí á áhuhathá alú na akqithó roothókqedqe aañá lafiné álu.

Másal: zaaqí-qí

Rootha are	Akqithó roothó aañá lafiné álu.
Madi hú	
Sqikqaqí	
Maabíthí	
Shúnígú	
Dqukqaqí	
Marúlo	

III. Áhuhathá alú na akqithó roothó mbá tháriqi.

Másal: thá buli ndu - thá

Akqithó roothó	Rootha are
	Boñgór
	Sqakqa are
	Albámbar
	Ilolí
	Buunáqí

I. Roothá dqúguri mbá Háárá Alhídir

- Beláshángúl kqúúlé
- Alhídir adé
- Belashangúl kqúléá
- Alhídir adéá
- Belashangul kqúléá
- Alhídir buthé
- Beiáshangúl kqúléá, Alhídir buuné
- Ñgán galábé na addúnia ná bíira mándáñ
- Ñgán galábé na addúnia na bíira mandáñ
- Abbá mísqé buunági alú tha Arriserise
- Abbá mísqé búúnági alua tha Arriserisé

1. Ndí roothá mádiñ roothá ndúqi mbá ma busqáñ?

- a. Dqafári min aqolí máñ tha aqolímáñúéqí.
- b. Ashan walá maahú muusqá thá kataba walá ma roothá ma katabá.
- m. Roothá dqááñí mbá dám gíñ rothilá tha ndu kqilliñ ñinéñ maané.
 - i. Zaakará mbá gádar alú kqedqe ñinéñ maané
2. Mín thá roothá ma daadólégúyú thá búluéqí ndí mbá walá ma roothá ndú?
 - i. Rootha dqaakqa tha almásal.
 - a. Gshíñ daalia
 - m .Roothá dqúguri áshukqulú
 - l. Sqaasqaeiñá bishú

3. Maabá jáhazi roothá ndúqi náánóqí mbá walá sqúligaláne hu?
- Ashan annatijá mbá álú ashaqabú u annatijá allamó ñinéñ maané.
 - Ashan walá ma roothá ma katabá.
 - Ashan thámlá tha ashúkqul alú tha azzámaná dqafaruqíyú.
 - Maabá kqedqe ashan madihú.
4. Ndí mbá walá ma Giigí máábí shákqalólá roothá ndú thaalú?
- Maabá shákqalí gundi maamádq.
 - áné tháma ile/ile thamthám.
 - áné muusqa ziizi róóthá ndú u shale.

Dqokqothá tháríláqí

- Hathú haalá gíñ kqaligaláyú sha aqilua márrayá?
- Náñ shábbaha hathúéqí sha giilá aañá aqiiuaó?
- Ndá shábbaha hathúéqí sha gádarí áné gúda aañá aqiilu?

Aqiilua

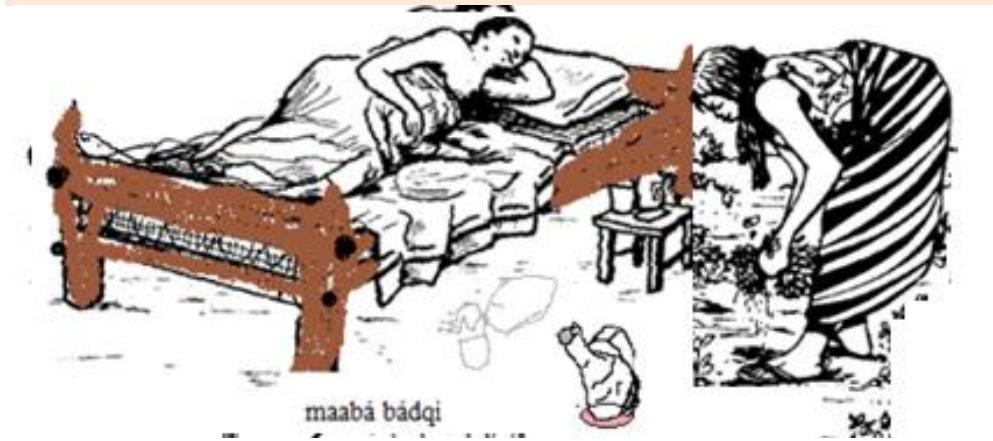
Addór- 5

Alyóóm-1

Geerathá tha búlúéqí aqiiluá zíiqí mbá hoshali háthú tháñ ma pqishí á dqeethathágaqí shíñ maabí thaarthéqí ágiathá shambálo.

1. Háthú roothutháqi tha abuurá maayú arbaqa náfar ma galuqí thá músháñile. Ároothutháqí thá roothá attamsíliatú álú mbá ádí gii háthú tha iilua u booloyú shambá ádí ádidiñ háthúne.
2. Háthá fágadathá roothá holígú tha almáqana u tha almásálá roothó.
3. Áyu maaba áné fágada atqábáqá alqáiná maabá mássaliné ma niñe dqááñí, ma masqí baalá u ma gadí áné mássala ma pqishí gabul áné hío maabí tharthéqí áné jáhasoqí u áné ádó.
4. Há thú giathá thá thoñorindá da hathué máábá ágarrañí.
5. Háthú hásqúláthá array tha aqiilluá gó háthú álú tha attamsíliat. u háthú shíñ daathá array tha mbá gó máábí ñgunúñ álú.

Aqiilua tha attamsiliát

Ammá Jímáya másqi baalá theehá álu na ndú fuudí annús ñinéñ maané. Ndú fuudíkqedqe nambiiló gashé máthí kqóla ñine na háháyó dqúkqúnúñ míñ tha mbá gashéyú.

Shókqóñ hatháñ gídi almawaqíd (roothá ma dquooshá). Gadí másqi báála mbá sqúllá tha Ábdu tháma niñékedqe gundi mbá sqúllá tha Háwwa aañá ziigá dídinéqí tha áné gúdihoole thithí lámmín áné shúúsho alqarabía tha alqijár máré zá tháñ.

Ammá Háwwa míñ mbá fiáné álu aañá ziilá ammá Jímáyá áné dqóñósha tha are áné sqásqariña tha ajjárá masqibáálale mbá sqúllá tha Abbá Addóm. Háwwa? “maabí shúllé añiné háthú! Shaañíné ihó háthú?”.

Abbá Attóm “Hathááñálo alhamdulilláhi shaañíné gúdóñó?”

Háwwa: sha añiné ziíyóñó shókqóñá níñé ma añkqomal!?” baqad maré geeruoqí maré abbá Attóm.

Ammá Jímáya: “Ali pqishi gádíñkqo! Walláhi min giñ ziogéqí giidí, shókqoñ ali pqishi!” Áné ádamu ñinéqi tha wááné bakqóñogé abábañó Ábdudqá?” mbá walá madigalíneqi thálé?”

Ambó Háwwa: hatháñ ñinéñ dqeethóqi míñ tháñ tháñ áñ kqaligéqí tha” Adísheele na ñgó aañá ziilá ammáyéqí ñgó áñishiñhoole or á adá ákqabó addirimbíl mbá shúshiñaanetháñ tha alhakimúéqí” pqueriñí hássa, Mín mbá kqáláné shambálo, áné barbada oorá dquoosháné ndu thá álu áné kqala “Alhámdulilláhi shókqóñ, alí álé hesqé baalá shúgo na kqalsqákqedqe.”

Ammá Jímáya: madí háthú tha ndúlé ma múfagi áshimbiriña ma alqarabía hu. Ná átqorthíñági ma maabá maahú dquulá thá galí kqosh.

Mushe walá shíñ gashí u ñgó dáágé alqúmur walá ñgó sáfáágiá? Mállá ñgó ádaqabagíá?. Állá daadóqa dqáñí” ñgó álé máthí álé áfaruogé tha bayú u ali Lafoñgó ndu afikiñagi.”

Abbá Attóm: “Allayá dcaaña u alqúmur! Thá gíñ shíñ sqíkqí kqílliñ ñgó láfá Állé nduá?” walá ñgó haalá aañiyú tha “hala thiñ gíñ dqaashí ma álé thiñ gíñ baadqíá?”

Ammá Jímáya: Alla gadíñkqo attóm! Añkaañ Álla láfigi sha añiné pqishi thanégéqí? Madiñóqia! Áyu badqíñgíñá thámánégi Alú tháñ gábul kqílliñ hámáláli. Lakín mbálé dqakqinégi alú tháñ hássa walá gádarili. Ma niñé dqááñí álé kqalí tha “Ndú fuudí búúsqá gádi maabá búúsqane ñineñ thiñgané bá”maálé kqalí shambálo boñgorákqedqe Ábdu fio alú thá hández u ma álé thámi hu tháñ tháñ.

Ábdu “sha añiné ihó háthú?. Áné kqala niñékqedqéqí tha” walá ñgó jáhásá mmá huá!? “Mín mbá kqáláné shambálo, Áné móótha are didinéqí ná kqaligané tha “Ammá! Ñgó sqáró ááñí shókqóñ ma pqishíá?

Ammá Jímáya: áli bade gádiñkqo” walá ali kqalí gíñmáñ Alqarabía ma shúshoñó adó damage áñzáá tháñ”

Ábdu?: Íá! Ábshir ammáñkqo ñgó dírshi.” Áné áhatha alú áné hásqúla ma álé kqaligané shambálo. Abshir! Abshir! Ñgó bádí. Buunogalá ambó Háwwa thá maré abbá Attóm pqaadá maré ñine tháñ maré zaaqí.

Giigí-1

I, Dqokqothá móthilá tha ndu mín thá garrayú

1. Garrálé sqasqariñá nambaló sqásqariñóóné?
2. Mín thá garráléyú ndá kqálé sha “ Allayá dqaaña u alqúmr! ” ?
3. Ñáñ kqálagalá á Ábdu sha “ ábshir ammáñkqo ñgó dírshí! ”
4. Ndálathá holígú na hú máré thá sqasqaeiñálé yú?

Garrá thárilá geedíe garrá

Aqiilua tha attamsiliát

1. shaañíné squalalá másq baalá theehá álu na ndú fuudí annús?
2. shaañíné squalalá gádí másq báála?
3. háwwa niñé ndaló maané?
4. Ndú fuudí Ammá Jímáya nambiiló gashé náñ sqikqagane?

Giigí -2

I. Geerathá roothá ma dadólégú holí thá bulúéqí háthú áhuhatháqi na alqísm, giigí u ziizí Másal kquria biidqá gadi baalá.

- hu - kquria
- gíigí- biidá
- ziizí -baalá

1. Misqué baalá fuudí shutha béeugu.

2. Galí húsháalu kqóla maaba millañ.

3. Haashi kqóló ñónshó thá ñeरayú.

4. Múúsa shibiló thañ nielé baalá gíidí.

5. Ró fió sqísqía thá gafa ndu.

II. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí háthú shákqalathá roothá squriñí tháñ.

Másal: Gábul- maabí thá benishangúl gábul gíida agúramáré ma ñalúmáre.

1, Aqiili 4, Atqábaqa

2, Hasqúlálá 5, Fiané

3, Almásal 6, Hássa

III. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bülúéqí háthú roothu tháqi thaalú.

1. Aqilua u attamsiliat náñ dqafaru- mare tháñ?

2. Aqilua gádarlá náfárá náshákqalayá?

Shárahathá mamásha gádarlá/walá ma- gádarlá.

Giigí -3

I. Geerathá roothá ma dadólégú holí thá bulúéqí háthú á hulutháqi mbá zíiqí thá “I” hu thambá ádíné tháñle mbá zíqí thá “Á” hu

I

1. Dírishóqí
2. pqaadáné
3. Gali
4. kqálagané
5. ndú fuudí
6. squriñí

A

- I. gíñ buushú thaayu
- a. tqariná álú
- m. sqékqellá tháñ
- I. ma áléshákqalí
- D. hábíthañ
- g.rothigané
- E.assabá

II Geerathá roothá squriñí ma katabá lágú holí thá bülúéqí háthú muusqathá mamadquqígú pqishí na annímira.

1. Hááshim áhathaqí míñ thá ñandígiyú.
2. Fara addáftarákqedqe adaqí tha almádarasúéqí.
3. giigí sholané dqokqotháné agudíné dqááñí.
4. thshíña alfatqúr u mééra asháy.
5. daaoga máábá ágarrañí giigí mbá giiné thaayú.
6. mádiñálá ñinéqí mbá sholané shákqaláné.

Giigí -1

I Geerathá roothá holí tha assandúkqá ziyunduyléyú háthú móótha thá aañá dqeñethi aañíyu.

A adár	Hájali	Didíné	Abúné
Aqíilí	almadiína	alqarbia	Geedíkqedqe

1. Áhamad thám -----albáál
2. ----- walá náfaqí mabaabí álé ágarrañlá Máábá ágarrañí tha alfásilu.
3. maaba ma gía roothá shúúní -----.
4. Gadí láázim áné íhtrama -----.
5. máhadí hááó -----thaayúéqí.
6. ----- ñinéñ gúdí áshaqab thayú.
7. ----- buri maabí alú añ dqukqunúñéqí.
8. maaba láázim ná thama -----albáál mbá olané.

II. Geerathá roothá ma dadólágú holí thá búlúéqí háthú shákqalathá roothá squriñí tháñ.

Másal Buuné- Ráshida buuné tha almádarasúéqí.

1. Adóqí	5. thábáyú
2. mathóqí	6. barbada
3. Sááfáré	
4. Alhakím	

Giigí -2

I Mootháthá dqokqothálágú holí thá bulúé mbá ma assé kqalathága” assé”u mbá ma busqáñ kqala thága “busqáñ”.

1. Abuura geedú tha almádarasú./tha alfásilú walá pqishí thá márē galugá thá musháñile.
2. Aqilí fédqí ñgó thárá maadá na gíñ ilñó.
3. Maabá shákqal aqilí thá almásal láázim bakqá maané maabá hájali.
4. Ammá jimáya masqí baalá theeha álú na ndú fuudí ñinéñ maané.
5. Abdu tháma níñkqedqe gundi aañá zíiga abunaqi.

II. Geerathá roothálégú holí thá bulúéqí hathú kqápqá thaga mbá shabahu márē tháñ.

Másal: Gothu are - fathu are

1. Sqásqariñí	6. Bohorí
2. Alfił	7. Rooñí
3. Áiéqíé	8. Gásama
4. Barshiñí	9. Sqúáné
5. Gúfiqi	10. Sqísqiri

Giigí -3

Geerathá dqókqothálégú holí thábuluéqí háthú ázalathágá alhárifá dámí roothá ma mootha.

1. Addúkqúsh sha ñíné geriñó maabá walá ihóñó tháñ?
 - i. sha ñíné gáylóñó a. shañíné ihóñó
 - m. shaañ miiló ñgó ááñi l. kqíllíñ ma mootha.
2. Mín thá rootháláyúgú andí mbá zíiqí kútur i. Amaadu a. Añkqomol
 - m. maashí l. Ahaapqu
3. Maaba ma sqékqelí ándí mín thá rootháláyúgú mbá ríkqisqiñ gíñ sqékqelóné.
 - i. Hala a. Ndu shafa m. Ndú fuudí l. walá zíiqí mbá ma mootha.
4. Mín thá rootháláyúgú ándí mbá ma adqafaruá róóthá kqalí sha pqaadáné
 - i. durané a. muusqáné m. thíkqané l. kqíllíñ ma mootha
5. Musháñ baalá -----buli alú.
 - i. Buuná a. Thuli m. Borshashá l. Gúúdqá

Alú limmá gárra akqusqó

- Mín tha akqusqóléyú hatháñ hoshaló almáná gíñ kqalí thán̄ sha rootha akqithó u shambá giiláne.
 - Giñ kqaligalá sha rootha akqithó rootha dqukqunúñ álé gasamuyú añ holónoníñ.
 - Gíñ kqaligalá sha aqiliuá gíñ dqethigaláqi maabi thaarthéqí álé dqaakqa tha attamsiilát.
 - Attamsiliát gíñ mádiñá thañorindú aqiliuóqit tháñ maané.
 - Roothá dqúgurí gárraóña shambá kátabiláné u shambá garraláné maabí tha are.

Gunda afarua u alú limma

Giígi: míñ tha garra kqalíiyú thá Alqáádá gabulú u shuunákqedqe
máré shakqala roothá zííqí tha assandúkqú ma faru gundi u ma ma álu
buurá.

Garra ma farugundi	Garra ma límmáqi
Assur-uqál	Assuruqál
Móó-thlá -alú	Móóthalá alú
Agúrá- máñ	Agúramáñ
Ahaapqu-né	Ahaapqúné
Haara -lé	Haarálé
Sho-shól	Shoshól
Ass-and-úkqú	Assandúkqú

Dqokqothá tháriqi

1. Hathú haalá giñ kqaligaláyú sha alqáádá gabulúá?
2. Náñ shábbaha hathúéqí sha sqikqí aañá mérilá báásqá?
3. Náñ shábha hatúéqí sha giñ gii máábigábulu? Kquéérátháhú.

Akqusqo taláta

Addór-7

Alqáádá gabulú u shuunákqedqe

Alyóóm-1

Maabí gii thiñthíñ u meera

Maabí thá Benishangúl gábúl gábúl min adam algiráya tha abashoyú ñinéñ gúgúdíñ maaré. Abashó máre aleán holóñóníñ shíñ ñinéñ máané kasamá. Dqukqúnúñ “Noosha” u holóñoníñ agúrindu kqakqáb ñinéñ maané.

Tha mbálé álú noosha gábúl walá mamaaň ile. Gábúl ma ñgó pqáála gafa baalá shúgó zílí millaň ñinéñ thíkqíñó. Assáqá kqésqekqílá áyu maaba áné gia amahá thá báásqá. Mín mbá máthólá míñ tha amaháyú mbá merílá báásqá álá baró áhatha boloqí u hohózá dqafaruqí.

Álá ábashu bolo ma maabí álé mérí. Mín mbá fií maabí áre u mbá gooruláyú thá bolo álá máthí áhatha hodíaqí Álá madquqí thá hódía ma míhi álé ámasqi maabíalú.

Nshíñé mbá gídí ídé mbá buní áné kqalagá tha “mathóalú ñgó shémetqa asháádqá na ñgó u ñgó shúthágé assurwál ábashu na ali”

maaba idelé shiñ áné máthó alú tha áné bashu. Roothá zíí shambálo ñinéñ dáárá máábiñkqá azzáman alú tháñ.

Nimir holónóníñ shiñ agurindu kqakqáb ñinéñ mááné. Ma hasqúlañá tha almásal: Agúramáñ ziaqí tha akqoldí mbá squalalá tha Ádam mbá ólígálá Tqáha.

Gíida agúrá beerú mbá sqúlla tha masáqad áné kqala tha ñine fédqí áné ádá shápqútha Dajasmaj. Mahámad tha gídi Añgári. Ma álé áháthí álá kqalagá tha “wááné adíñó u ndá zíigáñóné” tháñ na roothálo? Mathó alú! “ ñine kqusqa athuruh tha áné fia Añgári tháñ. Añgári shiñ aháthé madqa añ alú thoñor thá salgá aburó thá yábúsle áné adá tha tqakq! Tqakq!. Áné shéhérá thá málgóóma. Añgári múúfa añ ma Masatálé ádóqí áné lúfá tha algamínayú.

Alhárbaró áhátháqí tha dídidí!! U Masáqad hádqálá doñothi á Añgári: Masáqad buunoqí. Maabí gashaqí ma agundí máré dqaakqa haara :

- Tha Masáqadó mbá zíigañáone tháñ.
- Masáqadó mbá zíiga ñone tháñ
- Tha beerábá pqílgala dímbebe
- Máashí zione
- Na beerá bá ádí lé tha ruubo máashí zione
- Beerá Angarí ñine núúlo ñonsho beeñení

Haarálé gíñ pqúlín néqí, maabí gabulú horuthígú jórshúgo ma ñalú máré. Máré geera ahaapqíné máre mbá madí máré tha gídi shímbil u agúrindu máré hóráthi. U roothálé shíñ añ gundi shoshól u roothá shúúní ñinéñ maáné.

Lazim geedí hassó máré hááraba roothá zíí shambálo tha maabí gárraqí hássa.

Abashó famíilu ma ñalú mare gíñ móthi adár ma agundí ñinéñ maané. Ma maabí gasha áre tha abashoyúéqí u apqilo algiráya walá mathí thikqí géédí, añgundi maada walá mathí thikquqí u adár walá adí tharthéqí. Maabí gabulú añkan bakqathá abasho ma ñalú máré adáárlé adatháqí tharathéqí.

Gíñ gíá máábí gabulú mbá pqiishí añ damáthaqí u mbá shúúní añ bákqatha gundi tha aña abadqiñathá attaqaríhqí ma pqishí.

Giigí -1

Dqokqothá ndú

1. Garrálé garra akqitho kámmu maané?
2. alqáádá gabulú náñ náfaqané maabí tháñ?
3. Náñ kqálága niñe idékqédqí sha mathó alú ñgó ñíísha na asháádqá?
4. Báásqá meerá, náñ walá náfaqagané?
5. Ndá hasqúlalá Añgári doñothi?

Garrá thárígálá ile tham thám

“Abasho”

Dqokqothá tháríqi:

1. Maabí gabulú ma bakqatha abashogú ma ñalú máre adáárálé náñ sqikqathagane?
2. Náñ móthi adár ma agundiéqí?
3. Ma maabí gasha áre tha abashoyúéqí u tha apqilooyúéqí náñ thúrí géedí thaarthéqí?

Giigí-2

I. Geerathá dqokqothá ma daadólégú holí thá buluéqí háthú móótha thá mbá ma assé “ Assé” u mbá ma busqáñ shíñ «Busqáñ».

1. Maabí gabulú memériñ báásqágú millañ.
2. Maabí gabulú iiqíliñ goroshgú.
3. Gábul gábul bolo abashua walá giigilá ma ashúkqúl.
4. Alqáádá máábi gábulu walá ziaqí mbá shúúní thá maréyú.
5. Abashó famiiliu ma ñalúmáré ádidiñ adár thaarethéqí.

II. Geerathá dqokqothá ma daadólégú holí thá buluéqí háthú moothá thá thá kataba.

1. Maabí thá Benishangúl min shaará naanó gúdaga máré tha abashoyú?
2. Mín mbá buunálá Masáqad maabí gasha ñine thá gundi náñ giá máré?
3. Náñ squlalá agúra ziaqí tha Akqoldi?
4. Maabí gabulú ahaapqúné máré mbá gidí náánó wálla mbá ma náánó mbá shunshúniñ márthéqí?

III. Geera thá roothá squriñí ma daadólégú holí thá buluéqí á áhorathá aañá dqeñethinéyu.

1. Beerá -----ñinéñ núulo ñonshá beeñení.
2. -----ñinéñ ámásqá maabí alú ma maabí álé bashuqí.
3. Maabí gabulú ma meerégú u -----ñinéñ ábaabashiñuné máré.
4. Añ gundi maada pqishí sha ádidiñ -----thaarthéqí.

Giigí-1

I. Geerathá roothá ma dadólégú holí thá bulúéqí háthú shákqálathá roothá squriñí tháñ.

Másal: Noosha - Noosha ma tqara añ alú shúní tha apqilu maabi.

1. Alhárб	5. Gashóqí
2. Diídi	6. diimadiíima
3. Beera	7. shimbil
4. Aháthaqí	8. Ahaapqu ndu

II. Alkqaanúná iirothuó

- Alkqaanúná iirothuó gíñ gídi alhádáfákqedqé ñinéñ maané. Fámiili assáqá kqalimáré shá máré roothuqí láázim máré giida aañá roothu máréqi, tha azzáman, u gíñ roothuláqi tha alú mbá hósalgalá tha alittifáág alú.

•

Iijahasa iirothuéqí

- ñgó fágada gshíñ roothuláqi tha alú.
- ñgó jáhasa rootha fiilíqí.
- ñgó dqokqotha maabí madi iiroothuálogú na fiilikqedqé ñgó múúfa zañzaña.
- Rootha fiilí mbá maaó jahasá ñgó pqueerayú ñgó ákkadá sha mbá náfaqa maabiéqí mmaané.
- roothá alú maaóqí jahaságú ñgó pqueerayú ñgó ákkadá sha walá múlin̄ maabióqí.

Shambá jáhasíláqi iiroothuéqí

1. Ngó nádafaqi u ooría ngó adá aañá roothugaláqiéqí.
2. Ngó dqíiñna ma ngó dáagalá gur ninéñ rothiño.
3. Ngó íhtrama roothá máábiñgunúñ.
- 4. Ngó da array walá dquooshayú.**
5. Ngó da alhádáfá iiroothuó ma dqúgurí u ma sqári hú.
6. Ma ngó dágalá gur sha ngó roothá ngó rootha tha arráha.
7. bakqá hibíñó añ ma ngó rothí.
8. Ngó múúfa dqokqothá dqokothiñ máábíqú u ángó móótha marrthéqí.

Dqokqothá thárilaqi

1. Hathú haalá gíñ kqaligaláyú sha adalua maraya ?
2. Náñ shábbaha hathuéqí sha bashugalá?
3. Náñ kqaligalá sha alhoría? Roothushúthaqi thaalú?

Adalo (abasho) Adááréqí

Abasho ajamá walá múshí
Maabá bashuqí ñinéñ múshí
U attaqaríh thá sqakqa alú ñinéñ gáshí
Mbá pqúliñ aqolí pqueriñíeyé thoñor ma pqishí
Attanzím ajamá gíá gíñ pqiishí
Sha damuo thabá thá íhádige hora Addárgé ma aashí
U áhuluo maabí dqukqunuñúqí ma pqishí
Pqúa hatháñé aqethóñkqá ndú
Hatháñ baró pquda Alqikqilímáñkqa ndú
U fágádaña na maabí gúdane tha ndú
Maabí kqítha hawangi ndú
Thíkqá alhoría hóósha gafa ndu
Sha hasqúlolá thá beerindu
Bakqá máthóné are mbá zía gábul na giida ndu
Gasha ma mbáñkqa tha alhíbira ndu
Benishangúl damuo thabá lé tha alféderaalú
Haarú zié haará máré álú
Gur aañá shaaráné kqiirá máré álú
Arraqíá dqukquoqí buurá máré álú,
U shúlí zié alú kquluñ, diishálí álú

Mín tha alkitábá róótha dqúguriiyú mbá Abdunasir Alí (2006)

Giigí -1

Dqokqothá móthilá tha ndu

1. Garrálé garra akqio kámmu gídíné?
2. Garrálé náñ ágarrané?
3. Alhakúmá Íhadík ndí alhakúmá gaganá alú?
4. Náñ kqalgalá sha maabí kqitha hágangí ndu?
5. Ndá damuolá Benishangúl tha bátháñ mbá gagagané Adárgí alú?

Garrá thárígálá ile thamthám

Apqilua

Dqokqothá tharíqí

1. Apqilua ma zííqí náñ sqikqí?
2. Ma maaba fédqí shá áné thíkqa fámiilí assáqá sqíkqí níné gíñmañ lázim áné bákqá náánó?
3. Náñ kqalólá sha míń hássa á máábi kqílliñ máré bákqá?

Giigí -2

I. Geerathá roothá ma katabálégú holí thá búlúéqí háthú kqabáthágá roothá shabahaou máré tháñ.

Másal: Fágádáña - Akkadáña

1. Haarú
2. Kqiirá máré alú
3. Ámufu ndu
4. Shaarí
5. Beeránayú
6. Gíbiláné

Azañzaña

- Gíñ kaligalá sha alkqaanúná roothó gíñ musqi roothá squriñí thá bákqá gólné thá garrayú.
- Alkqaanúná roothó ñinéñ musqi roothá garralá ma farugundi u ma límmaqi.
- Alkqaanúná roothó madíñ roothá mbá dqokqothilaqi, roothá kqérlá hú, roothá fiiyú, mbá hu ashuriñó u mbá roothó roothá máámanañ.

II. Geerathá roothá squriñí ma katabálagú thá buluéqí sha walá ma katabágú tha alkqaanúná roothó háthú muusqathá katabá thá alkqaanúná roothó ma pqishi.

1. Ndá ágenshéñgó
2. Hasqúlo algálámáló
3. Manááhil adishéqí tha asúgú náshibilóné bilía kqosh dookqó albuñ.
4. Manzúr haa alarbía adaqí
5. Jawáhir kqalóqí dugajé firi

Giigí -3

**I. Mootha thá dqokqothálágú holí thá bulúé mbá ma «assé»
háthú kqalathága assé u mbá ma busqáñ shíñ háthú
mootha tha sha « busqáñ».**

1. Benishangúl shá áné haar haarú ziaqí alú thákqedqe tha adárú walá damugané thabá tha attanzímámáñle.
2. Maabá bashuqí ñinéñ mûshí laakiín attaqarih walá mûshí
3. Attanzím míñ bá gúdané gii gíñ pqiishí.
4. Alhárrká Benishangúl ñiné dqukqúnúñ ñinéñ gaga Addárgí alú.
5. Fámiilí walá mashákqaláqígú kqíthí hawangi ndugú.
6. Alhoría míñ bá hio Addark ñinéñ thikqaláne.

III. Iyú mootha

1. Kqééráthá hu na gíñ müfigalá azañzaña thá iiroothuayú.
2. Akqusqo náñ gídigané roothá ásqari rootha hu?
3. Gabulimbálé magíñmáñ zíiqí mbá sqikqa hathúqí zañzañathá háthú kátabathá tha ádftráñgámayú.

Alú limmá garrá akqusqó (ndu doosha)

Tha akqusqóléyú hatháñ gárра gíñ kqaligalá tha alqáádá gabulú na pqiishá kqedqé u nashuuná kqedqe.

- Alqááda gídi gíñ pqiishí mbá góri maabí tha alqáádayúéqí.
- Hatháñ gárраó shúlí álkitalbu u shambá thámlá alkitaáb u shambánáfaane qitháñ tha alkqaanún.
- Hatháñ gárраóqí shambá náfaañaqí tha azañzaña thá iiroothuayú.
- Hatháñ gárраó alalámá roothó shambá náfaqaláneqithá thá rootháyú ma álé kátabilá sha bakqá gólliné.

Dqokqothá tháriláqi

1. Náñ kqaligalá sha roothá olí bíshi? Roothu shúthaqi tha alú.
2. Roothá olí bíshi náñ náfaqagané?
3. Roothá olí bíshi shábbaha hathúéqí sha gídi abúnékqedqeya?

Gundi afarua u alú limma

Giígi: Mín thá garra kqaliiyú thá roothá ólí bishi_máré shakqala
roothá zíiqí tha assandúkqú ma faru gundi u ma ma álu buurá.

Massal: Idé-kqe-dqe Idékqedqe

Gundi afarua garra	Alú limma garra
i. Áthiñ – thiñó	Áthiñthiño
a. Ba –kqá	Bakqá
m. Gamú-la	Gamúla
l. Hara-rábó-marthié-qí	Harábó márthéqí
d. sha-kqa-la	Shakqala

Akqusqo Árbaqa

Roothá ólí bíshi

Áhmad mare fátqina

Maamánáñ ziaqí gábúl gábúl mbá sqúllá tha Ahulañ u gídí míhi holóñóníñ. Niñé máñ sqúllá tha Tóóma u mmánáñ Harába. Harába ola geedí holóñóníñ dqukqúnúñ mbá sqúllá tha Áhmad u mmánáñ Fátqina. Maabálo gídi shimbil millañ. Ma álé gúdígú shambálo Harába ahátháqí áné músha ané bákqá waaqú biiló añ tháñ holóñóníñ: Ahulañ giída thaañí millañ na míilé u nafáálé.

1. Náñ shábbaha hathúqí tha adí giilá aba Ahulañ?
2. Náñ shábbaha hathúqí tha adí sqíkqí Áhmadááthéqí máré Fátqina?
3. shábbaha hathúqí tha Tóóma adí múfi geedí ánineqí tháábáyá?

Ahuláñ squula niñkqedqe ná kqaligane tha “billáhi geedilé ñgó thámagéqi tha albáál thá geedíqale. Assáqá áthiñthiñó geedíqá ñgó thará marthé daadó tha ali gúdí thá gáfú ná shiñ kqaliga níñeló thá bíshi gundi “Tha Íá!”

Maabálo baró ahátháqí adaqí thá gáfúé bakqa geedí thá nshíñébole. Niñé hoshalá ídékqedqe gundiyú tháñ lémin dqafáré áné sqúlá geedí áné kqalagágú tha dugá thagé firi. Geedí fara aagu biiló duga firigú thá buliyú. Ma geedí álé zááqígú ámúsháñá nshíñeló áné kqala didinéqí tha “bakqá shiñ hásqúla aagu á dúgá firi thá máréle” Á dídine iishagá.

Ma geedí álé dqáfári gu’ndi’yú niñé dáá geedikqedqé pqimpqíl thá irkqosh. n’ Shambá máthó géédí, áníñe áné daa geedíé pqimpqíl thá firi u áné kqalagágú tha “Billáhi tháma waaqú biilóléqigú tha albáál ma dqukkúnúñ thá geedíqale, bakqá ádqadafaruñónegú”.

Assabákqedqéqí ma maaba álé fédqí tha áné máthá thá gáfúéqí áné sqúlá niñékqedqe fish áné kqalagá tha “ Billá tháma waaqú biilóléqigú tha albáál ma dqukkúnúñ thá geedíqale, bakqá ádqafaruñónegú”.

Níñélo mathí gámúla ídékqedqé roothaqi u shímíñ míñ mbá madiné tha maaba dqafáré áné pqáára geedíé thiñ thiñ u ma fédqíné áné daa marthéqí áné ágena geedí alú aañámáñéqí u áné daa geedikqedqé thiñ

thshíñá sqaabí u míñ mbá máthó géédí áné daagá thíñthíñá shúúnígú thá máré shúúdqa.

Geedílogú baró shúúdqégú maré holóñóníñ. Mín mbá sqári áñ máré liídá thañ niñelé dqukqúnúñ mbá bakqa dídine maré álú mbá máá assadágákqedqe.

Máré buunagá máré fútha alú thá thaañile addúkquash addúkquash u máré daagá kqóri.

Sha mbá maadá thááñaló tha geedílogú adí ma shúdqígú áné zañzaña sha geedilögú thura didiné máre. Ná kqali thááñaló “lázim ákqabá sha mbá giilí geedilé. “ Mín mbá fine álú thá ñeerayú mbá thiñné baalá shúgó tha ahapqúnáthále áné buura thiñthíñá dqafaruqí álú áné dámá geedíeqí thaayúeqí.

Demeriyú kqillíñ míñ mbá máthíné áné dámá geedíé gíñ thiñi máré. Geedí baró mazá áregú thiñthíñálóqí. Demer kqillíñ walá mathí kqábí thiñthíñá niñé ábune marattéén fish. Geedí baró gádúrá milián máré dqííñá thoñoriyú thañ niñelé márthéqí mbálo.

Geedí biilögú baró mariñáqí. Ma ágéná niñelögú mare záá u míñ mbá máthó máré mbá daalá márthé thiñ thiñ máré kqala tha “ Hatháñ noshí” Geedí baró mariñáqí goorá geedí niñeló. Niñelo shambá maadáné tha geedí goorá geedíkqedqe thá busqikqe pqiishá áné mähanaqi.

Múnzúmáñ áné kqala geedíkqedqéqí tha “ Ínta náñ thiñ géédiló mbá goriga máré háthú? Thámí shúthaga albáálgú;” Geedí niñeló hasqúla roothá dídine maré ma giigi máre thá máré madqiña heedilo alúgú aañá tqori mare , aañá ílí máré u aañá gúdí máré lémin á áñ miila. Roothálo damuoqí shambálo demeriyú kqillíñ.

Múnzúmáñ gadí niñeló ahátháqí dqukqúnúñ shambá zááo thááñí míñ thá ñeerayú márra áné gúdá thá geedile thá mááda ndu. Shambá zááo thááñí thañ niñelélo buunoqí thikqo geedí ma fiá húlañ dáágané thiñ thiñálo míthil mbá mazané ñiné.

Geedílo baró thiñá gíllo thá waaqú biilóle. Shambá mathané thaayúeqí, á dídiné dqokqotha tha “ Náñ maadóñóqi shókqón?” Gadi baró fággáráqí thá bíshiyú tha rootha hasqula míñ maamánáñ mamánáñeqí walá

pqishí, áné tháma íle baalá shúgo, Nákqaliga dídine tha “ náñ thámigañó ile rootha mé!? Ná kqaliga gádi, “ Tha walá maadó gíñmáñqi” Assabá niñe mathí tháma gadímáñ thá geedilole shambálo mathóqí walá roothá gíñmáñ, demerámañ gadímáñ adaqí shambálo walá pquala assírá géédilóqi.

Míthil mbá kqalilá thá tha misqué húhúlú dqukqúnúñ áñónthiñ misqué húhúlú kqíllíñqi! Gadí níñeló ahátháqí mbá thámáné gundi múnzúmáñ maado thañáloqi ma álé da geediló thiñthiñ áné buuno áné rootha didinéqí. Didiné baró máthikqaba thoñor mbá fiine thaañálo doño tháñ.

Múnzúmáñ áné fákkara roothámáñ ná kqíthá búsqáñ tha ñine kqólíndu. Áné dqííñna idékqedqe shambá máthóné áné áhia kqánkqúl tha ndu huéqí áné híiba tha “ Ájja nduó ájja nduó” Mín mbá hío ídekedqé áné lákqalakqiñaqi mílañ .Dágalá addáwá áné thiña ná kqaliné “ Addáwálégú walá pqadi illa álé kqíthágé thaañá géédilé ñalu bá álá shútháge na aagúu walá ma máá thaañáló manáñ walá náfaqí” Ná kqali máába “ Alí thaañá géédilénne” Ná kqaligane tha “ Maala martheqí thá thaañ niñeléñkqo mbá miilí.

Maaba múfa thaañá geedú kqithané ñalu Geedí biiló míñ mbá maadá máré thaañá máreqi thá sqakqayú na uuqúñ áqálú ná húúshagú min bebé ma maré álé kqalí tha “ Náñ giigaáñ shúgo walá áñ thíkqa ammáñkqa u walá thaañáñkqayá!” Maabá geedú baró dáárá róóthá geedúyú áné shshiñ bia ma ñine álé háshiñ geedí alú

Geedí tháma ile assabákqedqéqí maaba ahátháqí tha áné ádá míthil alqáádákqedqe thá gáfúéqí. Shambá maadálá Áhmad tha abúné dqáfárá gúndi áné kqala bábáné baaléqí tha “ walá mathí zíi aañá gúdiña thálé, añzáá áñ kqabá aañá gúdiña” tafaguoqígú maré bábáné maré thulé. Fía alúgú aañá zíi niñemañ ñine dqukqúnúñ tha ñeerayú ná kqali máré tha adó áñ ihá thálé . Atarí niñélo mashumañ u kqólí shambá maadáné geedíqi ná kqaliganégú tha dqeethothá áhóráthagé ma geedí. Ngó gadi idelé ñgó dugágé firi u ñgó múshañ shiñ ñgó rááfagé hárañ. Taafaguoqí gú shambálo. Assabákqedqéqí Áhmad duga firi, bábáné shiñ gíá hárañ u niñé dqááñí adaqí ná kqábó thiñthiñ. Yóómi shambálo. Múnzúmáñ ma

Áhmad shaarí áné kqala musháñéqí tha geera Áhmad ma adóqí míñ mbá wássaloné ñgó kqásha tha adó ákqeesqa ñgó álú ñgó kqíthágé ñalu u ñgó fúlíhoolegé iñ ákqóla.

Shambá ádólá Áhmad pqulaga bábane roothálo, Ná kqalilá Áhmad walá roothámáñ adó áñgeero bele áñ álaga thá shor. Mín mbá adó niñe dqááñí mbá dqóñóshíné ñgó kqalagá tha ábutho uuquñá Áhmadi Ma niñe dqááñí álé múliñ beleqi, áné sqíkqó ñine thá doñóqí áné músha Áhmadáthá mathí thulaqígú aañámáñéqí.

Zaaiqígú hía alhillámáñ aañá zíí máábi pqíshi Áhmad hárda niñe oluoqí u dá babáne álú gadímáñéqí olaqí u maré gíá shimbil thííthí.

Giigí-1

Dqokqothá móthilá tha ndu

1. Abbá Ahulañ míhi kámmu gíídané? Kqeerátháhu.
2. Ndáláthá gíida thaañá kqithalá ñaluñ?
3. Ndá fia niñe ma shumañ daño?
4. Ndí níñé gíida geedí báshá húlañi lámin kqoholiñégú míñ thá míhi Abbá Ahulañú?
5. Mín mbá thulalá fáátqiná maré agudíné náñ sqikqaganegú aañá wóssálá máré?

I. Geerathá dqokqothá ma daadólégú holí thá búlúéqí háthú moothathá mbá ma assé ássé” u mbá ma busqáñ háthú moothathá “ busqáñ”

1. Abbá Ahulañ maabá góida shimbil míllañ ñinéñ maáne.
2. Tóoma sha kqólándu assé ñinéñ kqithagaláne thañ ñalu.
3. Niñé thikqalá Fáátqináthá thá ñeerayú niñe pqisháálíyú mmááné.
4. Áhamadáthá maré bábáné Fáátqina sha thikqa thiñthíñgú míñ aañá zíí thá áñá bakqalá márthé alú ñinéñ marishiñaga máré.
5. Thaañá bakqalá Hárábá alú geedíkqedqéqí ñinéñ dadaañ geedíkedqé thiñthiñ.

II. Dqokqothá shákqallá tha abuura

1. Náñ shábbaha hathúéqí sha daagalá Abbá Ahuláñ alwasía níñekqé dqéqí shá áné tháma fáátqinááthé tha albáál maré agudiné? Roothushúthaqi thaalú.
2. Mín thá geedí Tóómayú mbá ágénálágú náñ shábbaha hathúéqí Sha dqííñaga gadí dqúkqunuñ assírá geedú alú walá mbá roothágánéné mmáánéqí?
3. Náñ shábbaha hathúéqí sha kqálaga niñe thikqa máré thá ñeerayú sha dqeethothá á gia hathú ma geedíñkqo?

**III. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá búlúéqí háthú
kqapqáthagá roothá dqafaru máré thañ tha almáqana.**

Másal: mazozo - shákqali

1. Damáqi	7. Dqáñí
2. Dqafáré	8. Márshí
3. Thá ñeerayú	9. Añ miilé
4. Maadánéqi	10. Daalá
5. Amoozó	
6. Milí	

Giigí-3

I, Dqokqothá móthilá thá zañzañá gíñ dqáfáréyú,

1. Múnzú shaarálá Áhamad náñ kqálá níñé gudí thá ñeerayú Fáátqínéqí?
2. Mimbá múshá níñé dqááñí gúda thá ñeerayú wane zagalá Ahamadáthé maré bábáné?

II. Geerathá aañá dqeñethiyulgú háthukqápqathaga roothá Ádí máré tháñ míñ thá garrayú háthú áhortháné tháñ.

1. Geedí biílóbaró -----thambá thíkqa máré thiñthiñ.
2. Náñ -----geediló mbá goorágámáré háthú?
3. Mín mbá fiané alú thá -----mbá thiñáné baaláshúgó ná buurá thiñthiñá dqafaruqí alú nádámá -----.
4. Niñé míñ mbá dqafára ídakqedqé ná sqúlá -----áné kqalagágú tha-----.
5. -----húúshá álúgú min beebeé.
6. Misqué húhúlú -----añónthiñ húhúlú kqilliñi.
7. Shambá maadálá Áhamad sha -----dqáfárá gúndiyú thá gáfúéqí ná sqúlá bábáné máré thúlá.

Roothá ólí bíshi

Dqokqothá tháriláqi

1. Náñ shábahí hathúéqí sha bakqí maabá sha áné kátaba sqasqarshíñá míñ thaaliyú?
2. Sqasariñ kqillíñ shábbaha hathúéqí sha ma asséya?
3. Náñ shábbaha hathúé sha kqalgalá rootha aré ólí bíshi?

Roothá ólí bíshi roothá áhulu máábí kátab sqasqariñaqi míñ maré tha alúyú ñinéñ maane mbá gádarí áné ma roothá áttaqarihú roothá mbá añ shuunó u roo thá álmahabó. Roothá ólí bíshi roothá hásqúli atqábáqá íkqayariñuó mbá ámufiñlá atqábáqá ándimílu ñinéñ maané mbá shábbaha assé lakín walá ma assé. Lakín assáqá kqaliláné tha ma roothá walá ma asse ashan atqábáqá gíneñ gunuñú mbá áhululáneqi tháñ tha sqasqariñayú gíñ walá sqíkqaqí márra tha alqáálamú ñinéñ maané mbá áshabahañlá maabí halineyúéqí míthil assé lakín añ u azzámáná rothílá ñíne thayú walá ma assé.

Roothá ólí bíshi gidi algínis holóñoníñ wálla kásamilá ale añ holóñóníñ. Dqukqúnúñ roothá ólí bíshi dqúgurí u mbá squriñí ñinéñ ma máré.

Roothá ólí bíshí mbá dqúgurí

Roothá ólí bíshí dqúgurí rootha are dqukqúnúñ bás ñinéñ dámíné ñiné thayú dqúgur álu, bíri áre, rootha arékqedqe fiiyú ma damuqí, dámí roothá ma álu buurá u ñine bás ñine dqukqúnúñ ñinéñ ziiqí mbá kqódi roothe kqíliníñ ñine thayú.

Roothá ólí bíshí dqúgurí kqokqósq ñineñ dqafaruné thañ thá roothá ólí bíshí squriñ gúndile. Roothá ólibíshí squruñí squriñ gúndi u dqúgurí shiñ dqúguri gúndí. Gíñ kqaligaláne tha dqúgurí ashan dqúguri gúndi, sqasqariñákqedqe dqúgurí u maabí sháragí ñine thayú walá hórí añ, añ u azzámáná giiláne thayú bíbisqí u rootha are dqukqúnúñ ñineñ damíné. Assáqá hoshaliña roothá ólí bíshí thañ, gshíñ fágadiña ñine tháñ tha ma roothá ólí bíshí alqáiná ziiqí dqúgurí wálla mbá squriñí ñinéñ maané illa thá rootha aré dámíne ñine thayú ñíneñ maa máré.

Gíñ sqúllágú tha rootha aré mbá róóthá ólí bíshi attaqaríh atqábáqá áshabahú (ashabbahaua) azzáman wálla añ, sqisqíkqá giñmañú, alhayár (iyú malua) aañá giñmañú ma assala, rootha aré ámufinné u ndú madqílá ñinéñ maa máré. Rootha arélégú gíñ burilá álú tha álá kqábáneyú thañ ñinéñ ma máré lakín walá giñmáñ kútur ñinéñ ma máré mbá sqúlilá hu ñíne dqukqúnúñ.

Rootha aré mbá róóthá ólí bíshi tha álá kqala tha ma roothá ólí bíshí illa magshiñ ma hú kqueerá belló thígú hoolé ñine thayú míñ tha mbá maahú kqueeráloyúgú hoolé ñine thayú. Míñ tha mbá maahú kqueeráloyúgú thále añ hoshala thá tháñ holoñoníñ sqasqariñá áttaqríú u atqábáqá giñmañú shabbaha.

1. **Attaqaríh sqásqáriñá.** Ñinéñ fiilí róóthá óli bíshi mbálé shiñ assáqá gárraañá attaqaríhámáñ u míñ mbá rothíñaané maamánñéqí mbá walá gárraóne assáqá kqaligañaane gilló tharóqí shúgo, míñ thálo ná máthígia shúgo u áhir ná baró sqíkqé shúgo, thoñorálo ñinéñ sqúllá thá roothá óli bíshi attaqaríhú.

Attaqaríh roothá gídi gundi amadquákqedqe tha azzáman, u roothá sqíkqíkqíllíñáné thá ma hu thá gíñmañ áné pqúláqi tha ashábáhá átqábáqá gíñmañú, gídiahathá kqedqe, adidíñákqedqe, booloyúkqedqe mbá rothiláné tháñ u aañá kqódíné gídi annatíjá róóthá pqúlnéqí mbá maaó assába roothá óló bíshié tha álá rootha wálla tha álá kátaba.

2. **Atqábaqa shabbaha.** Mbálé shiñ tha alqálamú gíñ sqíkqí assáqá rothiláné gíñ wákkali atqábáqá familiu thá giigiyú u mbá sqáwari máábá álhibiró nine tha alúyú thá biiqqedqe ñinéñ maane.

“Thá roothá ólí bíshí dqukqúnúñ, attaqríhá ziíqí mbá ndaló maané?” Assáqá dqokqothiña aañiyú shúgo álá kqala hatháñéqí tha “mbá filáñáá thá” Roothá kqalí mbálo tha mbá filáñááthá maabí mbá guuzuqínnó mbá áhíó máábá sqásqariñ attaqríhínnó tha alhíbírákqedqe mbá ma maabí róóthá tqókqolo ñinéñ ma máré.

Giigí-1

Dqokqothá móthilá tha ndu

1. Roothá ólí bíshí aléñ kámmu gásamláné?
2. Roothá ólí bíshí mbá dqúgúrí náñ kqálagaláne shambá dqúguri?
3. Roothá ólí bíshí mbá squriñí náñ kqálagáláne shambá squriñí?
4. Garrále garra akqitho kámmu ziíne thayú?
5. Náñ ma fiilí róóthá ólí bíshi?

Garrá thárigálá ile thamthám

Attaqaríh

1. Attaqaríh náñ gídíné ?
2. Náñ pqúliñ áttaqarihi?
3. Attaqaríh thá rootha bás ñinéñ maané walla thá kataba?

Giigí-2

I. Geerathá roothá ma daadólégú háthú á madquthá gundi ma pqishí mbá ma azzáman, mbá ma giigí, mbá ma assábáb u annatíjá.

Másal: Máaba - ágóráqí u múúfalá.

(assábab) (annatija)

1. Maaba dágáshá álarbia u múshé.
2. Gadi walá záákaróqí áñ sqikqaqí.

Mbá mádiñ azzámani:

1. Addórá dqáfarishéqí walá ró ziaqí.
2. shókqóñ añ badqí míllañ.
3. Asháhárá pqueriñí a adí thá Adís Ábaba.
4. Assáná dqafarishéqí ñinéñ horalá añ.

Mbá mádiñ giigíqi:

1. Gadi baalá díríshé.
2. Musháñ baalá hädqa idé.
3. Thañ niñeléñkqa mbá dqááñí olé.

**II. Geerathá roothálé holígú thá búlúéqí tha assandúkqú
háthú giathá roothá squriñí dquguriñítháñ.**

Roothá	Gadí	Bíshi	Áthimbakq	Thá
Ajjáisa	Barañ	Gárraqí	Pqáli	Thíkqa
Másqí	Ólí	Fii	Shimbil	bulindu

Másal: Roothá ólí bishi

1. -----
2. -----
3. -----
4. -----
5. -----

Giigí- 3

I. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá búlúéqí háthú giathá roothá squriñí tháñ.

Másal: _sqasariña - maabí gabulú sqasqáriñ geedímárthéqí gíñ giigiñ máré gábul.

1. Fiilí	6. Alqáálamú
2. Sqúllá	7. Bishi
3. Pqúliñnéq	8. Attáqab
4. Kqóódánéqi	9. Guurú
5. Attaqaríh	10. Guuzuqí

Roothá áhululá roothaqitháñ u mbá ádamuláne ndu tháñ

* Gíñ kqaligalá sha roothá áhuluroothaqí u mbá ádamunandú ñinéñ bakqí roothá squriñí mbá daagané almáqana walá roothá roothá squriñí ñine dqukqúnúñ lé thá rootha akqithoyúgú ñinéñ ziíné.

* Roothá áhulu roothaqi u mbá ádamu rootha ndu hoshalathátháñgú thá búlúéqí.

II. **Roothá squruñí shákqallá thá roothá áhulu roothaqí u mbá ádamunandu shá áné daa almáqana sha mbá gárraóláne tha assandúkqú.**

Másal: Nádir sha hali maabí márendu ñinéñ híbbaga (ápqishiñga) máréne. .

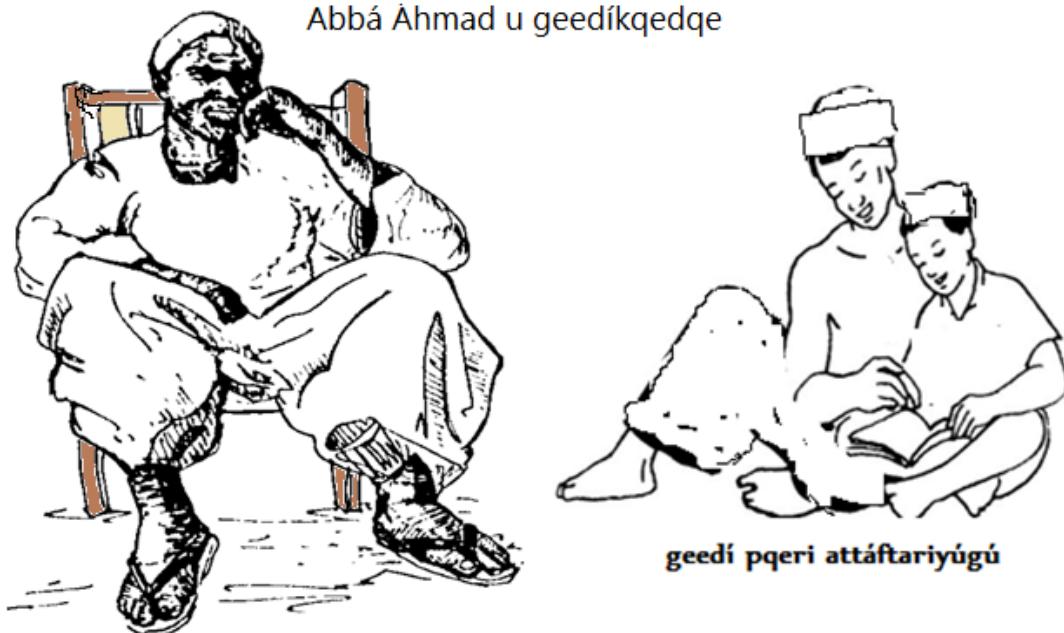
- “Sha” roothá ádamuó roothá squruñíqi shá áné daa almáqaná maané
1. Húsna musháñá zákarí milláñ maané -----walá thíkqi alú dqoosha.
 2. Múúsa -----almádarasarayú gadí bádqi áre maané.
 3. Áádam -----zigáné thá shúlindu tísaqayú ñinéñ gárrané
 4. Min tha Asósa -----tha Addís Ábaba añ squrní millañ.
 5. -----bakqá sqíkqi hátháñé áttaqab thaarthéqí lázim ángárrathá.

Dqokqothá thárláqi

1. Náñ kqalígalá sha roothá ólí bíshi dqúgurí? Ma haalá hathúyú roothu tháqi tha alú.
2. Roothá ólí bíshi dqúgurí náñ kátabigaláne?
3. Kamu náfar shábbaha hathúéqí sha zíiqí tha roothá olí bíshí dqúguriláyú?

Abbá Áhmad u geedíkqedqe

Abbá Áhmad u geedíkqedqe

Roothá óli bíshí mbá dqúgurí

Mamánáñ bá ziaqí tha alhilla baalámañú tha Bambashí mbá sqúllá tha abbá Áhmad. Maabálo míñ mbá áhátháné pqíshiga áñ áné dámá geedí gundi thá máré gárra. Maabálo gidi geedí holoñoníñ. Dqukqínuñ sqúllá tha Yúsifu u mmánáñ sqúllá tha háwwa.

Mín mbá áhiánáné tha algiráyayúgú walá bakqínégú thá máré iila sha tháminéqigú tha albál gárraqígú ma pqishí Alhóliyú kqíllíñ assáqá kqodí álgiraya geedílogú maré nínéñ fári annímírá thári hu geedí álgirayóéqí kqillíñ. Roothálé pqiishá ágúrá álgirayóéqí álá daagá adaarajagú.

Abúné máre shíñ míñ mbá matha máré thaayúéqí áné shibilagá shafagú u or thá máré thíkqó annatijá gorí. Geedilo gárraqígú shambálo lémin kqóda algiráyaqi. Shambá híá méré alkullia assána álqawalú maré holoñoníñ gárraqígú ma pqishí. Assána attain Háwa kqáshá bishi.

Nán shábaha hathúéqí tha sqikqa háwwéqí. Kqíthá tha hu !

Gadímáñ ziaqí mbá gárraqí thá máréle. Áné rootha Háwwéqí thá mare hibbaw. Aháwwa bakqa algiráya qi áné tqaora thá gádilole. Agudíné shúúnagaróóthaló fara háwwé shimiñ. Háwwa già agudíne ma bishi gundi shambá giálá alú dquoosha.

Aáwwa tha walá thíkqa alú dquoosha ma pqishí gagalá alú mathqí thaayúéqí áné ádá ma ñine álé beeqí. Gadí hibbaoné thañ lé ñine gagalá alú. Shambá fiá mûshañ alú thaayú áné kqala abúnéqí tha “maabá ágarrañí gágó ñine alú jórshúgo.”

Áhmad maabá kqitha sqiríñqi tha algiráyéqí áhorolá alú ma maabá ágarrañí. Mín mbá fioné alú thaayú dqokqothá ábune tha náñ gagógá máábá ágarrañí Háwwa alú? Áhmad roothá assé u abuné fágádá rootha shambáziané, nákqallá Áhmad abúnéqí tha maabá hali shímiñá máábi dqóñondiyú tîmmaga allá giñ zií ñine thá bishi u maabá walá hali shimiñiyú gashí thíri shambálo.

Dqokqothá móthilá tha ndu

1. Náñ sqúllá alhíllá zialá abbá Áhamad thayú?
2. Náñ gárrágalá yusifáthá maré Háwwa ma pqishí?
3. Thá garráléyú náñ bakqa Háwwá mbá tqóórágáné thá gadile?
4. Mín wane máthóólá háwwá thá maré yusif mbá shiblágané ábune maré shafa?
5. Náñ gágógalá Háwwa alú míñ thá algiráyayú?

Gíígí -2

I. Geerathá roothálégú holí tha Assandúkqú háthú shákqalathá na rootha aré kqedqué u na rootha gundíkqedqe.

Másal: Rootha are na rootha gundi.

Borid -----bádqiqí

Rootha are	Rootha gundi
1. Aláfinshó	
2. shiñír	
3. Kqúúdé	
4. dqafudí hú	
5. Mú	

II. Geerathá roothá ma dadólégú holí thá búlúéqí á áhuhúhatháqi thá roothá dqafarunátháñle.

Másal : Agudíné - bábáné

1. Añgundi maada - -----
2. Dqoosha - -----
3. Shúúnaga añ - -----
4. Tha munzúyú- -----

5. Bakqané - -----
6. Giídí - -----
7. Shefethi - -----
8. Badqí - -----
9. Assím - -----
10. Shúriñí - -----

Gíígí -1

I.Rootha abuurá shambá fudqiláne tha alqísím u gíñ áshabahaulánatháñgú.

Másal : Abbura -----shabaha

ndámili gidi afutháh

Roothá squriñí - Alqinsán gíñ gidi afutháh mmané.

1, Mahámad	Alqísímá	2	Alkúrsí
Alkitáb	Sqúllánetháñ	- alkitábá hárábé	Alkitáb
Mángé	Ñinéñ maané	- alhábárá tqokqoló	Feesha
Alhábar		- Feeshá shúúní	kqillín
Feesha	(alqísim)		hu
			ñiné maa
			máré

3. Múúsa thíña alkqádas thá ir. - Maabá zañzañí gíñ dqafáré alqinsán - Garagalí shímiñ sha ané záákara - shákqalaqí ma pqishí.	Ma sha, mbálágú ahulú roothá squriñíndu sha ané pqiisha/ané da almáqaná hórí.
---	---

**Shákqaláthá roothá squriñí míñ tha assandúkqú shámbá
maadó háthúneqí tha almásalú.**

**II. Geerathá roothá ma dadólégú holí thá bulúéqí háthú
shákqalathá shambálé ziíné tha almásalú.**

1	Fiané	Fiine	Áfiithiñné	Fiifiñné	Áfifiñné
2	Shuthañe				
3	Pqudané				
4	Bakqané				
5	Shapqúthané				
6	Dugané				

Dqokqothá thárláqí

1. Náñ shábbaha hathúéqí sha kqalgalá sha rootha adqañthiña tha addáraja?
2. Náñ kqalgalá sha rootha kqiira? Roothushúthaqi tha alú.
3. Gíñ kqalgalá sha rootha sqawarthiña haalá hathúyú márrayá?

Rootha adqañthshíñá na addáraja u kqiira thá rootha

Rootha adqañthiñá na addáraja u kqiira thá rootha rootha holóñóníñá dqafaruqí ñinéñ ma máré mbá ádqafar fámíili gíñ zíí máré thá bishí tháñ. Rootha kqiira tha almáqana masharma almáqana dqukqúnúñ mbá gídíné mathí gídi almáqánámáñ tha abuura.

Másal: Íámé áaddábáqí, nisqué ma dídi gasha maabí tha alú ma shíñkqa mbálégú u kqíllíñ kqiira tha rootha ñinéñ maané.

Rootha adañathíñá na addáraja : Thoñori ndú sqiñlá roothaa tháñ mbá kqósqóqí tha áné shábbaha gíñ dqááñí ñinéñ maané. Thá rootha adqañthiñálo maabí náfaqi máré geera roothá shúúní álá ásqawarthiñá na ziizí, álá thápqá ndu thá gíñ shaaróqí tha áné sqaaba u ná maadu ma dqáñí.

Rootha adqañthiñá wálla rootha añesqiña thá ziizí kqedqeyú gíñ dqafaruné tháñ sha hasqúli atqábaqa u zizí gíñmañú áné daa gíñmáñéqí, hasqúli atqábáqá roothó mbá madihú áné ásheeru thá roothámáñle u áné hásqúlá hú gíñmañú áné wákkala gíñmáñ tháñ u holí múñgúnuñ na gíñ sqíkqí mbá pqúliñlá rootha adqañthiñaqí tháñ.

Másal: “Shúllé kqósqí” roothá kqalí shúgo ndó ziíné shambálo hérálá kqala “ máádá mísqo” mbálé ñiné pqúliñ rootha añesqiñaqi míllañ wálla ma pqishí.

Rootha añesqiñá dqafaruqí

- “ bádqíqí míthil boorid”
- Musháñálo ma béñ álu”
- “ Mushe ñinéñ gori ndímiilíyú”
“Ajálo ma buuné, míthil hódodó walá zií maabá thíkqine gundi!”
- “Albáhárákqedqe pqílíyu”
- “ Ammá ñinéñ ma abbá”
- “ Maabálo ma mū”

Giigí-1

I. Dqokqothá móthilá tha ndu

1. Náñ kqallá sha rootha gundi kqiira masharma almáqáná daané?
2. Náñ kqaligalá sha rootha añésqiña thá rootha gundi kqiira?
Roothushúthaqí tha alú.
3. Mín thá roothá kqalíyú sha “ bádqíqí míthil Borid” thá rootha gundi kqiirá naanó almáqana daané?
4. Garrálé garra akqitho kammu gidiné?
5. Garra akqitho nimira kámmu mbá zií róóthá kqalíyú sha ammá ñinéñ
ma abbá?

I. Geerathá rootha akqithó ma katabálégú holí thá bulúéqí háthú tímmathándu ná gia roothá daa almáqna.

Másal: tha Adis ábabéqí

Adaqí tha Adis ábabéqí.

1. Tha agudínéle
2. Záákáréqí ma pqishi
3. Pqádqiqí
4. Thámi ile
5. Hoshalnétháñ
6. Sqékqeliná alú

II. Geerathá roothá ma katabálágú holi thá bulúéqí háthú giathá roothá squriñítháñ.

Másal: Ádqañthiñí- thiñthiñ tha algainátí dqafaruqí ñinéñ ádqañthiñí.

1. Kqeeda
2. Dqafaruqí
3. Atqábaqa
4. Asqawariña
5. Borid

III.Dqokqothá mothilá mbá ma assé “assé” u mbá ma busqáñ shíñ álá mootha sha “busqáñ.”

1. Rootha gundi kqiirá da almáqánámáñ.
- 2, Adidiñ thá thoñorindú pqiishí áwosaliñgó aañá pqishiáñ.
2. Rootha adqañthiñá atqábáqakqedqe hasqúli atqábáqá giñmañu ané da mmánáñé.

I. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí háthú áfaruthá gundi mbá ma rootha gundi kqiira u mbá ma shabaha (mbá kqallá míthil) háthú fuudqathá tha assandúkqá ziyunduláyú.

1. Gundi u iyú
2. Gadile ma Boorid
3. Gadilé ma amare
4. Thañ idalé olé
5. Gádará alúkqedé
6. Ñgo bírí ma hódodó
7. Albáhárákqedqe pqílýú
8. Gadilé ma bele na alú

Rootha gundi kqiira	Mbá ma shabbaha (míthil)

II. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí háthú kqabáthaga roothá mbá adí máré tháñ.

Másál: Allámbá ----- dúdí

1. Atqahúna - -----
2. Firi - -----
3. Mú - -----
4. Shiñír -----
5. Pqaalí -----
6. Ró - -----
7. Alqarbía - -----
8. Or - -----
9. Alkálam - -----
10. Shafa - -----

Giig-2

Iiyú mootha

I. Dqokqothá móthilá thá kataba míñ thá garrá gárráláyú.

1. Ná kqaligalá sha roothá ólí bíshi?
2. Roothá ólí bíshi aleñkámmu gásamláne?
3. Náñ kqaligalá sha rootha gundi kqiirá ma sharma almáqánákqedqe?

II. Rootha alú limmá garrá akqusqó

Mín thá akqusqóléyú hatháñ gárraó gíñ kqalgalá sha roothá óli bíshi u shambá gasamláne añ hólóñoníñ.

Thááni hatháñ gárraó rootha añaesqiña thá roothagundi kqiira.

Hátháñ gárraó rootha akqitho sha mbá thpqilána alú sha áné gia almáqana.

Hátháñ gárraó roothá ámufu rootha ndu sha áné gia roothá squriñí gídi almáqana.

Dqokqothá thárláqi gabula garra

1. Náñ shábbaha hathúéqí sha kqalgalá sha roothá dqúgurí pqishithá ile (ashiqir)?
2. Alhádáfá kátabigalá roothá dqúgurí pqishi thá ile náñbáló? Roothutháqí tha alú.
3. Náñ shábbaha hathúéqí sha kqalgalá sha hawangi? Shárahishútha.

Rootha gundi afarua u alú limma:

Giígi: Mín thá garra kqaliýú thá hawangi_máré shakqala roothá zííqí tha assandúkqú ma faru gundi u ma ma álu buurá.

Massal: Ma –zalo Mazalo

Gundi afarua garra	Alú limma garra
Ga-fa-ndu	Gafandu
Dqu-kqá-ndu	Dqukqandu
Agú-rá-ñkqa	Agúráñkqa
Abun –thí-ri	Abunthíri
Ass-and-úkqú	Assandúkqú

Akqusqo Hámisa (5)
Hawangi

Addór -13
Alyóóm-1

Ali gushshíñi ñgó maabá gídigi
Tha ma ali gushiñé walá zííqí maabá madigí
Ílla ápqáála ábadáqina hawangi.
Ajamá bakqá lóómañathá hulañ
Tha madine walá hatháñ shólí añ
Bakqá gushiñña zíí thá hánduñindu
Tha rootháló adí dqúkquthiñ hathááñ ndu
Lázim añ hósha gafandu,
Ñinéñ gádariña añ dqúkquthiña hawangindu

Walá ma hatháñ kqiirá gafa ndu Tha amoozó hatháñ ábakqi
ndu

Abbáya thá haalathági ndu

Ma dqukqúnúñ, áñ á pqilathá pqaalí ndu

Assabá ya thá haalathági ndu

Agúrshíñkqa haalathági ndu

Á ápqilothá asháqábé albabúrindú

Thá máré pqáála, máré dqúkquthíña ñeera ndu

Ajamá bakqá kqali háthú tha agúri,

Kqillíñ ñinéñ thiñ amúri

Thá roothá adaarú álú holí mbá thári

Tha roothá attalmió kqúshí

Thá roothá adaarú alú mbálo húshí

Hathañ ashaañ áñ aháthátháqí thíri

Tha agúrshíñkqaale áñ rísqathá abuñ thíri

Tha ma rô bídé ané thíkqo alú thíri

Giigí-1

Dqokqothá móthilá tha ndu sha mbá zííné míñ thá garrayú.

1. Roothá dqúgurílé/ashíqírálé/ náñ ágarrañné?
2. Walá ma maabí gíá naanó mbá fii maabí hawangí?
3. Akqusqóle rootha alú kqedqe náñ kqalná?
4. Thá roothá dqúguríláyú ndá kqálalá sha álé gushiñá?
5. Roothá squriñí kqalí sha walá ma hatháñ kqiira gafa ndú assátqur nimira kámmu zííné tha alú?

6. Roothá dqúgurilé ashíqir/ míñ mbá ziané ná kátabigaláne?
Shárahathá.

Garrá thárigálá ile tham thám

Roothá dqúguri

Dqokqothá thárigálá ile thamtham

1. Roothá dqúgurilé náñ sqásqariñné?
2. Ndá kqálaga máábá kátábá roothá dqúgurilé sha bíiroshú geqí shá maadañgóqi thaare?
3. Náñ kqálaga máábá kátábá roothá dqúgurígágúrile sha ndá gíidóne na roothálé alíñgó?

Giigí-2

I. Geerathá dqokqothá holilégú thá bulúéqí háthú ázalathága alhárifá dámí moothá mbá adinétháñlé.

1. Roothá suriñí kqalí sha abbáyathá haalathági ndú assátqur nimira kámmu ziíné thayú?
 - i. 5 a. 6 m. 12 1. 8
2. Min thá roothá ma daadóléyúgú ándí mbá shákqallá tha amoozó?
 - i. Gafandu kqiira a. síliyú pqaala m. I u a
 1. gíñ pqáálólá alú limma.
3. Maabá kátabi roothá dqúkqurí lázím bakqá kátabilané ná gíñ múliñqi.
 - i. Addiín a. Alkqomía m Assiása 1. kqilliñ ma mootha.
4. Roothá dqúgurí/ashiqir) mbá roothilá thandú náñ walá giídagané maabá kát abáne i. alesháán rothila tha ndú
 - a. alesháán mbá áshabú mmaané
 - m. alesháán ma katabá
 1. IUA ñinéñ ma mootha
5. Mín thá rootháleyúgú andí mbá ma alqaláámá hulañú?
 - i. hú kqokqól a. iyú kqookqól m bíshi kqokqól
 1. walá ziíqí na mootha.

II. Geerathá dqokqothá ma dadólégú holí thá bülúéqí háthú móóthathá sha mbá ziíné thá garayú thá kataba.

1. Nañ kqaliga máábá kátabá roothá dqúgurí /ashiqir/ sha ajamá bakqá lóómaña huluañ. Náñ gásatqáné?
2. Sha álé paara hulañaré náñ giigañaane?
3. Náñ kqaligalá sha attálmia?
4. Kqérishútha hu na gíñ shákqal maabí pqálí tha asqakqale?

I. Geerathá roothá ma katabálágú holí thá bulúéqí háthú áhulutháqi tha mbá ádínátháñle mbá ziíqí thá “I” hu thá mbá ziíqile thá “A” hu.

“I”

“A”

1. Kqiiráná ndu	i. lídi bishi
2. Fédi añ	a. giñ buushú
3. Buli ndu	m. gúdilá thayú
4. Mugu	l. pqállatháñ
5. Algáámisha	d. gafa
6. Shúli	g. arrushásh
7. Thoñor	e. Maiyu almóz
8. Albaabúr	h. madqilá
	k. thiñlá

Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí háthú shákqala thá roothá squriñí tháñ.

Másal: Dqaakqáné alú - Atqáhír thikqó amazing mushe tháñtháñ áñ dqáákqáne alú thá ñeerayúéqí.

1. Pqudáné alú -----
2. Ñeera -----
3. Azoñ -----

4. Madiné -----
5. Guzzuoqí -----
6. Líidáná ndu -----
7. Kqááné -----
8. Sqekqéléné -----

Dqokqothá thárálaqi gabula garra

1. Náñ shábbaha hahathúéqí sha kqalgalá sha roothá dqúguri/ashiqir/?
2. Náñ shábaha hathúéqí sha kqaligalá sha shangúlá ma kqáali?
Roothushúthaqi tha alú.
3. Náñ kqalgalá sha alhoría?

Haara Bensíshangúléqí

Shangúláñkqá mbá má kqaali
Ñgó shúrshíñgaña ma shaali
Shangúláñkqa mbá ma kqááli-2
Añ kan walá hatháñ damúóthá thabáñkqá
Walá hatháñ thíkqathá alhoríáñkqá
Shangúláñkqa mbá ma kqááli-2
Sha ñgó hásqúlolá tha albúndigíndu
Gasha ma mbáñkqa tha alkálamindu
Shangúláñkqa mbá ma kqááli-2
Tha áñ á dqasha ñgó gundí masharma shafa,
Hatháñ áháthá albéérágáqa alú thá kqafa
Shangúláñkqa mbá makqálíi
Maabí thara geedí háshshíñálá álú,
Alkqúlubá zíé diírálá álú,
Tha attalmia thá sqákqáqaalú
Shangúlákqa mbá ma kqáálii
Thoñoráqa shangúl walá bákqshíñá,
U mbá zíí mango walá thíkqshíñá
Shanguáñkqa mbá makqálíi -2
Alhoríálé mbálé thíkqaaña
Wálá adooqí tha alhúúna
Wala adooqí tha alhúúna
Shangúláñkqa mbá ma kqáálii
Asháqábáqa ma damyo thabá,
Walá múliñ gíñmañi tháábá
Shañgúláñkqa mbá ma kqáálii
Abasho adaáréqí walá múshí
Maabí bashuqí walá múshí -2

U attaqaríh thá sqakqa alú ñinéñ gáshí
mbá pqúlshíñ thoñorí ma pqishí
shañgúlañkqa mbá makqálí-2
Algiráya horé thá thoñor are
Géedíñkqa gárráqigú tha ndú máre,
Shangúlañkqa mbá makqálí-2
Tha gábul thoñor hushuo áre
Afúlá zigi shókqóñ sqaralá áre
Shangúlañkqa mbá ma kqáali.
Mín tha alkitábá Abdunásir Alíyú mbá róótha dqúguri (gundiî-2006)

Dqokqothá mothilá thandú míñ thá garrayú

1. Asháqábá Itiobia míñ aúné thíkqa máré alhoría?
2. Maabí wááné mbá bashuo Benishangúléqí?
3. Roothá dqúgurilé náñ kqaliné na alúkqedqe?
4. Náñ kqaligalá sha alkqúlubá ziaqí dííralá alú ?

Giigí -2

**I. Geerathá roothá ma katabálégú holí thá búlúéqí háthú
kqábáthaga roothá shabbahau máré tháñ.**

Másal: - damuthá thaba - muufuthá thabá

- 1, pqiishuthá -----
- 2, shúní ñinéqí -----
- 3, Kqáyara -----
- 4, áhora alú -----
- 5, giiñó -----

II. Thoñorindú pqadí sha álé gárra gíñ ma katabá tha alú

Thoñorindú pqadí sha álé gárra gíñ ma katabá tha alú

- Sha álé gárra gíñ ma katabá tha alú lázim ñgó fákada gíñ ma katabálo ma pqishí u na rootha arékqedqe.
- Ñgó gásama gíñ ma katabáló ma dquguriñi shá ñgó múúfa tha alú.
- Lázim ñgó thámaqi thá bishi dqukqúnúñu añgó máthiñathi shá áné hía ñgó alú ma pqishí u ñgó baró fákada shambá adídiñóné sha ñgó gárra tha alú.

I. Geerathá dqokqothálégú holí thá búlúéqí háthú zíáthaga tha abuurá háthú móóthathá thá kataba.

1. Mín thá garrá róóthá alú kqalíyú sha haará benishangúl assátqur alqáwwal roothá kqalí shañiné thárinéqitháñ?
2. Assátqur attání rootha akqithó kqalí sháñiné lafiné álútháñ?
3. Assátqur attálit kammu marát kalláne?
4. Assátqur arrábe rootha akqitho kammu dámne?
5. Roothá dqúgurílé /Ashíqíralé/ assátqur kámmu zíinethayú?

II. Geerathá roothá squriñí dquthuqí mbá ma dadólégú holí thá búlúéqí á kqabáthaga roothá tímmalánátháñ mín thá garrayú.

Másal: shangúlánkqá mbá ma kqáálí

1. Walá hátháñ ----- alhoríáñkqa
2. Alkqúlúbá ziaqí -----
3. Gasha ma mbáñkqá thá -----
4. Thá áñ ádqasha ñgo gundí ma sharma -----
5. ----- thíkqañá walá adóóqá thá -----

Dqokqothá thárláqi míñ thá garrayú

1. Náñ kqalgalá sha ndúñkqa ? Roothu shúthaqi tha alú.
2. Náñ shábbahané hathúéqí na gshíñ náfaqagá ndu?
3. Ashíqir náñ mádiñnéqi.

Tha ndúñkqa
Hatháñ hasqúla alkórsáñkqa
Tháñ pqáála sqakqáñkqa
Ílla áñ ápqila pqaalíñkqa
Tha áñ móótha hulañ gundi
Tha ndúqa shaangúl gárra
Tha ma roothálá thá haara
Mbáqa walá buuru álu na kqaara
Pqeriñ méri firí tha afiañkqo
Na didshíñó mbá ola ñgó
Mín alkqúlub zia na iyú ma dquoñkqó,

Ma ñgó álé háá alqarabía gundi na ñgó
Ma tqarañó ma gshiñ walá ola ñgó
Roothálo walá fúthi ñgó
Thá ñgó thíkqa thoñorá sqári áre
Shókqóñ illa ñgó ámera firí sqári áre.

Shíkurán

Alkítábá Abdunásir Áli (gundi 9-2006)

Gíigí-1

Dqokqothá móthilá thandú míñ thá garrayú

1. Roothá alú garraólé náñ kqalné?
2. Ashíqíralé náñ ágarrañné?
3. Ashíqíralé assátqur kámmu zíine thayú?
4. Thá roothá dqúgúrileyú assátqur nimira itinéñ náñ daané na almáqana?
5. Thá garráléyú assátqur nimira árbaqa náñ kqálíné? gárrathá ma halíy?

Giigí -2

I. Geerathá roothá ma katabálágú holí thá búlúéqí háthú kqabáthaga roothá dqafaruná tháñ.

Másal: mandañ -tha arráha

1. Asqakqale
2. Dekqeshíyu
3. Shiliñí
4. Millañ
5. Áné gúda

II. dqokqothá shákqallá tha alfásilú ma álé madiñléqi

1. Thá rootháláyúgú ándí mbá ámuñu roothá squriñí ndú sha áné dá almáqaná. Azalathá u shákqaláthá roothá squriñí tháñ ma álé madiñháthúqí tha assabúra are.

Thá mbá, máré, mí wa u kqa walá
wálla

1. -----
2. -----
3. -----

I. Geerarathá roothá ma katabálagú holí tha assundúqú háthú ázalathá háthú áhorathá roothá squriñí alú tháñ aañá dquthuuné.

Gali	Alkarrása	Íísqu
Abuné	Pqaalí	Iisqú

1. ----- madiqí hábithañ hábithañ.
2. Múna hasqulá ----- adaqí thá algiráyayúéqí.
3. ----- ñinéñ hámushilá eesháqi tháñ.
4. Áli mínnmbá mathóné míñ tha almádarasú pqadi -----.
5. Gogíñ hu -----.
6. Máhadi shúúsha ----- tha akqakqapqúéqí.

II. Geerathá roothá ma dadólégú holí thá bulúéqí háthú kqabáthaga roothá shabahu máré tháñ.

Másal: dqíísqa shúli - diisha shúli

1. Dqafáráné	7. Squdqúkqaqi
2. Lasságé	8. Rúúsqaqi
3. mahóólá	9. Agoñaare
4. Pqílí	
5. Ndóshíñ	
6. Daaráqí	

Sqasqariñá álmasrahqíó (ádiramo)**Dqokqothá thárláqi**

1. Náñ kqalgalá tha sqasqariña áddiramó?
2. Náñ shábbaha hathúéqí sha kqalgalá sha rootha áré áddiramó?
Roothutháqi tha alú.
3. Hathú haalá sqasqarshíñá áddiramoyú márra tha arrádiyúá?

Rootha gundi afarua u alú limma**Giígi:**

Mín thé garra kqalíyú thé Sqasqariñá álmasraqíó(ádiramo)

Máré shakqala roothá zíiqí tha assandúkqú ma faru gundi u ma ma álu buurá.

Massal: Sqa-sqa-riñá Sqasqariñá

Gundi afarua garra	Alú limma garra
Al-mas -ra-hía	Almasrahía
Bi-llá-hi	Billáhi
In-shá -alla	Insháalla
Roo-thá-ñkqo	Rootháñkqo
Ho-lí	Holí
Guu-ra	Guura
Al-fú-gá-re	Alfúgáré

Rootha aré mbá sqasqariñó tha addiráma

Rootha aré mbá sqasqariñó tha addiráma atqábáqá gíñmañú shabbaha, attaqaríh, añ, azzáman, assábab, thithíkq (annatíja) u alú kqurua ñinéñ ma máré. Rootha arélégú áhiílá thé sqasqariñá áddiramoyú thé thoñori ndú dqafaruqí thé addirámayú. Roothaarélogú maabí sqásqarín addiráma maré ñinéñ áhiine thé attamsiliát.

Áwwalí shambá pqudalá guurá áddiramó, thaaní thiñi ñeera ñinéñ madí. Aañálo thiñ thááñi ñeera maré tharthéqí, maabí holoñoníñ dñoñoshiñí thé sqísqía hu. Mín thé maabíloyú dqukquunúñ húrmiñ doñoyú thé alqímmá fuudí, maabá dqoñóshí mbá hoshali maaba líí alqímma théñ átakalíñ hódíé thé doño ma múliñ sqakqaqi na ndu.

Ashé músa “Mín mbá kqáláñogéqí thé ñgó gídi roothá dqaaní mbá kqábígáñogí” walá tqáwwáléá? abbá Áwad?

Abbá Áwad: Híñ! Tqáwwáláqi, lakiñ walá gori atqúúlá ássaburañkqó walá alibuthíñgó guundi alíkqalolí thé ñgó múúfó áshukqulamañi tháábá mbá wálá kqódímíndáñ”.

Ashé Músa: “ Billáhi náánó rotháñkqóa! Márra márra alí dqukquqí márra márra shambá madíñóne alisqulí álfukare bílo shókqóñ thálé u assabá thañó. Shókqóñ shambá zañzañólíne ná kqalilí “ Tha abbá Áwad walá thíkqilí illa aañá holi thááñí thá guuru” Ñinéñné tqatqabogálí shúgo. Ínta lakín náñ maané na gíñ kqábo gáñogí shúgo. Insháqalla áné ma tha roothá pqiishí?.

Abbá Áwad? “_Ñgañ roothá pqiishiéqí shshiñ, ali pqishi” Ali giá áre min guugúd alí dqukqúnúñ, “alyoméñilé ali gúúdqá róóthamañ thá bishiéqí thá kqabá maabá roothulínduyú tháñ.

Ashé Múusa: “Musháñá ndaló bídquoga ñgó bishiyu? Musháñ baalá ndaló?”

Abbá Áwad: “Ala !Rootháñkqo walá shambálo, tha alqúmúráñkqoyú mbálé alí mathí shábbaha ñgó maabá hadqí musháñ baaláyá?” walá mathigiilí mbálo.”

Ashé Múusa: “Ándí niñé dqááñí lúfó bishiqá tha alúdqa?”

Abbá Áwad: Ay bishíñkqo walá adíí dquñdqañ! Ali maado niñé máñi tha alhíllayú thálé mbá ma ajjár.

Ashé Múusa: “ Ándí niñé maadóñóqi? Ammá Dáwwayá?

Abbá Awad: “Ánē kqala ma álé (ñúnúñuniñí) sha añíné fágádónóné mandáñ shúgo! Sha añíné maadóñóne tha ñine!

Ashé Múusa “Rootháqa pqishi. Ammá Dáwwa áyu maabá hádqane dqukqúnúñ mbá zíí thaare walá zííqí!

Abbá Áwad: “ Híñ! Mbálo madilígundi Róóthálé ábánálí alú min mbá fákkárálíne. Hássa, Hássa lakin gugúd ali dqukqúnúñ adaqí ma ñésqigi ná kqalilí tha ahérgé ndímilí baqad mbálé sqawarákqedqe walá mathí thikqí ñiné gíñmáñ gundi! u mushe walá gashí ma mánáñéqí, gíñ maagé gasamáanno! Ma ñgó daagé ndu u anía thá gíida afáárá pqiishí.

Ashé Múusa “Rootháqa alí pqishi, lakin alí kqallá tha “Ammá Dáwwa kqalí tha baqad mbálé alqúmúrá gáshóqí bá walá mathí gúdínétháñ thá

maamánáñle,” Ñine Dqnkqúnúñ mbá ñine gudí !”walá ñine bá fédqi ídé.

Abbá Áwad: «Álí ñinéñ kqabogálí ñgódqá!» Ashan thá thoñorámáñ niñélo ma alfúgáréqa, U thá thoñorámáñ ñgó ñinéñ ma alqamírá áddínú u maabí mbá álhilló walá zíiqí mbá íshi rootháqa, míñ mbá rootháli ñgó gíñ ziagí thá bishi alhámmá ziagéqí sqoomá álu annús shábbahagéqí, ñgó dqodqokqothíñagéqí yóómí yóómí lémin ágamulíñagéqí.

Ashé Músa “Álla áné ziága tha alie!” Ali roothá zíí míthil mbálé walá daagalí azzáman, u walá shábbahagéqí tha adí íshi rootháñkqoqi u walá bakqílí járabilí dqokqothá.

Abbá Áwad “Maalésh ali árothíñá ñgó tha ndú hoshalí”

(“ali hoshalá ñgó tháñ thaare walá gshiñmáñ zíiqí.”

Ashé Múusa Álla áné daa ñgó alqááfia gíñ kqíllíñ wássaliñathi walá roothámáñ, gúda ma pqishí abbá Áwad.

Abbá Áwad “Birthíñagé roothálé tha assabá ñgó kqala hatháñéqí tha gúdá thá ma pqishí.”

Dqokqothá dqokqothílázú thá garra alú

Shábbaha thathúéqí tha roothálé adí kqódilá á Ashé múúseyá? Shábbaha hathúéqí tha niñélo adí gámúli ashéhálóqíá? Roothathá na gíñ shábbahagané háthúéqí tha adí gámúli.

Iipqupqúl gundi holóñóníñ

Giigí-1

Dqokqothá móthílá tha ndu míñ thá garrayú.

1. Rootha aré sqasqariñó tha addirámá náñ kqalóné?
2. Garrálé garra akqitho kámmu dámíné?

3. Rootha aré sqasqariñó tha addirámá aléñ kámmu gásamiláné?
4. Thá sqasqariñáléyú ndá kqálaqí maalésh ali árothiñ ñgó tha ndú hoshalí.
5. Náñ kqálalá ammá Dáwwa ashéh Múúséqí shambá dqokqothánéné áwwal?

Garrá thárígálá ile tham thám

Misqué u pqiriírí

Dqokqothá thárígálá ile thamthám

1. Ndá rámítqé thá zureyúéqí?
2. Ndálathá báshá húlañgú?
3. Ndá adé sha áné pqéshó pqélipquéshá mbá fúllá mú aretháñ?
4. Ndá kqáshálá?

**I. Geerathá dqokqothá ma katabálagú holí thá büluéqí mbá
ma assé háthú móótha thá “assé” mbá ma busqáñ shiñ
háthú móóthathá tha “busqáñ.”**

1. Rootha aré mbá sqasqariñó tha addirámá atqábaqá u shabbahá gíñmañú ñinéñ mádinéqí.
2. AbbáÁwad gíñ kqabagané Ammá Dáwwa sha áné féédqá fuudákqedqéqí mmááné.
3. Gíñ diígágálá á Abbá Áwad Ashéh Múúsa sha áné dqokqotha ñiné ammá Dáwwá sha fédqitha máámanañ.
4. Ammá Dáwwa níñé múshaga íde ñinéñ mááne.
5. Sqasqariña tha addirámá walá gádarilá náfar sha áné gia.

**II. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá büluéqí háthú
shákqaláthá roothá squriñí tháñ.**

Másal: Addiráma: sqasqariña tha addirámá gíñ ákqedíñí ñinéñ maané.

1. Áhiiné -----.
2. Assábab -----.
3. Atqábaqa -----.
4. shabbaha -----.
5. Zañzaña -----.
6. Tqáwáláqi -----.
7. Alfúgáre -----.
8. Alyómálé -----.

I. Geerathá dqokqothá ma katabálágú holi thá bólúéqí háthú ázalathága moothá adíné tháñ.

1. Thá garráléyú Abbá múúsa, Abbá Áwad u Ammá Dáwwa maabí naanó kqaligaléngú?
 - i. Maabí addiramó a. maabí álhilló m. i u a 1. kqilliñ ma mootha.
2. Náñkqálagalá Abbá Áwad sha áné Féédqa mmá Dáwwa?
 - i. sha ñine fii háwangi a. sha ñine fii húlañ
 - m. tha ñine gashaqí ñine dqukqúnúñ
 - l) wala zíiqí na mootha
3. Ndá kqálagalá ashéh múúsá sha ndá biidqugañgó bíshiyua?
 - i. Ammá Dáwwa a. Abbá Áwad m. Jámur
4. Sqasqariñá mbá almasarahiyó gádariña áñ haalayú míñ thá -----
 - i. Arrádiyú
 - a. attilifizíono m. maabí tha ndu
 - l. kqilliñ ma mootha

Mín thá sqasqariñá addiramóléyú ipqupqúla zííne thayú mádiñatháqi thá gundi amadqua.

Másal

Ipqupqúl 1. Ashéh múúsa ñinéñ kqála abbá Áwadéqí sha ñgó gídi roothá rothiñogéqí míñ mbáló áñ dqukqañó.

Ipqupqúl 2. -----

Ipqupqúl 3. -----

Ipqupqúl 4. -----

Ipqupqúl 5. -----

Iipqupqúl gundi holoñónshíñ (iimadiña gundi holóñóniñ)

Iipqupqúl holoñóniñ tha ammá Dáwwa tháñtháñ aañá gúdíné ñinéñ giilá rootha. Hábítháñ ñinéñ má áñ múnzúlo. Ashé múúsa madí ma álé roothuqígú máré ammá Dáwwa.

Ashé Múúsa: “ Ínta ñgó madí maabá sqúllá tha abbá Áwadá? Ná Áwad Akqir heesha?

Ammá Dáwwa: Shaañíné dqukqínégi na Abbá Áwad, Na maabá gúdilí tháñ alhilla dqukqúnúñú!

Áshé Múúsa: “Alí Abbá Áwad kqalígéqí tha ñine gídi ñgó ashóóra baalá pqiishímáñ bá!”

Ammá Dáww: Wi! Náñ maané na ashóórá gídínágéqí Hatháñ maabí gúdí alhilla dqúkqúnúñ?

Ashé Múúsa: Alí abbá awad kqali tha «ñine kqabí áné sááfañgó».

Ammá Dáwwa: Walá madíyu ma buubúdq u iyúkqúlí, áné tháma alú thá sqakqayúéqí u áné shiliña sqíí u walá gádarí áné hoshala ashé múúsa are tháñ.

Ashé Múúsa: Ammá Dáwwa! Ínta náñ zañaññó mbá shiliñgañó? ammá Dáwwa baró tháma alú thá sqakqayúéqí u áné zííá ma mbá zíí ñine dqukqúnúñ mbá zañzañ gíñmáñ, áné árothu bíshikqedqe u ashé múúsa shíñ ádidiñ roothákqedqe,) Áné kqalagá kqalagé íá wálla eeqé tha alí fédqíá adá.

Ammá Dáwwa: Gúúra shoora ñine thaayúéqí assáqálo léminn áiyu áné hórá u áné baró móótho alú thuthé tha “uh” báqad mbá shóóráné tha ashídda áné kqala “ pqishí séédina gíñ roothóñó kqíliñ tha ma íishálí alú thá adá wáánéyéyéqí!? Kqalagá tha ma íishálí alú thá adá wáánéyéqí! Kqalagá tha íábá.

(Baqad niñélo móótha áshéh gundi thá roothá pqiishí áné baró góthá álú áné roothu ñine dqukqúnúñ thá bishiyú, Áné kqala boolokqédqéqí tha “ Abbá Áwad maabá pqiishí ñinéñ maané, lakín walá gídi shimbil u ali gídi shimbilá bakqagé máábiñkqó mbá yákqásqé.”

Ammá Dáwwa: Ahátháqí tharráha míñ bubúdq walaan hihib, áné kqala thá booloyú baalá, ma álé dquooshuqí na ndu” Tha abbá Áwad madí tha áyu idé giidálí thálé attalátá máré madqu gundigú, dqukqúnúñ mbá zíí tha are walá zíigí Maálé madiné shambálo áné kqala tha ñine “ fédqigiá?” Índa roothálé tha ñine madí tha ali maíyu alkqúlub, wala tha ñine fédqí tha áné ázithshiñagi are bakqá zañzañlí gíñmáñ wala nán maané naroothákqedqe mbálo? Índa atqaqásayá?

Ashé Múúsa: Biiré tha áné_da mootha “Eeqé!eeqé! wálá shambálo, “ Roothákqedqe bá tha áné ápqishiña ñgó añ u thá ñgó ápqishiña ñine añ ñinéñ maané” Lakshiñ walá atqaqása wálla roothámáñ ñinéñ maané.

Ammá Dáwwa: Ammá Dáwwa dqokqothá aañiyú ma álé máhani: “ Tha shaañine!?”

Ashé Múúsa: (Áné móótha dqokqotha ma pqishí góroñ (arráha) ñgó madi attáqábá sqikqa ñgóqí thá mûshé ídeqagú abbá Áwad shiñ madi gshiñ zíí ñinéqí mingugúd ñine dqukqúnúñ walá zíiqí tha hathúyú na maabá walá zíigá áttaqab .Ashaan shúgó ma hathú húlúóqí hatú ñiné ndu haalua u gugúd ma dqukqúnúñ wala gori hathúqi.

Abá Áwad: na busqikqe alú shábbaha ñgó maabá shúúní, walá madiñó tha maabá pqiishí ñiné mmanéá!?

Ammá Dáwwa baró áné dqoñósha né fákkara sqawarákqedqe tha árothu maabiqí míllañ tha alhillayú aañá gúdí máré u tha máhaniláqi tháñ, áné áháthá áné geera añ tha agurgusqú áné ábutho garmantqékqedqeqi áné geerayú, áné shúthá almúndúrákqedqe alú mbá hásqúlo ñiné ide kqedqé mbá álqahírú mbá sqúlalá tha Nagura, áné geera are tháñ.

Ammá Dáwwa shambá pqudané almúdura are áné maada boolókqedqeqi ma sqawarí u ma góli na doño míthil ziizí álmunduró. Áné kqala “ wií Dáwwa niñé sqawarí góli na dóñoa!” ma ñiné álé hoshalu are tháñ tha almúndurale. Mín mbá ámaluné doñoqí tháábá gambiéqí áné shshíñ góóla u mín mbá malináne thoñor tháábá pqiishiéqí áné shíñ góóla shambálo. Amma Dáwwa baró áné roothu tha almúndurale thá sqawarákqedqe alú.

Giigí-1

Dqokqothá móthilá thandu míthilá garrayú

1. Ndá kqálé sha inta ñgó madi abbá Áwadá?
2. Ndá ádí sááfa ammá Dáwwa?
3. Náñ kqálagalá ammá Dáwwéqí sha áné móótha dqokqotha bakqá gudiné sqíí?
4. Náñ kqálagalá ammá Dáwwa ashéh Múúséqí, índa assé asááfalá abbá Áwadá?

I. Geerathá roothá ma dadólégú holí thá búlúéqí háthú áhuhatáqí na akqithó roothókqedqe mbá gádari alúkqedqé u mbá walá gádar alú kqedqe.

Másal: maabí- maabígú

(mbá gádar alúkqedqe) (mbá wala gádar alú kqedqe)

1. Mererí
2. Albabúrú
3. Madiqí
4. Buunégú
5. Mathóqí
6. Sharfátiñáqígú

II. Geerathá roothálégú holí tha assandúkqú háthú kqedquétha hathú áhorathá aañá dqeñethíyu tháñ.

Thoñorindu Lakín	Galábóqí	Alkúra Albuñ	Mia kqóntqe
---------------------	----------	-----------------	----------------

1. Másqí baalá méri ----- thá shulihu.
2. Almánga già -----.
3. Boñgór baalá laañá-----.
4. Haashi máága ----- thá ñeerayúéqí.

5. Gali mūúfa -----.

6. ----- agarrañá gabulú pqishí ----- walá

Gori mbá hassó.

7. Alqrbíá adóqí míñ thá od -----gíidí.

Giigí-3

I. Geerathá roothá ma dadólégú holí thá búlúéqí háthú giathá roothá surshiñí tháñ.

Másal: Ņoní- Maabá walá magísqi hú ſinéñ ſonihú.

1. Alhilla	6. Sqapquoiyu
2. Múshí	7. Yakqásqé
3. Hoshalé	8. Shímbil
4. Shilíñé	9. Maabshiñkqa
5. Sqapqí	10. Diiñí

II. Geerathá roothá ma dadólégú holí thá búlúéqí háthú kqábáthaga roothá dqafaruná tháñ.

Másal: Asháqab- alhakúma

1. Damáqi
2. Masquriñí
3. Thabayú
4. Tháñ tháñ
5. Beeqí
6. Áháné
7. Zañzañáné
8. Hibí añ.

Giigí-1

I. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí háthú shákqalathá roothá squriñí tháñ tha azzámáná hassó, mbá dqáfáré u mbá pqueriñí:

Másal- mbá dqáfáré, mbá pqueriñí u mbá hassó

Máhadi adí thá Hárar

Adí azzámaná hassó ñinéñ madínéqí.

Mbá hassó

1. -----
2. -----
3. -----

Mbá dqáfáré

1. -----
2. -----
3. -----

Mbá pqueriñí

1. -----
2. -----
3. -----

Gíñ zííqí tha attamsiliátú

Gíñ zííqí tha attamsiliátú mbá kqallá tha mádiñ attamsiliáti, tha azzámáná kqedé

Másal Amúné, wááné, náánóqí maabí zííné thayú, attáaríhá zíínethayú, alfáida u annatíjákqedqué u alú dquhurua tha attamsiliátú.

I. Geerathá roothá surshíñí ma dadólágú holí thá bulúéqí ááhorathá aañá dqeñethinéyú thá roothá ádamu rootha ndu mbá zañzañ háthu.

Másal: Munája **maré** Áhamad geedí Áádam maamáré.

1. Muhtásimááthá -----Rahamatálla.
2. Náádir laañó alkúúra ----- shooréqí.
3. Attáftará Halíma -----hasqulishéñó ñgó móótho,
4. Almáktabá algirayó buuró maabí alú ----- áné ágarrañgú shambá haau badqiñgíñ.

II. Geerathá dqokqothálágú hólí thá bülúéqí háthú móóthathá mbá ma assé háthú kqala thága “Assé” u mbá ma busqáñ shíñ hathú kqalathágá “ Busqáñ.”

1. Ashéh Múúsa ashéhá alkqarió ñinéñ mááné.
2. Ammá Dáwwá u abbá Awad aañá dqafaruqí ñinéñ gúdámáré.
3. Abbá Áwad, ashéh Múúsa u amma Dáwa máré ñinéñ shákqalá Íipqupqúlálé.
4. Ammá Dáwwá ashéh Múúsa ñinéñ féédqane.
5. Abbá Áwad ñinéñ pqula ashéh Múúsé atqábáqa ammá Dáwwa.

Ajjawábá ashukqulú kataba

Ajjawáb dqañí na alqayinátíkqedqe míñ thambáloyúgú. Ajjawábá almactabú, ajjawabá almadarasó u ajjawábá kátabílá maabíñgúnuñéqí.

1. Ajjawabá almactabu gíñ kátabigaláné tha álé da ndu tháñ ashúkqúlámáñéqí.

U láázím áné gíidá aañá katabishégalanaqí, alyóóm, maabá kátabishééné u gíñ kátabishégálane u alfirma.

II. Gíñ shákqallá tha abuura

1. Roothushúthaqi tha abuurá shañaíné kátabilá ajjawábgú tha alqayinátí dqafaruqí.

Ajjawábá ashukqulú

Alyóóm -----

Annímira -----

Almákitabá álqaafióéqí Mbá álqidaara thá Assosa

Assosa

Gíñ maané: **annamuzíayú dqokqothiña ñinéñ maané:**

Mín shambá kqalóné thá roothaalúyú assánálé tha alkqabáléñkqayú aléshaan yámúth dqáñí sha dúrra asháqáb aléshaan shúgó áñ kqabíñá hathú annamusíathi 1500 (alf u humsu miíia) á máábá maané dqokqothá áné áhuhoalú né á jeno hatháñéqí.

Tha assaláám le

Almákitábáñgúnuñé

- Almákitábá alqaafió Agúrá alhilló

Mbá alqidaaró

Giigí -1

I. Geerathá roothá ma daadólágú holí thá bulúéqí háthú shákqalathá roothá squriñí tháñ.

Másal: maabi - Maabi thá Faamásá aháthaláqigú míñ thá abbáyndú

1. Jááret
2. Albanátqúr
3. Zili
4. Thaañí
5. Yaguth
6. Yámúth

II. Geerathá roothá ma daadólágú holí thá bulúéqí háthú shákqalathá shambálé zííné tha almásálá ma daadóyú thá bülúéqí.

Másal: Munzú makqálagalá sha badqaqí, zigi shíñ álékqalagá tha ásqar áña.

1. Gali makqálagalá tha gúlí, hoñhóñshíñ álé kqalagá tha -----.
2. Rô makqála gala tha fulé, aagu mathámalá thá mýú wálá mamanaqí shíñ álé kqalagálá thá -----.
3. Alyóómá shokqoñú ma kqálagalá thá hássá, assabámán shíñ álé kqalagá tha -----.
4. Fíri ádí makqálagalá tha buní, mbá burialú shíñ álé kqalagá tha-----
5. Fámiilí makqalagalá sha haalundu thá roothá, giñ buushú shíñ álé kqalgá sha haalu ndu thá -----.

I. Geerathá roothá ma daadólágú holí thá búlúéqí háthú áhulutháqí tha mbá adínétháñle mbá ziíqí thá “I” hu tha mbá ziíqíle thá “A” hu.I

1. Ashátha
2. Amadqí
3. Yaguth
4. Athíñbáákq
5. Gorosh

A

- i .Mundi
- a. Giñ dqóñóshilátháñ
- m. masholálá kqokqól múfi
maabí na bolo na kqaara
1. lídí bishi
- d. fiiqí thá hárañú
- e. dári alú

II. Geerathá roothó ma daadólágú holí thá búlúéqí háfhú fútha thá thá almáqáná shabbahaunáthñ le.**Másal:** Alkqária - alhilla

1. Assáná -----
2. Ajjawáb -----
3. Shimbil -----
4. Rootha are -----
5. Sqáraare -----

III. Roothá shákqallá tha abuura

1. Ázalathá rootha alú máñ háthú roothútháqi tha alú tha abuurá u háthú mádiñatháqi tha attamsiliát /thá addiráma/ma álé thámgá máábí gárraqí tha alfásilú ilé.

Giigí -3

Geerathá roothá squriñí ma daadólágú holí thá bülúéqí á áhorathá aañá dqeñethinéyú tháñ.

Másal: Abbá Áhulañ sha méri báásqá lamina áre fiá walá madi gíñ roothiné.

1. Assijáár dámi gíñ kqallá tha -----ñiné tháyú mbá dúrra alqááfiá ndamiilu.
2. ----- shimbil dqéñethiñ aljéébá ndamiiluyú.
3. Athoñoru tha walá -----mín aadúkqush, kqakqashuoga aañiyú.
4. Assijáárá mééró máábí safari mbá daaró máréqí dqaakqó máré ----- tháñ nndáára alhill alú.

Iyú mootha**Dqokqothá mothilá tha ndu**

1. Tha akqusqóláyú kam náfar mbá shákqalá iipquupqúl tha attamsiliát?
2. Hu náñ mádiñnéqi thá roothá squriñiyú?
3. Akqaalatquá pqiishí náñ náfaglanéqitháñ?

Garrá Akqusqó alú limma (ndu dquoosha)

- Min tha akqusqo sítayú hatháñ gárраó iipquliña tha attamsiliát, thá addirámá u gíñ zíiqígú thá iipquupqúlú mbá á pqishiñ sqasqariña tha attamsiliát (thá iipquupqúl).
- Hatháñ gárраó sha mbá kátabilá ajjawáb ma dqafaruqígú.U sha mbá madqunégundi na kataba tha alkqaanúná kqedqe.

Dqokqothá thárláqi

- 1) Náñ shábbaha hathúé sha áshehergalá alwasáhaqi?
 - 2) Mín wááné shábbahané hathúéqí sha ásheherlánaqi?
 - 3) Wáánéyéqí shabbahané háthúéqí sha áshehergaláneqi?

Rootha gundi afarua u alú limma

Gíigi: Mín thé garra kqalíyú thé Aañáñkqa Máré shakqala roothá zíiqí thé assandúkqú ma faru gundi u ma ma álu buurá.

Massal: Al-qíd-da Alqídda

Gundi afarua garra	Alú limma garra
Al-wa-sá-ha	Alwasáha
Ár-ba-qa	Árbaqa
Adda-ra-ja	Addáraja
Gá –da-rí	Gádarí
Assa – bab	Assábab
Huu-lá	Hula
Budqi-la-alú	Budqilá alú
Aa-ñáñ-kqa	Aañáñkqa

Alwasáha u iiqasheherakqedqe

Añ huushua (alwasáha) gíñgú áhuhilá álú míñ tháñtháñ, míñ tha almakátibú u míñ tha ashárikayú mbágú walá kqapqilá sha álé fásqa-alú /sha álé lágasqa alú/ñinéñ maané.

Gíñ kqalgalá sha Añ huushua (alwasáha) gádarí áné ma gíñgú holí thá sqakqa alú kqilliñálé wálla Añ huushua (alwasáha) hoshalí mbágú ma fiudqá tha ashedá alwasaahóyú wálla alwasáhá búúsqí mbágú budqilá álú míñ tha ashárikayú.

Kqilliñáñkqa assáqá fasqiné alwárqa asqomo alú, thiñthíñá maaqí daará álú, hatháñ giiañ huushua (alwasáha). Assáqá huulá alqídda /assáqá sánaqalá/alqíddagú fish tha ashárikayú gii añ huushua (alwasáha) gáne.

Añ huushua (alwasáha) walá ma thámagalá albáál u ma fáásqálá álú/ma lagasqiñálá añ tháñ/ sqakqa alú kqillíñálé, gádarí áné dáyaqa añ /áné háraba añ/ u áné dúrra maabí. Ashan shúgó, lázim álé ásehera añ huushua (alwasáha)qi thoñor aañá mbá walá sámmamné sqakqa wálla thoñor aañá mbá walá dúrra máábíqi tha assábábá kqedqe.

Alwasáhá maané kqilliñ walá ma damalá shambá kqáqpiláne gádarí áné dúrra maabí u aañá gúdilá. Alwasáhá walá maahú muusqá ma pqishí hárabi sqawará aañú /áshuñthiñ añ maabíéqí/ u hasqúli ñooná shúní thá aañú.

Ma sharma mbálé fish áqolu Horóñ, Amazíñgú, Yámuth u káttari alhasharátí mbáñgúnuñ mbá hásqúli maabié badqíñgíñá maruqí u mbá gú walá dawaauqí. Sámmami gíñgú búsqí álú, gíñ buushúgú, maabí, bubaani u sámmami firiyúgú.

Alú ñeená shúní u mbá squruñ gundíkqedqe shíñ, keemikálá ma assím mbágú tqáwwaliqi thá sqakqa alú walá ma báshí gú /walá ma gú kqodí/ mandáñ hárabi bubaani u dúrra gíñgú ma halagá kqillíñ.

Ma má shambá maané, kqilliñáñkqa hatháñ gii añ huushua (alwasáha) thá aañú u alwasáhálé ashan hárabi /sámmamí/, hatháñ maa álu almasquulíá dqááñí sháñ muusqa hu ma pqishí /sháñ damá shambá kqáqpiláne.

Añ huushua (alwasáha) hu muusqa (añ huushua (alwasáha) damdám) ádidíñlá tha addáraja árbaqa. Mbálé añ huushua (alwasáha) damdám ma madquqí /ma maa hú muusqá/ ñinéñ kqalgaláne

Addárájá alqawwalú, aañá Asharikó gú máré náfaqaqi thá thoñorindú mbá walá áhuhi alwasáhá dqááñíqi thá aañalúéqí assáqá sánaqa máré alqíddagú. mbálé shíñ kqalgalá sha adidíñá assinaó thá thoñorindú sqári.

Addáraja attáni, alqídda/gíñgú gádarí shá máré máthí náfaqa álé ásheheraqigú míñ tha Añ huushua (alwasáha)yú. Mbálé shíñ iinafaqa tha alwasáhá ma moothá wálla shimbil abadagiña ñinéñ kqalgaláne. Addáraja attálit, alqainátí alwasaahó kqillíñ álé buura hu añ dqukqúnúñéqí gú shambá mufí máré añ baalá sha álé nággaza durra máré tháñ. Addáraja árbaqa, giigí maaqí madiñálogú thá bellóéqí míñ mbá shákqálálané gú, alwasáhá darígú kqillíñ álé pqueerayú u álé baró wádda gú/álé feetha gú / thá aañá alwasaahóyúéqí mbá ma jahazá.

Thoñorindú táábaqalá alwasááha tháñ míñ aañá pqúlíné álú /míñ aañá thárneqí/ lé aañá ásheher galáneqí lé assáqá wáddarláne ndu/ mbá maaqí madiñá thá shooréqí kqalgalá sha alqaadábá táábaqalá Añ huushua (alwasáha) tháñ míñ assáqá pqúlínalu lé assáqá dírláne alú. Ma hatháñ madqa alqádábálé gundi u ma náfaqáñaqi tháñ aañá sqári mbá giina alfáídá kqedqe ashan dqáñí milláñ, míñ shókqón añ tharáthaqi thá iimadiña.

(Ajaríidá tatinqiró, yekatít 1997, mbá muusqálá hu sha álé náfaqaqi tháñ ma garra).

Dqokqothá móthilá thandu míñ thá garrayú.

Giigí-1

1. Añ huushua (alwasáha) walá ma dááralá álú náñ sqikqí maabíéqí?
2. Garrálé garra akqithó kámmu maané?
3. Alwasáhá walá ma giálá shañíné mbá hárabiné añ?
4. Tha garráléyú Añ huushua (alwasáha) tha addárjá kámmu maané gasamá?
5. Almásinaqa aañá zíiné náñ tháríné harabá?

I. Geerathá dqokqothá ma daadólégú holí thá bólúéqí mbá ma assé háthú kqalathága “Assé” u mbá ma busqáñ shíñ háthú kqalathága sha “Busqáñ”.

1. Añ huushua (alwasáha) giñ áhuhilá álú bás míñ tha ashárikayú ñinéñ maané.
2. Añ huushua (alwasáha) walá ma muusqálá hu shambá kqalne máábi assahó hárabi añ.
3. Añ huushua (alwasáha) walá ma ágarrañálá shambá musqiláne hu u shambá ásheherlánaqi thá thoñorindú tqokqoló maabí dúrraqi.
4. Horóñ ma huñsqiñá giñ thiñlá álú u ma thiñálá walá gii giñmáñ.
5. Annamuusía ma náfaqáláqi tháñ pqari yámúth are.

II. Geerathá roothá ma dadólégú holí thá bulúéqí áá shákqalá thá roothá squriñí tháñ.

Másal: Ahuhilá álú= Añ huushua (alwasáha) giñ harábaqí mbá wálá kqabilá shá álé nafaqaqi tháñ mbá áhuhilá álú aañá alwasaahóéqí maané.

1. Ashárika -----
2. Alqídda -----
3. Hoshali -----
4. Ashed -----
5. Añ huushua (alwasáha) -----
6. Badqíñgíñ -----
7. Assím -----
8. Harábí -----

Giigí-3

Addór -20
Alyóóm-3

I. Geerathá dqokqothálágú holí thá búlúéqí háthú ázzalathága moothá mbá ádíné tháñ.

1. Alwasáhá míñ wááné ásheherlánaqi?
 - i. míñ tha almakátibú
 - m míñ thá aañú
 - a. min tha ashárikayú
 1. kqillíñ ma mootha
2. Náñ kqaligalá sha didqáñgañ?
 - i. Algazáza mushe
 - m. Alwárga asqiiñua
 - a. Or addurgán
 1. kqillíñ
3. Thiñthiñá maaqí daará wááné lútqiñaane alú?
 - i. Thá buliyú
 - m. Tha agoñú
 - a. Thá thoñorú
 1. Walá zíiqí na mootha.
4. Ma hatháñ lúútqa didqáñgañ alú thá hández náñ giiné?
 - i. daa alqáfia
 - m sqáwarthiñ añ
 - a. Ámuffin badqíñgíñ
 1. kqillíñ
5. Addáraja kámmu gídiñá mbá áhuhiñá Añ huushua (alwasáha) alú tháñ?
 - i. 1
 - m. 3
 - a. 5
 1. 4

I. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí háthú fútháthá tha almáqáná máre mbá ádí máré tháñ?

Másal: Ásheheraqi -----Feethaqi

1. Asqomo -----
2. Sqawaráqí -----
3. Dáwala -----

4. Alfáida -----
5. Hu muusqa -----
6. sáwwa -----
7. kqálagané -----

II. Geerathá roothá ma daadólégú háthú zíáthaga tha abuura háthú moothá thá thá kataba.

1. Sha ñíne ásheri háthú Añ huushua (alwasáha)qi míñ thá shúlíñgámayú?
2. Sha ñíne ásheri háthú Añ huushua (alwasáha)qi míñ thá aañáñgámayú?
3. Sha ñíne ásheri háthú Añ huushua (alwasáha)qi míñ thá alhilláñgámayú?

Roothá fiiyu u mbá goshíyu

- Tha arrutqánayú (tha ndú albertoyú) alhurúfíñgúnuñ holí mbá ágarrañí míñ mbá daagaláne attóón áiyu fia u walá ma gídi attón áiyu gógosha. Alhurúfiló ma híaqi gú thá roothá squriñiyú maré ñinéñ musqi roothá squriñí tha áné da almáqana u sha áné thurá almáqana wálla shá áné thóha almáqanaqi maréñ gídi aañá dqááñí milláñ tha arrutqáánayú. Másal
- Ma hatháñ kátabá lisqú thá rootháléyú alhurúfí “ii” maré holoñoníñ walá gídi attón gú iisqú almáqana gíñ hámushilá eeshéqi tháñ.
- Ísqú mbálé shíñ “íí” maré holoñoníñ gídi attón gú iisqú almáqáná kqedqé gíñ buushú ñeeró /gíñ madí gu tha assámayú mbá asqari añ gú hábithañ/. Ashaan shúgó attón maadá háthúqi shambá kqáyarné almáqana míñ thá roothayú, lé tha roothá squriñiyú kqáyarné fish.

Giigí-1

I. Geerathá roothálégú holí thá búlúéqí háthú shákqalathá roothá squriñí tháñ ma fiiyú u ma gógoshi shambá thíkqóga háthúne thoñorindu míñ tha assandúkqú.

1. Mááda -----

Maada -----

2. Hááqí -----

Haaqi -----

3. Fúúra -----

Fuura -----

4. Múshé -----

Mushe -----

5. Líida -----

Liida -----

**I. Geerathá roothá ma katábálégú holí thá búlúéqí
háthú kqabáthaga roothá dqafaru máré tháñ.**

Másal: - Dáwaqí ----- fiiqí

1. Didqí -----
2. Thiñthiñ -----
3. Líida -----
4. Gia -----
5. pqúsqí -----

I. Geerathá dqokqothálégú ma daadó thé büluéqí háthú móótháthá thé katabá.

1. Thá aañáñgámayú aañá gúdí háthú kátabathá attáqábá zíiqí mbá hásqúlí álwasaaha háthú gárrathá ahaapqúñuáthéqí tha alfásilú.
2. tha alkqáriáñgámayú dqokqothathá maabí assahó máré mádiña hathúé thoñorindu shambá ásheherlá Añ huushua (alwasáha)qi háthú kátaboothá háthú záothá tháñ háthú gárrathá maabiéqí tha alfásilú.

II. Geerathá roothá squriñí ma dadólégú holí thé bulúéqí háthú áhorathá aañá dqeñethinéyu shambá zíiné thé garrayú.

1. -----áhuhilá álú míñ tháñtháñ álé daará álú.
2. Alwasáhá -----budqilá álú walá dárrá álú.
3. Alwasáhá walá maahú muusqá ma pqishí hárabi -----aañú.
4. Alwasáhá mbá maiyu -----walá ma dííralá álú durra gíñ buushú.
5. Alwasáhá ádí míñ thé -----ñinéñ hárabi bubaani.

I. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá búlúéqí háthú shákqalathá shambálé ziíné thá almásálú tha azañzaña muufayú mbá kqalí sha gíñ giilá u gíñ walá giilá.

Másal:-

Gíñ giilá

Gíñ walá giilá

- Ma maabí álé rothí ----- álé thám ile.
- Ma maabí álé thámi ile ----- bakqá giilá gíñmáñ.

Gíñ giilá	Gíñ walá giilá
- Ma maabí álé mûfi azañzaña	
- Rootha gundi amadqua	
- Iiroothuá zió hú ma álé rothilá	
- Maabí lágaziñ are aañá rothigaláqiéqí	

Geerathá roothá ma daadólégú holí thá búlúéqí háthú kqabáthagá roothá mbá shabbahau máré tháñ.

Másal: Tqarané ----- dqafáráné
 1. Dqéñethiñáné-----
 2. Shimbiriñí -----
 3. Dári thabá -----
 4. Ma kqársqá -----
 5. Sqafuthí -----
 6. Gushiñí -----

Aqiilua

- Gíñ kqaligalá sha aqiilua gíñ giilá min nafarén wálla maabí míllañ tha aqiiluayú maamánáñ áhathi arrái walá mbá fágádóñinéqi áné thíkqa na mootha míñ aañá zíí máábí roothuqi. Tha aqiiluayú maabí thamuuqi thá ile u maabí ihtaramauqí ma maabí álé ilí /ma maabí álé káyafiqi/.

- I. Zíátha tha abuura áá ázalathá rootha alú máñ háthú kátabathá u háthú mádiñatháqi tha alfásilú tha aqilua.
- II. **Geerathá dqokqothá ma daadólégú holí thá bülúéqí mbá ma assé háthú kqalathágá tha “Asse” u mbá ma busqáñ shíñ á kqalathágá “Busqáñ”.**
1. Gíñ kqaligalá sha aqilua gíñ náfaqí kqillíñ ñinéñ maané.
 2. Aqilua gíñ fédqí álé ihitramaugá u álé thamugáqi thá ile ñinéñ maané.
 3. Aqilua assáqá giiláné álé dquoñóshagá bás ñinéñ maané na alkqaanúná kqedqe.
 4. Aqilua gíñ gídi alkqaanúná kqedqe mbá hákamláne tháñ ñinéñ maané.
 5. Aqilua walá állam maabí ashatqáára.

Annúkqutqá náfaqí akqaalatquéqí

- Iijahaza ma pqishí
- Maabí hákamí azala
- Máré rootha roothá na aré kqedqe bás
- Ma ñgó kqaalatquqí lázim roothá kqaalatquoñó thaalú ñgó gíidagá moothá kqedqe

Giigí -2

- I. Gásamatháqi tha abuura háthú ázalathá rootha alú máñ áá kqaalatquuthá thaalú ma álé madqí háthú tha alkqaanúná kqedqe shambá gárraó háthúne tha assandúkqú.
- II. **Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí háthú shákqalathá roothá squriñí tháñ shambá ziíné tha almásal.**

Másal: - dquoosháné= Hásan múúfa mereere dquoosháné.

1. Maaba	8. Gulguñí
2. Ílí	9. Dquutha
3. Alkqáába	10. Hásqúloné
4. Millañ	
5. Bííré	
6. Fuudqáné	
7. Dááré	

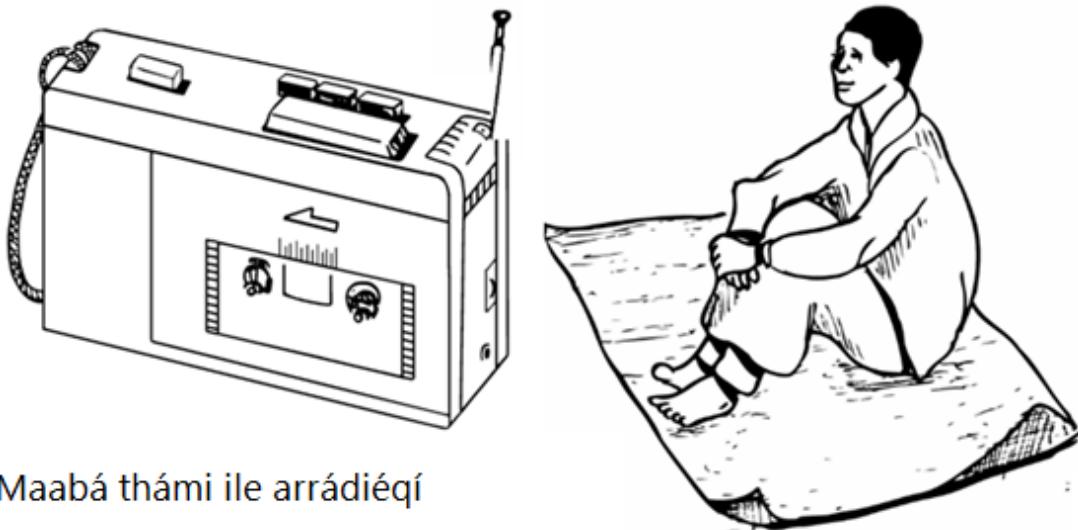
Rootha dqaakqa tha almáqana

Másal:- Thabá dqukqúnúñ walá kqúkqi are. ----- náfár walá shákqal gíñmáñ.

1. Hú tqorí dupqi misquéñgúñ. -----
2. Diiñí aañá kqíkqilné ñinéñ kqithuné. -----
3. kqórro u kqórro walá áhoru aré. -----
4. Móóré jérabi bele. -----
5. Ansqakqa madi alú féédí kqedqe. -----

Akqusqo tamánia

Aañá alhabarúgú

Maabá thámi ile arrádiéqí

Dqokqothá thárláqi

1. Hathú haalá giñ kqaligaláyú márra sha iimuumúsh roothéqia?
2. Náñ shabaha hathúéqí sha thámigalá ilé alhábariqi tha arrádiyú?
3. Tha arrádiyú bás ñinéñ thíkqilá alhábárá?
4. Hathú Haalá arrádí kqalíyú tha “Doojébele márrayá”?

Rootha gundi afarua u alú limma

Giigí: Mín thá garra kqalíyú thá Aañá alhabarúgú Máré shakqala roothá zííqí tha assandúkqú ma faru gundi u ma ma álu buurá.

Massal: Hur-nu-nu Hurnuunu

Gundi afarua garra	Alú limma garra
Al – há – bar	Alhábar
Na-gú-tha	Nagútha
Sha-ba-ro	Shabaro
Ar-rá-di	Arrádi
Shú-ní	Shúní
Gí-di	Gidi
Na-mu-qí	Namuqí
Alh-barú-gú	Alhbarúgú

Kqala tha “aa müúshaqi roothéqí!”

Garra gundi dqúkqúnúñ

Ahatha addúkqúsh addúkqush külluyóm, are u thabá giigisq thá hu damdámiqi tha alhálwayúéqí shá pqudá arrádi áá tháma ile alhábáréqí ashúkqúlá mazuoliqi tháñ ñinéñ maané. Assáqá pqüdili arrádi mbá alqáhbárá itopqió u arrádi mbá alqáhbárá adaaru mbáñgúnuñ, ma má “Bí Bi si” wálla “Bóis oof Amérika”, “Dóókebelé” wálla “Arrádi Fáránsa mbá alqaalamú” u arrádi alqahbaarú mbáñgúnuñ alhábára halliyú külliyóm mbágú kqali;

- “sqakqa hoohózá dqááñí /azzilzálá dqááñí/ sqikqa yaabán thaalú, sqákqa hoohózalo horaqí fish ma “sunámi”
- “shabaró mbá gídi biirá shúní mbá áháthóqí thá Ámérica ásqikqthiñá harabá dqááñí - - - - “
- “naguthuá sqákqó mbá sqíkqóqí tha Alhíndí kqóóda maabí alú“
- “Ashapquthuá sqákqó(volcanic eruption) sqíkqaqí thá aañí ñgúnúñú tha Assín” U alhábárá ñgúnuñ ñinéñ ma máré. Inkaan alié wálla maabí ñgúnúñéqí mbágú holí míthil ali alhábárá holí míthil shambálé gú u muñgúnuñ náñ náfaqané hátháñ tháñ?

Gugúdá máábi kqilliñ ashan gídi giñgú namu máré tháñ ñinéñ díigaagalíqi shá haala alhábárá mbá ádaarañgunuñuyúá?

Shabbahagéeqí sha hatháñ gídi añ hiihibá bishú /hurnuunú bishú/ wälla añ hiihib thuuthéqí (adááréqí) sha almakqaadirá zíí shugo adí sqíkqí ádááránkqa thaalú ñinéñ táábaqagaña (thámigaña albál) alhábárá alqaalamúéqí.

Tha assábábálé ñinéñ maané wala tha assábábá máñ mbá namuuqí, walá ali bás laakín maabí kqillíñ míñ mbá sqara áñ u mbá miilá áñ dógoziñ arrádi gú, pqudí attifización gú, shibili ajjariíida u alkitab asqomo gú shá máré gárra. Inkaan ndíimiilí walá gapqítha añgundi maada wá ziathá arrádi u attifización, u assaháfa (maabá alhabarú) wá bádáqátháláne!

Añgundi maada gaagápqá ndimiilu ma áháthálí alú, niñé máñ ñinéñ bunqi thaareyéqí (gúdqigi thá bishíeqí).

Niñélo niñé ma afúúfur mbá shakqaliñlí tháñ tha almáktab dqukqúnúñú ñinéñ mááné. kqillíñáñkqa tha alqihtirám ñinéñ squluuña. Shambálé! Niñélo áné ádídiña tha almáktábáñkqoyú marrátan ma álé kqédiñí áné kqalagéqí sha áá kqala sha “aa múúshaqi roothéqí - - - zíiqí gíñ rothiliñ góqí”.

Ali shíñ ma ali ápqiishu are íyú áá móótha ñinéqí sha “ma zíiqí gíñ mádiñhá géeqí mádiñshúthagéqí”, walá aa kqalí sha aa múshaqi roothéqí” tha ndú alqadabú. Rootháñkqa míñ mbá tháriñaaneqi tha iyú sqaabua shambálé, ma holi na roothá tqokqoló mbágú haalónéyú áné rootha géeqí u alí shíñ áá shákara thá roothá kqedqeyú áné baró máthá tha almáktábá kqedqeyúéqí.

Tha kqaakqálá róóthá gabulú maabí kqaakqaliñí sha “rootha walá ma íyu are” laakín kqaakqálá roothólé walá zíiqí maabá gíbilne hássi tha azzámáñáñkqayú. Tha azzámánáñkqayú hássi roothá dqafaruuqí ashan náfaqláqi tháñ ma alhábar, ma maabí kqáláqí sha “shókqóñ walá guugúd zíiqí ma sharma alhábar u roothá” gíbil máábi kqilliñ.

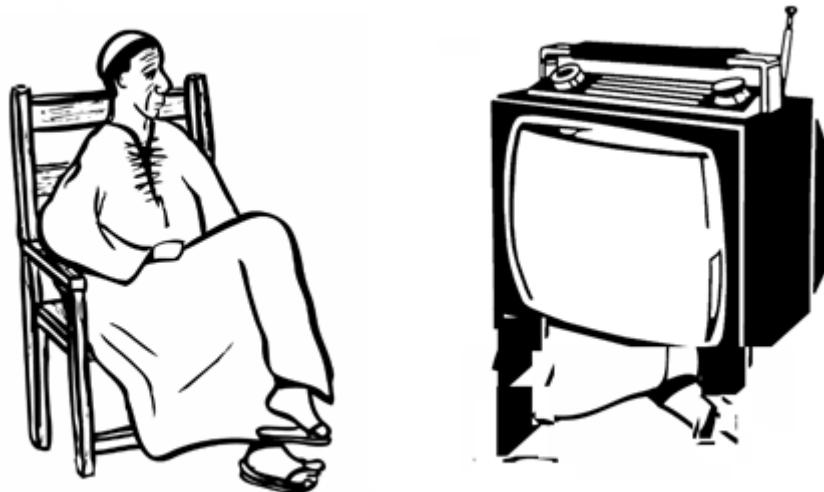
Thá ítópqiayú sanat 1966 H.Í maabá squlalá sha Unaatán Dimbílbí inkaan walá adóthaqí thá íítópqiayú tha adáárá wallóyú, máásqí u baráñi biiló, maabí dñoñondí, Bongóri u geedí biiló mbágú ábánágálá attáqábá máre alú inkaan walá tha kqithathané tha alfilim u áné daathá alhábar adár kqillíñéqí walá maabí kqáddarí sha Abiyótá itopqió sqikqathaqí sanat 1966 h.Í laakín madi hú fish sha abiótálo sha áné damu ndu güida assábábá mbáñgúnuñ fish mbágú hóri añ. Roothá almasalú mbá kqalí sha “rootha walá maa íyu are” roothá maaqí madiñálogú mbá áhasqulthiñá alqigraaqátí mbáñgúnuñ ñinéñ mádiñne hatháñéqí sha almásálá dqáfáraga aañálu ñinéñ maané.

Maabá musqi alhábar hu u mbá shárfathine adáréqí míñ aañá alqahbaarú ashan maabá alhabarú (assaháfi) ñinéñ maané, alhábar u maabá alhabarú walá dqafaru alú gú. Záátu maabí gádarí álé kqala sha maabá alhabarú ma zíiqí alhábar zíiqí, u alhábar ma zíiqí maabá alhabarú zíiqí.

Thá Íítópqiayú maabá ndú alhabarú roothilá sha míñ azzámáná mbá álhákumá áásqé miniilik ñinéñ tharanéqí. Gabula mbálo alhibírá mbá

máábá ndú alhabarú walá maamadiñ hú thá Íítópqiayú. Tha azzámáná mbá alhákumá áásqé Hailasilláse alhíbíraló áhórálá añ u maabí pquda aañá alqahbaarú tha arrádi u tha attilfiziónú. Thá iítópquia maabá ndú alhabarú mbá zié lekqáit azzámáná Dérgí gádarilá álé kqala tha mbá alhakuumó bás ñinéñ máá máré.

Maabá ndú alhabarú tha algúdúrá álu míñ sanat 1983 ñinéñ maaduoné ma pqishi huzúzuñ míñ assáqá thámálá addustquúrá mbá alhóriá katabó sanat 1984. Addustqúrá mbá alhóriá katabó thá gundi hatta ma álé walá máá külliyóm, ajjariída u almasellá alkitaabú mbáñgúnuñ bádáqáqí máré dqeethooqi tha addórú u tha asháhárú. Tha azzámánámánú ashan maabí áttamá ajjeriída u almassálá alkitaabú millañ, maabí kqaakqaliñi sha “dqeethóqi gú shambá gápqiñaane”. (Sahlasilláse Birhánámáryam 1992, 102-104 mbá muusqálá baalá shúgo shambá ágarrañláne tháñ).

Maabá hoshali attilfizión tháñ

Giigí – 1

Dqokqothá móthilá tha ndu míñ thá gárrayú

1. Maabí holí tha addúniayú náánóqí thámiga máré ile arrádié, attílfizióné u giñ ma katabágú náñ gárragá máréné?
2. Náánó almáqana kqálagalá sha aa múshiqi roothéqí?
3. Múshiqi roothéqí /mumúsh roothéqí / u aa ma zozo ashúkqúléqí giñ dqafaruqí ñinéñ ma máreá? Shañiné?
4. Alhábar u maabá roothi alhábar náñ dqafaru máré tháñ.

Giigí -2

**I. Geerathá roothá ma katabálégú holí thá búlúéqí
háthú shákqalathá roothá squriñí tháñgú.**

Masal: Arrádi - Mahámad thámi ile arradiéqí tha áné haala alhabarqú.

1. Alhábar
2. Agoñaare
3. Addúkqush
4. Agoñ
5. Nagútha
6. Amérika
7. Sqikqaqí
8. Harábáqí

**II. Geerathá roothá squriñilégú holí thá búlúéqi háthú
tímmathá ndu mbá gáshíqí lámmín áné gia roothá
squruñí dqukqúnúñ.**

1. Alyómá álmadarasó /alyómá algiraó/ azzámáná híilíqí shooréqí -----

2. Busqikqe iiqabiibidiñua assáhhéqí -----

Giigí -3

I. Geerathá roothálégú ma daadó holí thá búlúéqí háthú azzalathá háthú shákqalathá shambá zíihá tha abuurayú míñ tha abuurayú háthú ázalathaga náfar áné gárrá maabiéqí tha alfásilú.

1. Maabá rothi alhábar thá Ítobiayú míñ azzámáná águrá mbá sqúllá sha ndálo thá Ítobiayú mbá tharalá agarrañá thá Ítobiayú tha alhábarlé. Náánóqí?

II. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá bulúéqí háthú áhulutháqi tha mbá shabbahunétháñ le mbá zíiqí thá “I” hu tha mbá zíiqí le thá “A” hu

I

1. Namuqí
2. Huushu áre
3. mádiñaqi
4. Marthá
5. muluoyu

A

- I. diiñí
 - a. shabbahuqí
 - m. guuzuqí
 - l. doothuoqi
 - d. pqúliñaqi
- F. didqááre

Garra gundi holóñoníñ (2)

Tha annúsá sanat tamantqásharú, athuruhá assudaanú aháthoqí thoñor aañá híí múnzu thá Íítóbiayú máré kqánnama u máré háraba maabí thoñor tha aqethó álú. Maabílegú ásholuo maabié aañiyú millañ. Thá roothálé álú, beerá alqahalú (athuruhá Itiobió) máré áháthó míñ thoñor thá Góndar thá máré pqaada maabí, máré hía thoñor tha annúsá déélí miilíyú maré mbá fuudí (anníl alqábiat u anníl alqázirag) máré bashu.

Assáqálo míñ maabí dqeethé tha abashoyúéqí, shá máré pqaada maabí adáárá máreyéqí lé mulele ñinéñ hoolágí. Mín thá mulelé dqeethéyúgú thá maabí gidi maréle ziaqí mbá sqúllá tha Súbe (Súbal). Ma maabí álé ziíqí tha abasho alú Súbal lufa haarú máre tháábá u feethálágú sha álé dquoosha.

Súbal (Súbe) assáqá lufa máré tháábá walá mula aramintqóqi u walá zañzañáqí sha áné bádá haarú máreqi, u walá mathí fédqáqí sha áné bákqá maabá gidi ñine añ tháñ ná buuna.

Ashan shúgo, athuruhá assudaanú míñ thá barthí múúfáláyú tha abashoyú, “Súbal” min marshá kqedqé, dqaaná kqedqé, iyú aqirá kqedqe u sqawará kqedqe máré úrshiña Súbal tháábálú míñ tha mungúnúñú máré shúúsha máré da almálikéqí ma daadó pqiishí sha áné áñesqiña márthê agur ndú máre. Assáqálo almálik u athuruhi kqedqe mbá hole, aré máre áné sqíkqá Súbal tha alú u máré ámasqa alú. Almálik zia sha shákari athuruhá kqedqe iyú goorá gó móreyéqí laakín min sqawará Súbal dqukquoqí bakqa ashúkuriqi mbá daathané athuruhi ádaarakqedqéqí gáshaqi aañá kqemeniñné ziizi u sqawará Súbalíqi. Dqukquoqí sha athuruhá adaarú ma gooráyú tha giigalá añ goodqá dqááñí u sha thápqígálá addáraja alú áné gáshá aañá máhaninéqi thá Súbal.

Giigí 1

I. Dqokqothá móthilá thá kataba míñ thá garrayú

- Náñ squlalá adáárá gíida athuruhá mbá hájámá Íítóbia?
- Beerá Ítiobia thoñor wááne hío máré?
- Náñ sqúllá muleelé ziaqí tha abashoyú?
- Náñ úrshíñágá almalik Súbal tháábá álú?

5. Náñ walá shákárágá almalik athuruhá kqedqe?

**II. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá büluéqí háthú
fútháthá shambá zíiné thá garrayú.**

Másal:- aramintqo ----- albúndug.

1. Athúruh -----

2. Haaru-----

3. Iyú iira-----

4. Iiqamasqa-----

5. Añ goodqa-----

Gadí ndimiilu thá guugúdá kqedqeyú ndu náfaqa máréqi tháñ shá máré haalu ndu ma boolí máre. Tha mbálé álú ndu gídi thoñorindú dqafaruqí mbá áhuhi máré rootha alú tháñ tha azzáman, thá añ, thá hu, thá giigí, thá gíñ áhiilá mbá wákkali aañá hú u thá thoñorindú dqafaruqí ñinéñ maané. Sháñ ákkada roothálégú tha zíiqí tha ndu kqilliñú, añ hoshalathá tháñ mbá ndú alqingiliizú.

Ndú Alberto	Ndú Alqingiliizú
Hu	Noun
Giigí	Verb
Ziizi	Adjective
Gíñ wákkali aañá hú	Pronoun
Rootha abúné	Subject
Gíñ müfi giigí	Object
Maabá gídi	Possessive pronoun
Gíñ pqúliñ giigíqi	Adverb

Másal: Assáqá hoshalilá hu tháñ, hú daalá maabéqí mbá sqúlilá ñine tháñ ñinéñ maané.

Másal: Mahámad, Áádam, Áli..... u müñgúnuñ.

Assáqá hoshalilá giigí tháñ gíñ fágadilá gíñ giólá tháñ áá mámanañ ñinéñ ma máré.

Másal: 1 Ábdu thiñi tqukqa. Thá rootháléyú thin tqukqa ñinéñ ma giigí u Ábdu shíñ hu ñinéñ maané.

Roothá kqalí shíñ tha “thaaná miilí adóqí”.

- milí ñinéñ ma ziizi sha pqúliñ gínéqi shambá zíiné.

Másal: 2 Ali u ñgó ñinéñ záaqí tha assúúgú. Thá roothá squruñiléyú Ali u ñgó ñinéñ wákkali aañá hú.

Másal 3:- Gali fia Mugu.

Gali ñinéñ ma rootha abúné

- Fia ñinéñ ma giigí
- Mugu ñinéñ müfi rootha (müfi giigí)

Másal: 4 Thaañá Ábdu adóqí mbá áfiithiñólá gadi. Thá roothá squruñiléyú,

- Tháñ ñinéñ gídilá
- Abdu shíñ ñinéñ gídí

- Roothá kqalí sha áfiithiñólá ñinéñ pqúliñ gíñ gióláqi wálla gíñ ágiithiñólá.

Giigí 2

I. Geerathá dqokqothá holilégú thá búlúéqí háthú ázalathága mootha shambá zióné tha almásálú.

1. Mahámad fia gadi. Mín thá roothá squruñiléyú ndí mbá ma rootha abúné?

i. Fia	a. Mahámad
m. gadi	l. fia gadi
2. Masáqad fia Booridá dqááñí. Mín thá roothá squruñiléyú ndí mbá ma rootha abúné?

i. Masáqad	a. fia
m. dqááñí	l. Boorid
3. Maabá dqááñí biidqá ñónsho na are. Mín thá roothá squruñiléyú ndí mbá ma gíñ múfi rootha?

i. Maabá dqááñí	a. na are
m. Ñonshó	l. Dqááñí
4. Gali kqóla Misqué maabúqi. Mín thá roothá squruñiléyú ndí mbá ma gíñ múfi rootha?

i. Kqóla	a. Gali
m. Misqué	l. maabúqi

Giigí 3

I. Geerathá dqokqothá ma daadólégú holí thá búlúéqí háthú móóthathá tha ndu.

1. Thoñorindú ááñá alhabarú náñ náfaqa gané? Roothathá.
2. Alyómá mbá zíí alqiris náñ hárígalá?
3. Alhábárá thámigalá ile ma álé hoshaliñlá tháñ tha attilfiziónú míñ wááne rothiláne?

Thoñorindú jézilá roothá kqáákqálá ndú álú tháñ

Haara u roothá dqúgurí mbá ambarú wálla mbá alkqulubú míñ wááne buriláne alú gú? Gádarilá álé buura alú míñ thoñorindú dqafaruqí (míñ aañá dqafaruqí). Roothá dqúgurí mbá holí shambálo gádarilá álé gédqá míñ tha aljerídayú, míñ tha alkitábú, míñ thá kataba biiló holiyú u míñ thá gíneñgunuñú. Mathí gádarilá álé thíkqa míñ tha akqaakqábú.

Haara u roothá dqúgurí mbá ambarú thíkqilá thá aañú thá tqoora. Assáqá kqaliláne sha thíkqálá thá aañú thá tqoorayú, assáqá tqorilá tha alhillayú, thá kqábálleyú u thá wárádáyú ñinéñ maané. Shaíné buriláne (jeziláne)? Mbá jézilá míñ tha almáktabú, mbá gárralá máálé múfigalá azañzaña ñinéñ maané.

Mbá jézilá laakin tha ndu dqokqotha ñinéñ maané. Assáqá giilá ndu dqokqotha lakín fédqí álé gia alhisáb roothéqí wálla dqokqothéqí mbá dqokqothiñlá tháñ bakqá fiinéyu u bakqá bádqinálu. Dqokqothá daalá tha ndu dqokqothayú lázim áné pqiisha, áné rakqasqa u áné ma thá thoñorindú ma íyu aqilí u thá hala baalá sha áhalu maabí ndu, bakqí maabá dqokqothilá áné da rootha alú (almaqlúma) ma pqishí thá bishi dqukqúnúñ.

Gíñ shákqallá tha abuura

- Gásamatháqi tha abuura háthú Geerathá haará haaháriñ máábi dqóñondi gábul gábul alyómá gií máré amahá háthú dqokqothatháyú na almáqáná haaháriñga máréne háthú kátabothá háthú gárrathá ahaapqúñuáthéqí tha alfásilú.

Alú limmá akqusqó / akqusqo ndu dñoosha/

- Aañá alhabarú gídi annúfaqá millañ sha thíkqílá thoñorindú alhabarú tháñ u tha áhalthiñ hatháñ gíñ tqokqolóyú.
- Hatháñ gárраó shambá burilá kqaakqálá ndú álú, shambá buriláne alú, gíñ burigaláne alú, míñ aañá buriláne alú u maabí burine alú.

Iiroothuá pqiishi

Dqokqothá thárláqi

1. Hathú haalá giñ kqaligaláyú márra sha iiroothuá pqiishíá?
 2. Náñ shábbaha hathúéqí sha thíkqílá thá iiroothuá pqiishíyú?
 3. Maabá rothi roothá sqapqí thá ile náñ shábbahiné háthúéqí sha gídigané alhibirá?

Rootha gundi afarua u alú limma

Gíigi: Mín thé garra kqalíyú thé Iiroothuá pqiishí Máré shakqala roothá zíiqí tha assandükqú ma faru gundi u ma ma álu buurá.

Gundi afarua garra	Alú limma garra
Gi - rí - k	Girík
Aba - báá - né	Ababááné
Al - yóó - má - máñ	Alyóómámáñ
Al - hí - bi - ra	Alhíbira
Ii-rooth-uá	Iiroothuá

Roothá gárralá ma bírthiñlá

I	A	M	L	D
Shimbil	Alhíkima	Musqilá	Assáqa	Maabí
Gorí	Abúné	Alhábar	Adá	Bele
Adáár	Gundi	Azoola	Bakqá	Bírí

Demósten, maabá gídi roothá sqapqí thá ile

Azzámáná holiňa thayú shókqóñ mbá tqáwárá alqaalamiqi thayú, agúrí mbágú dámí ádár náfaqaqi gú tha ndúyú asqabua shá máré áhatha maabí zíi márthé hu u shá máré mülá maabíqi na bishi thá rootha aaňá zíi álú búúra alhakuumó wálla aaňá buri ashaqabi alú. Gín gérali máré mbálé sha áné fia márthee alú gapqí sha áné thikqu sha maabí gídi alhibira thá iiroothuá pqiishí u maabí gídi algúdúrá roothó ñinéñ ma máré. Iiroothuá pqiishí tha ndúyú míhil alhíkímá mbáñgunuñ gádarigalá álé ábusqiña alú thá allamá damuuqi tha almádarasale.

Tha assakqáfá ziéyú thá Girík iiroothua aaňá zíi shaíne daagaláne? Shambá gíbílálá iiroothua thá Giríká gabulúyú sha álé áhatha alú, maabí thá Girík kqássabiqi gú shá máré zaňzaňa maabá squalalá sha Demósten.

Demósten gábula álé ólá Íisa almasihi sanat 372 ñinéñ olaláne u áné músha sanat 384. Attaqaríhá Démósten ashan gádarilá álé ágarraňa alhíkímá iiroothuó tháñ, gín gapqagané sha áné ma maabá roothó mbá gídi roothá sqapqí thá ile u shambá horané ma maabá gídi iiroothuá sqapqí thá ile hoshaliňa tháñ tha attaqaríhá kqedqeyú thaarethéqí.

Demósten múshagá ábune mín thá gadi ndu, maabí mbágú shíñ má ñiné alwakála tha abúnéyú u mbágú sállámágálá fuuda u shimbilá abune hárábá máré ñine thi. Shambá bálákqáné áné hásaba sha áné shahiňa maabílogú u áné ámothiňa shimbilá ábune mbágú hárábá máré ñine thi. Alyóómámáñ, maabí Démósten mbágú ágarraňí assáqá zaa máré aaňá giilá álú buura shá máré thámó ile maabá madi roothéqí u mbá gídi iiroothuá sqapqí thá ile mbá amasqiňlá álú millaň tha azzámáná máreyú mbá squalalá sha Kilistirát áá máré shúúsha Demósten shíñ thá márélé sha áné thámó ile roothéqí.

Demósten shambá thámáné ile roothá Kilistirátéqí u mbá maadáné maabíqi shambá ájebiláqi u mbá máhaniláqi thá roothá kqedqé, guudqa ñine thá bishié shíñ sha áné hórá ma maabá gídi iiroothuá sqapqí thá ile. Lé shókqóñ holi na maabí mbágú rothine sha mín alyómálo ñinéñ horalá Démósten tha alhíkímá iiroothuóyúéqí.

Girík ashan adárámáábí kqiri thá rootha, adárámáábí alfalsafó, adárámáábí alhíkimó u mbá máábí alhibiró ñinéñ maané, roothá ñésqí millaň ñinéñ maané maabí kqilliňéqí sha álé shuruňá asháqábá Atténsi tha are sha álé kqúúda alú buurá dqááñí sha álé thíkqa gamula roothéqí, u mbá gori mbálé baró sha álé hórá ma maabá gídi iiroothuá sqapqí thá ile u mbá ámasqilá álú. Tha alháláléyú, Demósten assáqá giáné asháqábé alú buurá kqedqe mbá alqawalú ashan hásábálá sha walá gádari iirooyhuá, álé ákqiikqithiňugá roothá kqedqeyú ma álé daagalá thoňor u ma álé kqaligalá sha “kqala shúgo u walá shambálo ñinéñ kqaliláne” ma álé ámoomothiňlá ñineyú. Giñ ziagané shambálé, Demósten ma rootháqí booloyú kqedqe gosqí, halá kqedqe labasquqí u shoorá kqedqe kqiikqithiňu ndu, u ashan dqúgurí ñinéñ shábbahagané márthéqí sha walá gádari iiroothua u walá maabá shohiňí sha álé thámagá roothá kqedqezi thá ile ñinéñ maané.

Mín mbálo baró, Demósten ásheherá booló kqedqeqi mín thá maabiyú áné gúda ñine dqukqúnúñ u áné baró thárá alhikímá musqilá iiroothuaqi tháñ garrá ñine dqukqúnúñ. Sha áné muusqa hala kqedqe mbá labasquqí, áné fuudqa bele biiló ñine tha ndiyú áné baró állama rootha ma ñinálé koorakiñi thá booloyú dqááñi ñine dqukqúnúñ míthil maabá húshálu léminá hala kqedqe muusqáqí u booloyú kqedqe fish pqudaqí.

Ma sharma mbálé fish, sha áné állama shambá gádariné sha áné goorá maabí thá booloyú assáqá húshí máréqi shá máré ákqiikqithiñu ñiné roothayú assáqá ádidiñé álú buurá, áné ádá áné shúriña tha albáhari ndu ma ñinálé rothi thá booloyú dqááñi, assáqá gulukquu firi albáhárú u mbá shapquthuné thá bele le u tha azoola busqikqe le áné ásheeru thá booloyú kqedqe le. Mín thálo áné baró muusqa báára hu mbá gúdiné thayú thá bele bishi áné tqáwalaqi thayú Shuhúr walá ma ñine hííqi mín thiíthí. Shambá gapqané thoñorindú gálaabiné arráí famiiliu tháñ thá roothá pqiishi u mbá sqabí, áné gúda ma gárra alkitábá squalalá sha Tulidád mbá kátáblá máábá alhikimó u ma álé sqéésqeñné tha alyoomú lé Tamánia marrát. Sha áné dqúkquthiñha hasabá bíshú u sha bakqá áshaginé maabí sha áné híaqi mín thá báárayú u sha bakqá zíí bishi mbá máthí kqali ñinéqí sha áné ádá aañá holí ashaqabéqí, áné kqeesqa buushá kqedqe alú annús u áné bákqá annús áné baró gúda tha areyú dogoshi mbá walá bakqí ñine sha áné ithiga maabíqi.

Demósten míimbá tqáwálánéqi thá guugúdá zííqí shambálé, ma álé ágarrañ booló kqedqe u ma álé gápqathiñ añ tha almúh, ma álé rothi thá booloyú dqááñi ñine dqukqúnúñ míthil maabá húshálu, ma álé gárra alkitáb u ma álé máthí sqéésqeñné lee Tamánia sána u mbá baró ábadqiñáné booló kqedqeqi, mbá muusqáné roothá kqedqe u mbá ápqíláné hala kqedqe ndu thá bele u thá roothá, mathaqi baró áné già iiroothua tha alú buurayú. Assáqálo maabí buurálú kqílliñ thá aañáleyú shambá haalá máré iiroothuá kqedqeyú máhánáqi gú millañ, Demósten baró wássáláqí giñ kqapqnéthi.

(Kabbádé Tilaahún, 1994, 31-32, mbá maahú muusqá baalá shúgo shambá ágarrañláne tháñ).

Giigí 1

I. Geerathá dqokqothá ma daadólégú thá búlúéqí háthú móóthathá tha ndu shambá ziíné thá garrayú.

1. Demósten ndá múshagane?
2. Ndálááthá shúúsha Demósten sha áné thámó ile iiroothuá sqabíéqí?
3. Náñ ásheherágálá Démósten booló kqedqeqi míñ thá maabíyú?
4. Náñ fuudqágálá Démósten bele biiló ñine tha ndiyú?
5. Wááné shúriñálá Démósten mbá roothágáné /mbá kóórágágáné/ thá booloyú dqááñí?

**I. Geerathá dqokqothá ma daadólégú thá büluéqí mbá
ma roothá assé háthú móóthathá sha “assé” u mbá
ma roothá busqañú shíñ háthú móóthathá sha
“busqáñ”.**

1. Demósten giída niñé mbá gúdáné tháñ thá báárayú.
2. Demósten ásheherá booló kqedqeqi míñ thá maabiyú.
3. Iiroothuá pqiishí náfaqa maabi.
4. Demósten ápqilá hálá kqedqe ndu thá hangír.
5. Demósten kqeesqá booló kqedqe alú sha bakqá huluuné thá maabíle.

II. Roothá giilá tha abuura

1. Demósten shambá goozuoné thá booló kqedqe le sha áné maada rootha /sha áné giída ndiyú sqaabí/ roothushúthaqi tha alú. Pqishíá walá shúní? Shaíne?
2. Geerathá maabá ágarrañ hathú dqukqúnúñ mbá gídi iiroothuá sqapqí thá ile ma álé rothí háthú ázalathá rootha alú máñ míñ thá góngú rothinéyú.
3. Ndí mbá pqishí? Rootha iijahazá thá katabá álé garra maabíéqí wala rootha iijahazá thá kataba álé dámá tha alú? Náánóqí? Roothutháqi thaalú.

I. Geerathá dqokqothá ma daadólégú thá büluéqí háthú áhorathá aañá dqeñethiyú thá moothá shohiñí.

1. Demósten gábulá álē ólá Íisa almasíhi sanat _____ ñinéñ olaláne u áné músha sanat _____.
2. _____ ñinéñ gíida alhíkima thá iiroothuayú áwali.
3. Demósten sha mbá thámáné ile iiroothuá _____ qí áné baró áshehera booló kqedqeqi míñ thá maabíyú.
4. Demósten ásheeruo booloyú kqedqe thá _____ le.
5. Iiroothuá _____ ñinéñ thámagalá Démósten ile.

Alkqaanúná roothó

- Gíñ rothilá aañá buri máábí álú kqilliñ gádariña áñ kqala sha roothá rothilá aañá abuuró.

Rootha iijahazá

- Rootha alú azala
- Rootha alú apqiipqisqa /agosqiña/
- Alhádáfá roothó fagada
- Maabí buri alú fagada
- Rootha alú roothuláqi thaalú u gíñgú pqadiné jahaza
- Rootha alú roothuláqi thaalú shambá ádidiñláne allama

Sha mbá ádidiñlá roothá ma jahazá

- Rootha adidiña shambá sqabiné maabíeqí thá ile
- Ma maabí rothí álé tháma albáál maabí thámi ileyéqí walá ma gú sqabiga róótha thá ile thoñorindú ádidiñlá rootha tháñ álé thóhaqi
- Álé dqoosha rootha ndu baró tha assaláma

II. Roothá shákqallá tha abuura

1. Gásamatháqi tha abuura háthú ázalathá rootha alú máñ míñ thá roothá zíóqiyú tha assandúkqú háthú muusqathá hu ma pqishí háthú gárrathá tha alfásilú ma álé thámiga ahaapqúñuáthá ile.

I. Geerathá roothá squruñí ma daadólégú thá büluéqí háthú muusqathá katabá tha alkqaanúná roothó.

1. Ahamad adáqí tha assúúgú áné shibila misqe assúkar kqori u bilia
2. Adá gagá tháñ alú
3. Añúne shibilooño shiñira bírí lé
4. Ammá núúra kqali wala ma ñgó dámó ñiné albatqaania bakqá ádoño
5. Sitú damo uquñ min tha assúgú

I. Geerathá roothá ma daadólégú holí thá büluéqí háthú shákqalathá roothá squruñí tháñ.

1. Oori
2. Rootháqí
3. Alkitábá máre
4. Gúúra
5. Gulukquqí

II. Geerathá roothá ma daadólégú thá “I” hu háthú áhulutháqi thá roothá gú holí le thá “A” hu mbá gú shabbahau máré tháñ.

I

1. Gíbíláné
2. Zañzaña
3. Gulukqua
4. Ájjabiqi
5. Ñalú kqedqe
6. Alú buura
7. Thá fuulú
8. Fútháné

A

- i. ashapquthua
- a. Alú limma
- m. Fíkkáné
1. Boolá kqedqe
- d. Rithiñáné
- e. Máhani
- f. Thá báárayú
- g. Tqirihiña
- h. Gulguña

I. Geerathá roothá squruñí ma daadólégú thé búlúéqí
háthú kátabathá tha alkarrásáñgámayú háthú pqúáthá
hu mbágú ma “hu” u mbágú ma “giigí” míñ thé roothá
squruñiyú.

Másal: Ámuna fethi añ tha almáktabú.
 hu giigí

1. Niñé dqááñí pqarthi thañ.
 2. Musháñ baalá mara firi hu míñ tha awárú.
 3. A mééra almóz firi thá kqéélíyú.
 4. Athúruh fia boorid doño.
 5. Mia gaga búúñu.
 6. Gadi baalá gúúra algímmá Bárañ baalá.

**II. Geerathá dqokqothá ma daadólégú thá büluéqi háthú
ázalathága alhárífá dámí moothá hulunéqi tháñ.**

1. Demósten wááne banané?
 - i. Thá buliyú 1. Thá beleyú m. Thá báárayú 1. Kqíllíñ ma mootha
 2. Demósten shambá thámáné ile roothá kilistirátéqí náñ giáné?
 - i. Adaqí thayúéqí a. dqukqaqí tha alhillayúéqí
m. Adaqí thá báárayúéqí 1. Walá zíiqí mbá ma mootha
 3. Girík adáárá naano maané?
 - i. Mbá alfalsafó a. Mbá alhibiró m. Mbá alhikimó
 1. Kqíllíñ ma mootha
 4. Kam marát sqésqeñálá Démósten alwárgayú tha alyoomú sha áné államaqi?
 - i. 6 marrát a. 7 marrát m. 8 marrát 1. 3 marrát
 5. Náñ giálá Démósten sha bakqá huluné thá maabíle?
 - i. Ásqawarthiñá ñálú kqedqe a. Ñíisha oorá pqiishí
m. Kqeesqá bushi alú annús d. M u L maréñ ma mootha

I. Geerathá roothá ma daadólégú thá büluéqí háthú daathágá roothágú dqafaru máré tháñ.

Másal: Ámufu----- Áfikau

1. Gasama
2. Kqeeda
3. Dadapqí
4. Sqáriyu
5. Áshuruñáné

II. Geerathá roothá squruñí ma daadólégú thá büluéqí háthú áhorathá aañá dqeñethíyu thá roothá ádíné tháñ.

1. _____ shoorú ola húuhúlú thá dúléyú.
2. Afanfé _____ alú míñ thá sqakqayú.
3. Masáqad dqííñha _____ sha thiñitha ñiné amúhuléqi thá gafayú.
4. Maabá ólí ábúñó ma kqálagañó sha oqó, maabá ólí diidíñó ñgó shiñ kqalagá sha _____.
5. Abbáñó na agúdíné kqaligañó sha _____.

III. Gíñ shákqallá tha abuura

1. Ázalathá rootha alú mbá máábí hali hú háthú gásamathágaqi tha abuura háthú kátabathá ma pqishí tha alkqaanúná roothó áá ázalathágá gadí máñ áné gárra tha alfásilú ma álé musqi ñiné máábá ágarrañí.

Kqiira tha almáqana

Kqiira tha almáqana roothá dqaakqu fámíili tháñ ñinéñ maané assáqá sqásqariñ máré u thá guugúdá máreyú. Kqiira tha almáqana shábbahaqí tha namuqí máré rootha dqaakqa tha almáqana laakín rootha holónóníñálo roothá dqafaruqí ñinéñ ma máré. Rootha dqaakqa tha almáqana gádarí áné ma kqiira thá rootha laakín kqiira thá rootha walá gádarí áné ma rootha dqaakqa tha almáqana. Rootha kqiira roothá walá maaduqí mandáñ na almáqana mbá fédqí kqaakqáb ñinéñ baró thíkqiláne na gíñ kqábóné. Rootha gádarilá álé dqaakqa thá haará, thá roothá dqúguri ma gídi assír.

Rootha kqiira gádarí áné ma roothá ádí thá shúli mbá gádarilá álé daagá booleyú haaró álé haará ma sqawarí. Roothá ma kqiira bákkí maabá fúthine áné kqábá añ thaalú u áné káyafaqi.

Maabá kátabí rootha kqiira wálla maabá rothine, rothiné ma gídi are u gundi mbá báni. Rootha gundi roothá báni mbá zííqí tha alfájara gundi mbá walá madí assáqá rothiláne ñinéñ maané. Rootha are shíñ gíñ fágadilá thá roothayú u míhil adidíñá kqedqe thá booleyú ñinéñ fágadine máábá gárrane. Rootha gundi gídi assír u rootha are walá gídi gíñ báni. Maabá walá árrawas roothaqi walá thíkqíné na almáqana. Roothá ma giigí thá rootha dqaakqa kqalgalá tha abuurá roothó. Assáqá fúthiláne gássamilá ale añ hollóñoníñeqí. Mbá fúthilá tha adidíñá kqedqe sqúllá rootha are u mbá fúthilá shíñ thá thoñorindú báni sqúllá tha rootha gundi. Hoshalathá almásálálé tháñ thá búlúéqí.

Másal:-

Náánóá maabá gídi gi,
Ma ali gió gínmáñ, náñ walá ráshadigañógi,
Maabí thaare mbá fiigañógi.

- Abuurá roothó ----- maabí thaare.
- Rootha gundi ----- ma ali álé madiláqi.

Rootha gundi thálé pqúliñ maabíéqí sha ñine ábútháláqi na addáraja maabí thaare.

Giigí 1

Gárrathá garra biiló ma daadólégú thá búlúéqí háthú áhuhathálú na abuurá roothó u na rootha gundi kqedqe. Shákqalathá míthil sha mbá zióné tha almásalá belloyú.

1. Bakqá pqadiháne squriñga áñ,

Na thoñorá kqedqe,

Sha dám gíñ ñésqi ñine thayú.

• Abuurá roothó _____

• Rootha gundi _____

• Almáqana _____

2. Kqaligané híiqiñ thiña,

Algurása hoshali,

Mbá muumúliñá haráñiqi míñ tha alhállayú.

• Abuurá roothó _____

• Rootha gundi _____

• Almáqana _____

3. Hoshalathágé gadilé tháñ,

Walá nóshi fuudá Beñení,

Íllá áné thápqá sqiisqíkqiqi tha ashúkqúlá kqedqeyú.

• Abuurá roothó _____

• Rootha gundi _____

• Almáqana _____

4. Múúfa na muufa ma pqishí,
Laakín ma bádá ñgóqí,
Bakqá ássafiñóqi.

- Abuurá roothó _____
- Rootha gundi _____
- Almáqana _____

I. Geerathá roothá squruñí holí thá búlúéqí háthú móóthathá thá kataba shambá ziíné thá garrayú.

1. Náñ kqalgalá sha kqiira tha almáqana?
2. Kqiira tha almáqana u rootha kqiira tha almáqana náñ dqafaru máré tháñ?
3. Rootha dqaakqa tha almáqana gádari áné ma kqiira thá rootha yá? Náánóqí?
4. Kqiira thá rootha gádari áné ma rootha dqaakqa tha almáqana yá? Náánóqí?
5. Ndí roothá gádarilá álé dqaakqa thá haará, thá roothá dqúguri mbá gídi assír?
6. Ndí roothá gádari sha áné ma roothá ádí thá shúli mbá gádarilá álé daagá booloyú haaró ma sqawari?

II. Gárrathá dqokqothá ma daadólégú thá búlúéqí mbá dám roothá ma assé háthú móóthathá sha “assé” u mbá dám roothá ma busqáñ shíñ háthú móóthathá sha “busqáñ”.

1. Roothá ma kqiira bákqí maabá fúthine áné gápqá añ thaalú.
2. Maabá kátabí rootha kqiira /maabá rothine/ kátabiné walá ma gídi are u gundi bání.
3. Rootha are thá rootha gundi kqiirayú roothá bání ñinéñ maané.
4. Rootha gundi thá rootha kqiirayú gídi assír.
5. Roothá ma giigí thá rootha dqaakqa kqalgalá sha abuurá roothó.

Giigí 3

I. Geerathá dqokqothá ma daadólégú thá bólúéqí háthú móóthathá thá kataba.

1. Rootha dqaakqa ale añ kámmu gásamiláne?
2. Rootha dqaakqa tha adidiñá kqedqe náñ kqalgaláne?
3. Rootha dqaakqá mbá fúthilá thá thoñorindú máñ náñ sqúlláne?

Iyú mootha

II. Móóthathá dqokqothálegú holí thá bólúéqí thá kataba

1. Ázalathá rootha alú sqapqí thá ile taláta háthú kátabathá u háthú Gárrathá geedié tha alfásilú.
2. Kátabathá thoñorindu taláta mbá daalá garrá ma katabá tháñ thaalú.
3. Kátabathá annúfaqá mbá alkqaanúná roothó holoñoníñ.

Alú limmá akqusqó /rootha aré akqusqó/

- Roothá sqapqí thá ile ziizí kqedqe tha ashákilá kqedqe; ziizí ñinéñ dám rootha are u ashákil shiñ shambá daaláne ñinéñ dámné. Ashan shúgó tha rootha alú dqafaruqiyú gú sha álé jáhaza roothá sqapqí tha ile fédqí álé jáhazaqi millañ.
- Rootha jahaza u thoñorindú daaláne tháñ, alhádáfá kqedqe u maabí daagaláne ñgó fágada ma pqishí.
- Roothá sqapqí tha ile jahaza fédqí ñgó gíidagá alhíbira.
- Rootha kqiira tha almáqana gádarlá álé kátaba, álé garra tha alú u bakqí maaba sha áné kqábá añ thaalú lámmin áné thíkqa assírá kqedqe.

Anaakqashua**Rootha gundi afarua u alú limma****Giígi:**

Mín thá garra kqalíyú thá Anaakqashua máré shakqala roothá ziíqí tha assandúkqú ma faru gundi u ma ma álu buurá.

Massal: Ga - bu - lú Gabulú

Alhárif	Gárra ma faru gundi	Gárra ma damu ndu
A	Ma-zuo - qi	Mazuqi
B	Nuu - lua	Nuulua
D	Alqaa- dáb	Alqaadáb
E	Alqáá - da	Alqááda
F	Anaa-kqas-hua	Anaakqashua

Dqokqothá thárláláqí

1. Hathú haalá gíñ kqalgaláyú márra sha anaakqashua u iiroothua yá?
2. Anaakqashua náánóqí mbá giigaláne?
3. Hathú tháma ile anaakqashuquéqí márrayá? Anaakqashuá thámaga háthú ile ásqrathá hu shambá ádidiñáláne?

Anaakqashua

Gíñ kqalgalá sha anaakqashua anuuluá gii máábi hóloñoniñ wálla maabí tha abuura holoñoníñ ñinéñ maané. Gíñ mazuolá ashaqabañkqáqi tháñ míllañ ñinéñ maané u hásabilá tha assinín mín mbá tharanéqi.

Anuuluá shokqoñú u anuuluá gabulú ma álé ma sha gú gídi gíngú namu máré tháñ nambiiló mbáñgúnuñ, adqafaruá máre dqáñí físh míllañ. Tha adáárá mbáñkqayú anuuluá alqaadó mbágú mazuo maabíqi tháñ dqafaruqígú míthil adqafaruá aañú u míthil alqáádá máábí aañú.

Thoñorindú alqaadó mbá fúthilá anuuluá sqíkqóqí tháñ shambálo fish dqafaruqí tha adááráñkqayú.

Asháqábá mbá alkqómíá albertó /maabí thá Belaashangúl/ mbá gabulú tha adáárá mbáñkqayú gíida anaakqashuá alqaadó mbágú mazuo máréqi tháñ u ma geeru ndu tha mbálé le mathí gú gíida thoñorindú alqaadó mbá fúthí máré anuuluá tháñ ma sqikqaqí.

Anaakqashuá alqaadó mbá máábí thá Belaashangúl mbá gabulú gásamiqi tha alqáiná holloñoníñ. Anaakqashuá nafareenú u anaakqashua tha abuura /alú moorua/.

Anaakqashuá nafareenú gádarí áné sqíkqá ma nafarén hauoga róótha alú wálla ma roothá shúni máñ zié mbá áhulu maréqi u ma sharma mbálé ma zíiqí maabá kqolí bishi maamánáñéqí gádarné áné núla ma sharma roothámáñ.

Thaañá máámánañ ma bashuoqí thá thaañá máámánañ le maabá thááñá gooróláyú gádarí áné núla maabá gídi thaañá gooró thaañá kqedqeyú. Anuulua alqáinálé thá guurú ñinéñ squaluugaláné máábí hóloñoníñ alú mbágú gapquóqí ma shóllá gundi. Ma sqikqaqí shambá sqíkqíné kqillíñ anuuluálé walá hii mihiyú.

Lé ma maamánáñ mûsháqí wálla ma dúrráqi tha abashoyú rootha iigeera, maabá nulóqí hakama u asaalaha walá gashí gú tha alqáádá máábí gabulúyú mbá Belaashangúl.

Anuuluá sqíkqí tha annúsá nafareenú shambá fúthiláne u mbá móthilá maabí thoñoréqí tha alqádá Benishangúl mbá gabulú ñinéñne maayu pqueerá thá búlúéqí ma sqári hú.

Ma anuuluá nafareenú sqikqaqí u áné dúrrá máámánañiqi wálla ma maamánáñ zálámólá máámánañ thá gínmáñú maabá ma zalamá ñinéñ ádí áné gápqa maabá dqááñí mbá gídi alqáhali ndu /mbá mau alqáhal/ thá maabá zálámóqí le áné shahiñagá roothá shúni zíóqí kqillíñ walá ma fasqiné ndu thá búsqáñ dqukqunúñ u ma álé shíñ thámgané ile ma pqishí. Maabá shahiñogálá laakín walá daa moothá máñ ma sharma áné kqalagá bás sha “mathá ñgó ádí sqúlólii”.

Mín thálo maabá shahiñogálá mbá sqárigá áñ assabá kqedqéqí ma wássáláqí maabá gió roothá shúni thi thá kqedqe u áné dqokqotha sha bassé ñine gíidó roothá shúni thá fúlán leá? Laakín walá háákaané ñinéqí thálo na gíngú haalónéyú kqillíñ. Maabá ma shahiñá ma álé walá kqithí búsqáñ áné gámúla ñinéqi sha zíóqí na roothálo. Mín thálo áné móóthágá ndu sha bakqá haliné aañiyú fish sha ñine gió roothá shúni máñ gáne lé alyómá gerilá roothaqi u shambá pqueriñne assáqá gápqilá ñine. Áné baró máthá thá kqedqéqí.

Dqokqothá shórílá ndu tháñ

1. Náánóqí shábbahaané háthúéqí sha áshehergalá maabí mbáñgúnuñiqi u geedíqi sha bakqá hali máré roothayú?
2. Shaíne shábbahaané háthúéqí sha maabí adí gú ádidiñ rootha iigeera?

3. Addálfágú fudqilá tha alhálwayú holloñoníñ ndáláthá shábbahaané háthúéqí sha adí dqóñóshíñe tháñ? U náánóqí mbágú ádqoñoshiñgaláne tha addálfa alú?

Maabá shahiñogálá miiimbá ázáláné maabí dquoñondí mbá alhilló mbágú madi hú 5 le 7 náfar assabá kqedquéqí mbá sqárígá áñ ma gú wássálánethi gú kqilliñ thá máre áné mádiñagá sha roothá shúní zíiqí tha annúsá filánatháyú u máré kqíthága alyómá geri máréneqi tháñ.

Maabá shahiñogálá áné baró da alhábar gundi maabí shahiñuóíeqí shá máré thikqu alyómá múúfólá almuaíd u tha alhálwá maanéyú sha álé geera roothá shúní máreqi. Alyómá múúfólá miiimbá wássalné maabí geri roothaqi u maabí shahiñuóqí ma álégú fii alú aañá kqáló máré shá máré hulu. Alyómálo alhálwá gerlá roothe thayú álé áfethiñayú u álé thaarayú tha abírish wálla addarhadqí ma pqishí, álé fuudqayú tha addálfa holloñoníñ u álé daa ndu maabí mbáñgúnúñeqí u geedí kqilliñeqí sha bakqá ithigí máré aañiqi tha alhálwa ndúéqí sha rootha zíiqí illa ma maabí kqóda are

Maabá shahiñogálá ñinéñ thári hu tha alhálwayúéqí bádiri u áné da ndu mihiéqí sha asqíisqi holígú shókqóñ máré muusqa thiñthiñ hu u gíngú mérlá. Maabí mbáñgunuñ mbágú sqúlólá shá máré geera roothaqi márégú fish tháró hu maabí roothóéqí máré wássalo míñ thálo ma álé gú ádqoñoshiñlá tha alhálwayú aañá thaarogáláne añ gú. Maabí shahiñuóqí gú walágú áhiilá tháñtháñeqí walá ma maabí geri roothaqi fio alúgú kqilliñ. Thá shúli hu ñinéñ gashí máré lé assáqá burilá alú kqilliñá hollilá.

Miiimbá buurá máábi kqilliñ alú baró, maabá alhalwó áné híaqi thuuthéqí áné hoshaliña añ tháñ alhálwa hu u añ kqilliñeqí sha bakqá zíí máámanáñ mbá ithigí aañiqi u mbá bání thá shúli hu sha áné ágora roothá shúní thá ile áné háraba ñine u sha áné shárfatha roothá shúní tha alhillayú.

Mín thálo álé baró sqúlá maabí roothogú tháñtháñeqí álé gú pqááragá dquoñosha tha albírishú sha maabí ábúthá alqihtiraamia nduqi u mbágú ágosqiñ maabí ñinéñ ma máré, álégú ádqoñoshiñha tha addálfa alú kútur kútur ma gú squruñuuqi lé assáqá kqódilá roothaqi.

Min maabígú geri roothaqi maabá dqááñé tha alqúmúrú u mbá madi rootha ñinéñ daagalá thoñor sha ánéadidiña rootha iigeera.

Maabá daógalá thoñor áné baró pqudá rootha ndu sha “zíiqí roothá shúní mbá haaló márémáyú sha sqikqóqí ñinéñ buurogá máré álú shá máré muusqa u shá máré móótha maabí alú míñ thá thoñorá shúniyú”.

Mín thálo áné baró da thoñor maabá shahiñóqieqí mbá ma zalamá sha áné hááka márthé roothá shúní sqikqóqí tha annúsá máreyú. Maabálo assáqá rothiné maabá ma shahiñá walá bakqilá sha áné ákqithu ñiné roothayú u sha áné áhatha are alú sha áné hoshala maamánáñ tháñ áné gáshá ma thámi doño thá sqakqayúéqí.

Maabá ma zalamá miimbá háákaané maabíé gín zióqí kqilliñ álé máthí da maabá zálámóié thoñor sha áné shíñ da arrái kqedqe thá roothá haalónéyú álú.

Ma álé thámi alú thá sqakqayúéqí ñinéñ gádarné sha áné rootha. Miimbá kqóodá máré roothá máreqi maabí dquoñondí mbágú geri roothaqi máré baró ádagazu roothaqi ma álé pperi máréyú, ma álé gú híina maabá nulóqí, ma álé ádqashiñ máré álú u ma álé búsqí máré álú. Maabálo walá gádarí áné kqala gínmáñ ma sharma alú thamthám thá sqakqayúéqí. Mín thálo maabí shahiñuóqígú álégú gágiña alú thuuthéqí sha álé hákama maabá nulóqí.

Dqokqothá shórílá ndu tháñ

4. Alhúkumá holígú shañíne shábbahané hathuéqí sha adí hákamlá tháñ?

Alhúkum gádarí áné ma thá fuuda, thá shimbilá handuñú mbágú holí míthil thañ, mia, mereere wálla misqué. Ma sharma mbálégú fish maabá nulóqí maaba gádargalá álé hákama sha álé góráqi thá diiñí, álé állaga thá thigu u álé fia tha alkurbáji.

Alhúkumá shohiñí miimbá taafaguoláneqi thaalú álé máthí sqúllagú tháñtháñéqí álé gú ásqara roothá shúní gó móótha addamín. U ma shíñ ma sha fiifí tha alkurbáji wálla iigoogór thá diiñí wálla allaga thá thigu ñinéñ maóné shíñ algábal ñinéñ hákamlá maaba.

Miimbá hákámáláne álé máthígú móóthágá ndu shá máré máthá álú mín thá thoñorá shúníyú sha thoñorá mbá asheetqaanú ñinéñ maané.

Ma má sha fuuda wálla shimbil ñinéñ hákámólá tháñ álé daagá alyóm mbá dáfaqaanéne tháñ u áné shúúsho addamín. U ma shíñ ma sha fiifí tha alkurbáji wálla iigoogór thá diiñí wálla allaga thá thigu ñinéñ maóné shíñ algábal ñinéñ hákamlá maaba.

Alqáhir baró maabá nulóqí álé kqalagá sha áné áhátha áné hásqüla alqáfu maabá zálámóné thi u min maabí geeró roothaqi kqillíñ. Míthil shambálé maabí nuuluóqí u mbágú damuó roothá shúní thá bishi álé gú móótha thoñorá pqiishieqí.

Shambálé maabí kqóda roothaqinné álé baró pqáhá añ maabí ithiga áánéqí u alqáhálá máábí shahiñuóqígúe kqillíñ máré thiña gíngú jáhazóláqi u máré méra ma dqukqúnúñ ma álé gú wáanasí, ma álé gú buusquuqí huzúúzuñ

maabí giidó rootha wáanasí gú ma pqishí u buusquuqí gú. Maabí fia roothá shúúní ndúnné álé baró faru gundi tha assaláma míthil aañá walá zióróótha mañ.

Giigí 1

Dqokqothá móthilá tha ndu míñ thá garrayú

1. Náñ giigalá anaakqashua?
2. Anaakqashua kám náfar giiné?
3. Náñ áshehergalá geedíqi sha bakqá dqóñóshí máré aañá naakqashulá?
4. Náñ fudqi gala addálfa holloñoníñ tha alhálwayú?

Dqokqothá shórílá ndu tháñ

1. Náñ thíkqó háthú mbá tqokqoló thá garrá belloyú?
2. Alqáádá máábí gabulú mbá musqi máré roothá shúní tháñ ma sqikqaqí tha alhíllayú shaíne thíkqó háthúne? Alqáádálé náfaqaláqi tháñ hássi mbá zíigá áñ aañá gúdí háthúá? Walá mbá zíiqí shaíne náfaqaláqi tháñ?
3. Anuuluá mbá azzamanú shaíné shábbahaané háthúéqí sha zíiné?

Garra gundi 2

Alqáádálé mbá zíigá áñ adé ma dqukqí hú u thohaqi tha anuuluá azzamanúyúéqí mbá ádi ásvarña hu fish thá bülúéqí.

Tha azzámanáñkqayú anaakqashua walá tha annúsá máábí shahiñuuqíyú bás ñinéñ sqíkqíné.

Thá aañá mbáñgúnuñú u thá gíneñgunuñú anuuluá dqafaruqí giilá. Másal thá buá mbá assiaasóyú, maaba dqukqúnúñ gádarí áné ziá hu abuurá assiaasó dqukqunúñéqí u áné kqiira roothá mbá ábuuramañ iyú. Tha mbáléyú asháqab ñinéñ hórí ma maabá hákamí tha annúsá máreyú. Thá booloyú hákámó asháqab tháñ abuura dqukqunúñ áné goorayú u abuurá mbáñgúnuñ shíñ máré ruusha.

Míhil shambálé, tha annúsá géedí gárraqiyú anuulua sqikqí ma arrái dagazuo alú. Anuuluá shákqal géedí gárraqí mbálogú ma ppeeráláyú maabí thíkqi añgundi maadá pqiishí tha anuuluá azzamanúyú mbá giilá hássi. Adidíñá ánúúluá azzamanú gásamlá thá thoñor hollónóníñ. Giigí mbá iijahazó u giigi mbá anaakqashuó ñinéñ ma máré. Maabi mbágú kqallá sha gádar anaakqashua ma pqishi assáqá jáhazi máréqi anaakqashuéqí náfaqaqi gú thá aañá pqúlí alhábar shá máré buura rootha are alú mbágú huluqi thá rootha alú mbá anaakqashuó le. Mbálé gádarí áné ma iiroothua thá maabá alhibiró le wálla gíngú ma katabá garra wálla thá thoñor hollónóníñá kqedqe.

Miimbá buuráné alhábar alú, mbágú áámaniné tháñ sha náfaqa ñine áné muusqa hu gú ma madqu gundi u áné baró thóháqi tha alwárga asqomó baaláyúéqí ma azañzaña ma dqúguri.

Gíñ gó máré mbálé óóshi maré añ sha bakqá dqúkqí márthé thoñoriqi u pqadi maré shá máré dqíñá adidíñá roothó alú u shá máré rootha mbágú shohiñí bás.

Maabi naakqashuqí miimbá buurá máré alhábar alú mbágú huluqi tha alú roothóle u mbá muusqá máré azañzaña hu ashúkqúlá máre mbá

pqeriñí iiqallama ñinéñ maané. Iiqallama thá thoñor hollóñóníñ ñinéñ ádidiñ méréne.

Mbá alqawalú, máré államaqi ma álegú hoshaliñ booló máre tháñ tha almúndurayú u mánáñ shíñ máré államaqi ma álegú hoshaliñ máábiñgunúñ tháñ shálégú daagá arrái.

Mín thálo baró áá máré guudqa thá rootha aré anaakqashuóyúéqí. Maabí naakqashuqí gábulá máré thárá anaakqashuaqi áwali máré geeru u máré madínu alú roothóqi.

Mín thálo baró áá máré náfaqaqi thá gundi madquá roothó máré mádiña annúkqútqá mbá anaakqashuóqí gú ma madqu gundi u ma sqári hú.

Azañzañá dquguriñí mbágú múufó máré tha alwárga asqomoyú gídi alfáídá dqááñí thálé. Pqadi maré shá máré ádidiña anaakqashua shambá shohiñné u shá bíshi bádqia maré. Tha mbáléyú laakín pqishí ma pqúálá hu sha bishi badqia thá ijahazá dqááñí ñinéñ huuláne.

Arrái dqethiqi gú min abuurá máñ /mbágú kqiri roothayú/ álé thámagá ile ma pqishí u álé múúfa azañzaña roothágú gápqiléqí sha álé kqiirayú. Gíñ zíigáné mbálé ashan náfaqaqi sha álé muusqa rootha hu u sha álé muusqa arrái pqiishi hu mbá gádarí áné kqiira arrái maabúyú mbágú dqeethóqi.

Annúkqútqágú gápqí sha álé gú thámaqi tha albál mbáñgúnuñ físh, assáqá naakqashulá busqikqe iimuluá mbá walá gapqílá álé gáshaqi, álé ábara booloyú shambá hali máábi kqílliñ roothayú u álé hoshaliña maabí thámi ile tháñ ma maabí rothi.

Maabí gú naakqashuuqi ma pqishí u tha alqádabá kqedqe walá gú shúruñ hu thá giigí maahú kqueerá thá bellóéqí laakín ákkadí gú fish sha tha anaakqashua máreyú rootha aré mbágú áháthó máré álú u anaakqashua máre kqílliñ mbá múli bíshi máábi thámó ileqi, mbágú huluqi tha algúdúrá máábi thámó ile le, mbá walá múliñ alhoríá mbá ndimiiliuqi u mbá walá áshunthiñ maabié añ ñinéñ maóné.

Fágadi máré sha adaalua tha arrái le ñinéñ maóné laakín walá thá maabí le. Gérabi gú shá máré ádidiña anaakqashua máre ma huluqi tha azzáman le. Dqiñí booló máre alú sha bakqá híí máréqi min alú róóthá naakqashulá tháñ.

Walá ma maabí íhtarama maabí mbáñgúnuñ ashan walá maabí gádarí álé ashagu u álé thíkqa alqihtirám maamánáñ thi maabí naakqashu máré tháñ, maabí mbágú thámi ile u maabí mbágú hakama tha annúsá máreyú walá gú pqáriiga máré alqihtirám.

Assáqá mbágú kqodí máré anaakqashuaqi u mbá faru máré gundi shakariñ maabí mbágú thámó ile kqílliñ.

Annatijá thámó máábi hákámóqí tha annúsá máreyú ma ziaqí shambá ziíné kqílliñ gíbil máré thá bishi dqukqunúñ.

Giigí 2

I. Móóthathá dqokqothá ma daadólégú thá büluéqí mbá ma assé sha “assé” u mbá ma busqáñ sha “busqáñ” shambá ziíné thá garrayú.

1. Anuuluá gabulú u anaakqashuá shokqoñú walá ziíqí giñ namu máré tháñ.
2. Anaakqashua tha annúsá máábí shahiñuuqiyú bás ñinéñ ádidiñláne.
3. Gábulá álé thárá anaakqashuaqi pqishí sha álé buura alhábar alú.
4. Maabá gárra azañzaña ma álé naakqashuqí maabá bádqiiqí u mbá gádar anaakqashua ñinéñ maané.
5. Maabá naakqashuqí giñ gápqígáláne sha áné íhtarama maabí kqiri roothá kqedqeyú ashan adalo tha arrái le ñinéñ maané.
6. Tha anaakqashuá gabulúyú maabá shahíñolá ñinéñ daagalá thoñor áwali sha áné rootha.
7. Tha anaakqashuá gabulúyú maabí shahíñuoqí márén ázali maabí geri márthé roothaqi.
8. Tha anaakqashuá azzamanúyú maabí naakqashuqí gábulá máré thárá anaakqashuaqi áwali geeruqí gú.
9. Anaakqashuá gii géédí gárraqí walá maayu alhúkum.
10. Tha anaakqashuá gabulúyú maabí hákamlá lé thá fiifi.

II. Thámáthá hu thá garrá gárraó háthú gabula mbálé háthú móóthathá dqokqothá ma daadólégú tha ndu.

1. Roothá shúní ma sqikqaqí tha annúsá nafareenú miimbá geerálá roothaqi u mbá kqóódáné náñbáálogú giilá?

175

2. Tha alqáádá máábí gabulú maabí nuuluóqí u mbágú damuó roothá shúní thá bishi shaíné móóthiláne gú thoñorá pqiishieqí?
3. Tha anaakqashuá máábí assiaasóyú roothá kqalí sha “asháqab ñinéñ hákamí tha annúsá máreyú” shaíne mbá gádari márē shá márē hákama?
4. Assáqá mbá anaakqashuó náánóqí mbá kqápqigalá sha álé múúfa azañzaña tha alwárga asqomó ma dquguriñí?

Giigí 3

I. Móóthathá dqokqothá ma daadólégú thá büluéqí thá kataba shambá zíiné thá garrayú.

1. Assáqá naakqashulá náánóqí mbá walá ázalgalá sha álé gárra thá gíñ ma katabá?
2. Anaakqashua ma ádidiñálá hásab azzámáná daólá náñ náfaqaané tháñ?
3. Roothá kqalí sha “---walágú shúruñ hu thá giigí maahú kqueerá.....” Náñ mádiñnéqi?
4. Thoñorindu hollóñóníñ mbágú mádiñóláqi sha náfaqaqí gú anaakqashua allaméqi náñbálo ma máré?
5. Tha anaakqashuayú busqikqe iiumuumúlá holí shañíne kqallá sha walá náfaqaqí?
6. Roothá kqalí sha “álé ábara booloyú” náñ mádiñnéqi?

Giigí 4

I. Geerathá roothá ma daadó holí thá büluéqí háthú kqábáthaga roothá shabbahau máré tháñ.

Másal: mbágú huluqi - mbágú namuqí

- Kqalagá - roothagá

1. Alqihtirám
2. Naakqashuuqi
3. Arrái dqethiqi
4. Busqikqe iimulua
5. Alkurbáji

6. Addálfa
7. Álé góráqi thá diiñí
8. Maabá núúlóqí

**II. Dqoñósháthá tha abuura háthú jézátha rootha areqi
mín thá garrayú u háthú físh jézátháqi mbágú kqali
háthú sha ma rootha aré dqoñondí.**

**III. Roothá squruñí mbágú dámí assábab u annatíja
jezáthaqigú mín thá garrayú háthú muusqathá hu tha
assandúkqá ziyunduyú.**

Másal:-

Anní mra	Assábab	Annatíja
1	Sha jáházóqi ma pqishí	Ábadqiña ñine bishi
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

Giigí 1

I. Geerathá roothá ma daadólégú tha assandúkqú gapqáthagá aañá híí máré thá garrá buluyú háthú áhorathá aañá dqeñethíyu tháñ thá garrá ma daadóyú.

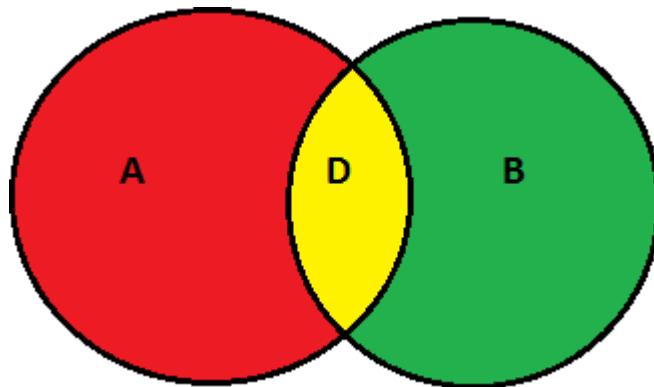
Ahapqu	Bádqi	Shargane	Áhalafiña	Niñé
Fáásqagá	Húlañ	Rakqasqi	Oúmao	Thápqá

Azzámánámáñ dúáshámáñ zié mbá 1 áre mbá gúdi thá sqiísqía alú. Sqisqíalo walá zíiqí alyómá 2 áre u aré giiné mbá sqaabí míllañ ñinéñ maané. Alyómámáñ attumsá 3 áre dqukqunúñ mbá gúdi tha albáhárú ma ithigí ñineqi áné 4 albáhar áné wássalo thá sqiísqía hu aañá zíiné áné kqala ñinéqí sha ñine fii 5 míllañ u ñine gapqí gín thiñné. Dúáshálo áné 6 sqiísqía are biilómáñ sha áné thiña. Attumsá pqiishágá áñ baró míllañ u thiñáné. Assabá kqedqéqí fish attumsá mathóqí. Húa 7 ndú pqiishí gú maré holloñoníñ. Attumsá áné mádiña dúáshéqí sha ñine gidi 8 mbá gúdi tha albáhar gundi thoñor aañámáñéqí. Áné gushiña dúash sha áné 9 ñine sqisqía are mbá hásqúlné ñiné kqedqéqí áné shíñ thápqá ñinéqí. Niñé mbá attumsáo shambá thiñáné sqiísqía arélo sqaabá ñinéqí míllañ u pqiishá ñinéqí áné baró 10 idé kqedqeqi sha áné dúgá ñinéqí kúlli yóm.

II. Kqabátha almáqáná róóthalégú u háthú shákqalathá roothá squruñí mbágú mádiñ almáqáná máreqi.

Ashaga	Iikqemeniña	Buusqa
Ndu daadó	Hiina	

I. Dqoñósháthá tha ajjóz (ma hólañ) háthú thámáthá hu thá garra. Gíñ maaqí mádiñálé tha assúra háthú ásqrathá hu thá katabá mbá mádiñ anaakqashuá gabulúúqi u anaakqashuá azzamanú gíngú dqafaru máré tháñ u gíngú namu máré tháñ. Thá shimbirá ma daadóléyú ásqrathá hu gíñ hiuuga máréyú u gíñ walá muluuga máréqi aañí mbáñgúnuñ.

Ndu daadó

- A= atqábáqá mbá ánáákqáshuá gabulú bás
- B= atqábáqá mbá ánáákqáshuá azzamanú bás
- D= atqábáqá gú thikquuqí tha anaakqashuá alqaadóyú u mbágú físh thikquuqí tha anaakqashuá azzamanúyú

Giigí 2

- I. Dqoñósháthá tha ajjóz (ma hólañ) háthú Geerathá roothá ma daadólégú háthú kqábáthaga roothágú namu máré tháñ holloñoníñ wálla ziáda míhil shambá zíiné tha almásálú.

Nimra	Rootha	Almáqaná namuqí
Másal	Fia	Jélada, shápqútha, daagá basqaro
1	Hadqo	
2	Shúní	
3	Sqikqaqí	
4	Sheeruqí	
5	Gúdí	

**II. Geerathá roothágú maahú pquupqú á kqábáthaga
almáqáná dqafaru máré tháñ háthú áhorathá roothá
squruñí álú tháñ.**

1. Giñ sqíkqóqí giídí ziígéqí míthil **aré fééshí**, laakín athari _____ ñinéñ maané.
2. Albáshar **haa búsqikqe** alú, Abdu laakín _____.
3. Áhmad maabá ma **apqari** ñinéñ maané, Akqósqari laakín maabá _____ ñinéñ maané.
4. Maabí ágóróqí giídí, dqukqunúñ **gamúlóqí** sha áné daa thabá, mánáñ laakín ashán _____ shapqúthólá ñinéñ múshé.
5. Ashan aa záákáróqí ma pqishí, aa **fuuzaóqí** tha alú dquooshayú, Haarún laakín _____

Giigí 3

I. Assábábágú maahú kqeerá thá “A” hu áhulutháqi tha annatijá máre le mbágú maahú kqeerá thá “B” hu

A

- 1 .Adaqí tha amilo bishi
- 2 .Núliñ maabí
- 3 Pqáála sqakqá ólí
- 4 .Áthiñthiñ asqíísqi kúlliyóm
5. Ádqañthiñá almáskana ndu
- 6 .Walá mazuoqi tha alkitáb garra

B

- a. Thura annatijá pqiishí
- b. Shibilá thaaná iirú
- c. Kqódá fúúda tháábá
- d. Shapqúthá Béle hu
- e. Íhtaramá máabí
- f. Nóóshé u ánoshiñá maabí
- g. Hákámálá thá fiifi

II. Kátabathá roothá squruñí mbá dámí assábab u annatija tha alú ñgáma taláta taláta tha alfasílú.

Giigí 1

- I. **Gásamatháqi tha abuura taláta, abuurá alqawalú áné ziá thá aañá álgabiilamañú, abuura attáni fish thá aañá álgabiilamañú u abuura attálit míthil shambálo áné ziá thá aañá maabí geri roothaqi u mbágú hákamí tha annúsá máábí nuuluóqiyú tha alqáadá gabulú háthú buurathá alhábar alú min maabí dquoñondí alhilló thi shambá nuululá tha abuurá algabiila gábul u shambá hákamlá tha annúsá mbá algabiila nuuluóqí u shambá adidiñlá anaakqashua tha annúsá máreyú háthú muusoothá hu u háthú mádiñatháqi thá massalá addiraamó tha alfásilú.**
- II. **Náfaqatháqi tha alqaadábá anaakqashuó háthú ázalathá álú roothó háthú naakqashutháqi thaalú tha alfásilú.**

Anaakqashua hu muusqa u adidiña

- Alé buura arrái alú min maabí alhibiró, min gíngú ma katabá u míñaañá mbáñgúnuñ sha alé muusqa alú roothó hu.
- Arrái buurólá álú alé jézáqi mbágú náfaqaqí alé gú fuudqa ma madqu gundi tha alwárqa asqomoyú ma dqúguri.
- Alé államaqi ma pqishí gabula anaakqashua.
- Alé muusqa ñiisha u gíngú holí míthil mbálé gabula anaakqashua.
- Alé pqúdá anaakqashua ndu thá maabí geera u alé mádiña maabíé alú roothó.

- Álé ádidiña rootha aré anaakqashuó ma madqu gundi.
- Álé ádidiña anaakqashua tha arráha u thá bishí bádqiiqí.
- Busqikqe iimuluá mbá walá náfaqaqí álé gáshaqi.
- Arrái máábí kqiirulá tháñ álé múúfa tha azañzaña u álé daagá moothá shohiñí.
- Alwárgá múúfólá azañzaña thayú álé náfaqaqi tháñ ma abanbáñ.
- Álé ádidiña rootha ma huluqi tha algúdúrá máábí thámi ile le.
- Álé dqíiña azzámáná daolá álú u álé náfaqaqi tháñ ma pqishí.
- Arrái daalá tha anaakqashuayú álé thámagá albál bakqá híinéqi min alú roothó.
- Álé íhtarama maabí gú kqiiraülá tháñ, maabí thámi ile u maabí hákamí.
- Anaakqashua ma kqódé álé baró shákara maabí kqillín mbágú thámó ile.
- Álé gíbila alhúkum thá bishi dqukqúnúñ.

Alkqaanúná roothó

Thá garrá belloyú roothágú thóhi almáqanaqi ma gú thapqagalá alqalámá booló wälla ma gú pqááragalá alqalámá booló hórí añ millañ. Zíátha tha ajjóz háthú jézátha rootháloqi gú kqillín háthú mádiñatháqi na almáqáná ma gú thapqagalá alqalámá booló u ma gú pqááragalá alqalámá booló.

Giigí 2

Akqithó roothó

- I. **Thámáthá hu tha almásalá ma daadó háthú áuhuhathá roothá maaneqí, roothá maa gúndi kqiíra u roothá bání álú thá roothá maa gúndi dqaakqáléyú thá búlúéqí.**

Másal: Míimbá olaláne, náñ ábadqiñáné,

Walá madi hawangi míñ mbá ziané.

Pqílá roothó:- Hawangi.

Rootha gundi:- walá madi hawangi.

Rootha are:- walá maadá maabá ma hawangi márra.

1. Mbá kqíthólíqi ashan uquñé,

Madshúthagiqi na thabálú baalálé.

2. Ñgó thiña yómiá na kqóñkqólá máába,

Náñ giiné marratan ma ñgó hía thuutha.

3. Hibáthaga álla gapqáthagé na addáwa,

Lé hathú, lé hathú badqihá tháñ mbáñgáma.

- II. **Gásamatháqi tha abuura háthú buurathá roothá maa gúndi dqaakqá álú u háthú mádiñatháqigú na roothá maané, roothá maa gúndi geerá u roothá bání ñine thayú (áá sahauthá ma boolóñgáma).**

Giigí 3

Iyú mootha

1. Kátabathá annúkqtqágú náfaqaláqi tháñ tha alqaadábá anaakqashuayú.
2. Gundí rakqasqágú maadóháqi tha anaakqashuá gabulúyú náñ ma máré?
3. Anaakqáshuá giilá aañá alhukumú mbá alhakkumó mbá walá mulóñaqi thá garrayú náñ dqafaruuné tháñ tha anaakqashuá geedú le tha alfásilú? Ñáñ namu máré tháñ?
4. Kátabathá roothágú daa almáqáná dqafaruqí thá hiihí máre thá roothá squruñiyú hámsa u mbágú daa almáqáná dqafaruuqí ma gú thapqagalá alqalamá booló u ma gú pqááragalá alqalamá booló.
5. Kátabathá roothá gú maa gúndi dqaakqa hámsa u háthú áhuhathága roothá maané álú, roothá maa gúndi geerá u roothá bání álú.

Akqusqo alú limma

Akqusqo áshara anaakqashua ñinéñ góthóné thá hu. Maabá naakqashuqí assáqá áhathiné sha áné naakqashu lázim áné thárá iijahazaqi u assáqá naakqashuuné áné náfaqaqi thá alqaadábá kqedqe. Iijahazá yaqani alhábar alú buura, min alhábárá buurólá álú álé ázala mbágú náfaqaqi álé muusqa hu u álé államaqi ñinéñ maané.

Assáqá naakqashulá shíñ iithaathár thá geerua u tha alú roothó iimadiña, rootha adidíñ ma madqu gundi, ile thamthám arrái maabí kqiruulátháñéqi, azañzaña muufa u rootha mootha, iinafaqa thá roothá huluqi tha algúdúrá famiilu le, iinafaqa thá roothá mbágú walá múlí alhoríá famiiluqi, albál daadó álú roothóéqi u alhúkum gibila giñgú gápqi sha álé thámagá albál tha anaakqashuayú ñinéñ ma máré.

Ma sharma mbálé fish, rootha maaqí thamthám tha albál tha akqusqóléyú. Tha mbáléyú roothágú gídi almáqáná dqafaruqí hásab hiihí máre thá roothá squruñiyú u mbágú thóhi almáqanaqi ma gú thapqagalá alqalámá roothó u ma gú pqááragalá alqalámá roothó shákqálóña gú thá giigí. Almáqáná namuqí u almáqáná dqafaruqí thá roothayú shákqálóñaqi tháñ gáne.

Ile thamthám roothéqi u kataba garra ma maabí mûfi azañzaña sha gíñ huluuqi thá maabá gárraqí le thá guugúdá alyoomúyú ñinéñ maané, giigí huluuqi tha mbáléle shákqálóña gú ma hatháñ jeziñ roothá squruñí mbágú áhuru assábab alú u annatíja míñ thá garrayú u hatháñ fish áhuruó assábab alú tha annatíja le.

Rootha gundi dqaakqa giñgú ma katabá míhil roothá dqúgurí ñinéñ ma máré u thoñorindú daalá arrái tháñ ma sqári hú u ma sholu hú ñinéñ ma máré. Akqusqólé ma hatháñ áhuhi roothá maané álú, roothá maa gúndi geerá u ma hatháñ áhuhi roothá báni álú míñ roothá maa gúndi dqaakqa ñinéñ kqóódñaanéqi.

Añgundi maada iiqabara

- I. **Gíñgú gárраóhá tha akqusqóléyú daógalá háthué assandúkqá ziú ndu mbá ábarháneqi thayú shambá hióné háthú álú. Ashan shúgó ma hathú ákkadí sha hathú fágádó annúkqútqá ma daadó ma pqisí giathága alqalámá lé(✓), walá ma hathú ákkadí shíñ ma fágadihá giathága alqaláma álé (?) u walá ma híó háthú álú shíñ giathága alqaláma álé (✗) máré thaarethéqi ma hulu are gú tha annúkqtqale.**

Nimira	Annúkqtqágú ábariqi	(✓)	(?)	(✗)
1	Garrá ma daadó híogi alú na rootha aré kqedqe gú u gádarógálí shá gú ásqara hu.			
2	Almáqáná roothó ma gádar alú kqedqe u thá hiihí kqedqe thá roothá squruñiyú maadólí moothá.			
3	Áá fágadiqi sha rootha da almáqáná dqafaruqí ma giída alqaláámá booló u ma shaara ñínéqí.			
4	Áá gádáróqí shá múúfa azañzaña thá iiroothuayú u min gíngú ma katabá.			
5	Alqaadábá anaakqashuó híogi alú u áá shárakóqí tha anaakqashuayú tha alqádab.			
6	Roothá squruñí mbá áhuru assábab alú tha annatíja le fágadólí gú.			
7	Roothá madí thá rootha gundi dqaakqayú fágadólí u áné gádárágálí shá mádiñaqi na roothágú gerlá gundi u roothá gú bání.			

**II. Annúkqtqágú giógá háthú alqaláma (?) u alqaláma (✗)
mathátha thi háthú Gárrathá ma álé móómothiñ háthúyú
lémin áá fágadathá.**

Ndú Albartó

አማርኛ

1. alkqáára..... አሸኑር
2. alqikqtisáádá galazí..... አረንጋዱ አከምግ
3. añ kqaaraበረሃማነት
4. azañzañá alu buuró..... ቅለ ገብና
5. buá ázzamanú ክፍለ ኮመን
6. gíñ áhorlányú..... ቁጽ
7. sqasqariñá diramo ታውኑት
8. Aboolísi ጽላል
9. **Aañá** shímbil bílo kqósqiñiyú apqalua-----ጥቃቅና አነስተኛ ተዋዋ
- 10.**Hu asqara aañú** -----የእከበረ ግለግ
- 11.**Buá roothó tha rootha tha ndu** -----በኩ - ልሳን
12. Alkqanúná rootho-----በዋሰው
- 13.**kqiira tha almáqana**-----ቁኔ
- 14.**Zia**-----ከተባት
15. Rootha **a**lú buurá garraó-----መጠቃልያ ምንበብ
- 16.**Pqupqúlá sqákqó ma mó**-----እሳታ-ከዋራ
- 17.**Thoñorindú álhabarú** (Thoñorindú hululáqi tháñ tha alhábarle)---ማናፍና
በዘመን
- 18.**Thoñorindú iihuluó tha alhábarle**-----ጋዘጣኝነት
- 19.**lipqupqúl**-----ትእጋንት
20. Kqiira thá roothá -----(*Figurative speech*) ቅለጥዋ ጽግግር
- 21.**Halayú (halá thá....)**-----ዘዴ
- 22.**Aañá álhabarú** -----መናፍና ባዘመን
23. **Roothuá pqiish** -----ጥርጥ ጽግግር
- 24.**Roothá ólí bíshi**-----ልብ - ወለድ
25. **Buá roothá ma katabá u shúlí álkitabú** -----በተመጽሃፍና ሌኩ-ወሆኑ
- 26.**Akqithó roothó (rootha ndu)**-----በኩ-ቁል

27. Gundi afafariñua	መንጠል
28. Alu buura	መጠመር
29.Thoñorindú iipqupqulú	አዎድ
30.Almáqáná roothá iipqupqulú fuufúth	አዎቃዊ ፊቃ
31.Daathága almáqáná roothaqi fuufúkqedqe	አዎቃዊ ፊቃውን ስጋ
32.Maabí rothiláthiéqí	ተደረሰዋን
33.Maabá sqásqariñí	ከዋኝ
34. Roothá dqúgurí	ግጥም
35.Ashíqir	ግጥም
36.bua rootha dqugri	ስነ-ግጥም
37.roothá squruñí damu ndu	ስድ ገባብ
38.rootha adqañthiña na addáraja	ዘይሁ
39.roothá mááni gábulu	ተረተና ምሳሌ
40.arraból	ማጠልከታ
41.roothá mbá ádqafaruqí	እነዚህ ሙያዥ
42.roothá mbá kqáyarí	ተለዋዋዥ ሙያዥ
43.roothá gii míthil alqinsán	ስዎድና ሙያዥ
44.roothá mbá kqabí mootha	እንቶክ ሙያዥ
45.roothá ma adquguriñá	ምህግራ ቅል

Roothá Futhí roothá

- Kqákqal -----proverb)
- Roothá kqííra -----Figurative speech)
- Afaríñ (gentile)
- Algírbíb----- (oorá miilí) mbá íñíñíshíñla gabúl)
- Rootha ndú -----(oral story)

- Roothá dqaakqátha almusál ----- (Foclur)
 - Rootha dqaaká tha almasál
 - Roothá dqaakqá míthill alqínsá
 - Roothá dqaakqáqí ohuluá
 - Roothá dqaakqá tha adqafaruá
 - Roothá dqaakqá thá adqoñthíñ ma fíyú
 - Rootha dqaaká thá añesqía (adqañthíña)
 - Rootha Abuné ----- (Affix)
 - Alkqítía thar roothoqí thañ u mbá lafíné ----- Suffix
 - Aañá hú (alqísmú) -----pronouns
 - Añ -----position)
 - Ziizí -----adjective
 - Aañá Alqísmá maabú-----possessive pronoun
 - Azámñ-----Tenses
- Roothápqadí-----Glossary)